

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- DRUŽBA MORA PODPRETI KAKOVOST, STROKOVNOST IN DELO, str. 2
- SKLEPI ZBOROVANJA SLAVISTOV 1989 V PORTOROŽU, str. 2
- TUDI V IZOBRAŽEVANJU – ZA EVROPSKO KAKOVOST, str. 3
- TEHNIŠKO ŠOLSTVO SE PRENAVLJA, str. 3
- POSVET O NADARJENIH, str. 5
- IZJEMNA FOTOGRAFSKA RAZSTAVA, str. 6
- KJE VAS IN NAS ŠOLA ŽULI, str. 7

BORIS LIPUŽIČ
Sindikati dejavnosti samostojen ali pa — nepotreben

Zvezni odbor Sindikata delavcev v vzgoji in izobraževanju, znanosti in kulturi je na svoji junjski seji sprejel stališča in predloge za reformo Zveze sindikatov. V izhodiščnih osnovah za reformo ZSJ je še zmeraj veliko nejasnosti, posebno kar zadeva naloge in vlogo sindikatov dejavnosti. Mislim pa, da je prav to vprašanje eno bistvenih za reformo Zveze sindikatov kot družbenopolitične organizacije.

Rad bi opozoril na to, da ima Zveza sindikatov kot splošna družbenopolitična organizacija, ki se ukvarja s številnimi družbenopolitičnimi in gospodarskimi vprašanji, v strukturah političnega sistema zvezane roke. Kot organizacija delavcev bi se moral sindikat pogosto hitreje odzivati

na posamezne probleme, in sicer z zahtevami, ki bi pripomogle k reševanju perečih vprašanj življenja in dela delavcev in še posebno gromotnega položaja in cene dela.

Zveza sindikatov velikokrat z zamudo izraža odločne zahteve, pomembne za uresničevanje socialnega varstva delavcev. Pravico do zakonodajne pobude, zato bi lahko že veliko prej predložila svoj osnutek zakona o stavekah, saj se te v vsaki pravni državi organizirajo po določenih pravilih. Toda mi gremo iz ene skrajnosti v drugo. Nekdaj se o stavekah še govoriti ni smelo, zdaj pa se te organizirajo čedalje bolj stihajsko. Šele v zadnjem času vodijo stavke, na primer

v naši dejavnosti, čedalje pogostejše odbori našega sindikata. Letos se je na njegovo zahtevo začel obravnavati gromotni položaj vzgoje in izobraževanja v dogovoru med dvema bistvenima partnerjema: republiški in pokrajinski odbori našega sindikata na eni strani in na drugi upravni organi, pristojni za vzgojo in izobraževanje, ki so po Ustavi za stanje na svojem področju odgovorni skuščinam. S tem je bila jasno določena odgovornost, ki je bila prej še neopredeljena zaradi samoupravnih interesnih skupnosti; te so bile takrat, kadar se je gromotni položaj poslabšal in je postalo »vroče«, dežurni krivec, skupščine, izvršni sveti in upravni organi pa so se otrsli odgovornosti. Samoupravne in

teresne skupnosti so torej s prispelnimi stopnjami dobile denar, potem pa so ga z dogovarjanjem med tako imenovanimi uporabniki in izvajalci storitev porazdeljevale v obsegu, ki so ga prej izračunali v Republiškem sekretariatu za finance. Znano je, kdo je v takšnem mehanizmu financiranja šolstva potegnil krajši konec — prosvetni delavci, saj ni nihče ugotavljal, kakšne so gromotne možnosti za uresničevanje zahtevnih zakonskih določil, različnih standardov in normativov, pa tudi predmetnikov in učnih načrtov.

Slabe izkušnje dogovorne ekonomije v vzgoji in izobraževanju je treba zamenjati z načini javnega financiranja te dejavnosti pa tudi z dogovori o ceni in pogojih dela pedagoških delavcev, sklepali pa naj bi jih republiški in pokrajinski odbori našega sindikata ter republiški in pokrajinski upravni organi, pristojni za vzgojo in izobraževanje, saj so republike in pokrajini po ustavi odgovorne za tovrstne družbene dejavnosti. Zato menim, da morajo tudi republiške in pokrajinske skupščine znova, tako kot v letu 1974, prevzeti odgovornost za odločanje o vseh bistvenih vprašanjih razvoja in financiranja vzgojno-izobraževalne dejavnosti (družbeno zagotovljeni standardi), in s tem torej tudi za gromotni položaj učiteljev in drugih delavcev v vzgoji in izobraževanju.

Zakonit zastopnik v dogovarjanju z republiškimi in pokrajinskimi upravnimi organi je lahko v imenu pedagoških delavcev samo republiški ali pokrajinski odbor sindikata delavcev v vzgoji in izobraževanju. To velja seveda tudi za sindikat naše dejavnosti in za sindikat znanosti in kulture. Naš sindikat pa bo to lahko uresničil le tedaj, če bo samostojen in enoten pa tudi dovolj strokovno usposobljen za argumentirano dogovarjanje in oblikovanje stališč in zahtev, usklajenih s potrebami in interesi svojega članstva.

V zdajšnjem položaju odbori našega sindikata ne morejo uresničevati svoje vloge. Stališča in postopki zveze sindikatov so preveč posplošeni, in ker v Zvezi sindikatov ne poznajo posebnosti problematike v posamezni dejavnosti ali panogi, lahko celo ovirajo in otežujejo hitreje ali pravočasno reševanje posebnih problemov in spornih zadev v posamezni dejavnosti.

Mislim, da je to ena pomembnejših utemeljitev za to, da se mora sindikat dejavnosti rešiti odvečnega tutorstva in podrejenosti Zveze sindikatov.

V tem ostrem, celo nekoliko dogmatičnem pogledu na sindikat dejavnosti — ta se kaže tako v dozdajšnjih razpravah v republikah in pokrajinah — se baje zaradi enotnosti članstva delavskega razreda želi ohraniti uniformnost v organiziranosti Zveze sindikatov in podrejenost sindikatov dejavnosti, namesto da bi se sindikati začeli hitreje reformi-

rati in osamosvajati, da bi nastale možnosti za pluralistično izražanje osebnih interesov in problemov delavcev v posameznih dejavnostih; to bi prav gotovo omogočilo tudi hitreje reševanje posebnih problemov delavcev v posameznih panogah.

Z dozdajšnjo organiziranostjo Zveze sindikatov in ob težnjah, naj bi bila reforma bolj formalna kot vsebinska — to pa pomeni ohranjanje zdajšnjega razmerja med Zvezo sindikatov in sindikati dejavnosti — bo ostala naša sindikalna organiziranost v primerjavi s panožnimi sindikati in zvezami sindikatov v drugih deželah, bodisi na vzhodu ali zahodu, še naprej nekaj posebnega.

V veliki večini dežel so namreč sindikati dejavnosti precej bolj samostojni ali povsem neodvisni od Zveze sindikatov, vanjo pa se včlanjujejo prostovoljno. To velja zlasti za sindikate pedagoških, znanstvenih in kulturnih delavcev. Celo v zaostali Etiopiji, kjer vlada ena sama stranka in kjer imajo še zmeraj vojaški režim absolutističnega vladarja Mengistu, se je sindikatu pedagoških delavcev posrečilo ohraniti samostojen položaj zunaj etiopske zveze sindikatov, ki jo nadzira vladajoča stranka.

Mislim, da sindikat dejavnosti ne bo v resnici samostojen, če ne bo imel svojega programa dela, ki bo izhajal iz posebnih značilnosti problematike dejavnosti pa tudi iz dokumentov mednarodnih zvez organizacij prosvetnih delavcev, v katere je včlanjen tudi naš sindikat. Sindikat mora imeti tudi svoj statut, ki določa, kako se posameznik včlanja v sindikat dejavnosti, ne pa v zvezo sindikatov. Člani sindikata morajo plačevati članarino svojemu panožnemu sindikatu. Sindikat mora samostojno odločati o včlanjevanju v Zvezo sindikatov Jugoslavije, v njej pa z drugimi sindikati dejavnosti uresničuje skupno opredeljene cilje in naloge. Z njimi se tudi dogovarja o delu članarine, s katero se financirajo skupne akcije v Zvezi sindikatov Jugoslavije. Če ne bo imel takšnih pristojnosti, sindikat dejavnosti ne bo samostojen. O tem pa se včasih, tedaj, kadar je beseda o reformi sindikatov, govori zelo posplošno.

Pot k samostojnosti sindikatov dejavnosti in njihovemu prostovoljnemu včlanjevanju v skupno Zvezo sindikatov bi morala biti obrnjena: najprej bi morale biti konstitutivne konference sindikatov dejavnosti v republikah in pokrajinah — te naj bi izbrale delegate za republiške kongrese zveze sindikatov in za kongres Zveze sindikatov Jugoslavije, s tem pa tudi svoje delegate v organe zveze sindikatov občin in republik (pokrajin) in v svet Zveze sindikatov Jugoslavije. Te konstitutivne konference bi morale sočasno po paritetnem načelu — tako kot do zdaj — izvoliti delegate za zvezne odbore sindikatov dejavnosti, kajti ti odbori morajo ohraniti predvsem svojo usklajevalno vlogo pri uresničevanju skupno dogovorjenih akcij in programskih ciljev v vsej Jugoslaviji.

Ernest Pogorelec: Portret dvojice (Češkova), ok. 1860. Letos mineva sto petdeset let, odkar fotografija tudi »uradno« beleeži in arhivira različne poglede na svet, v katerem živimo. »Uradno« zategadelj, ker so prvi poskusi »pisanja s svetlobo« nastali že dobro desetletje prej, ko so v več evropskih deželah posamezni raziskovalci sočasno prišli do podobnih spoznanj o možnostih zapisovanja vidnega, izhajajoč iz odkritij na področjih optike in kemije. Ena od osnovnih značilnosti socialnega statusa fotografije je njena razširjenost, njena množičnost. Za razliko od drugih kulturnih dejavnosti in produkcijskih praks, na primer slikarstva ali igranja na kak instrument, celo obiskovanja muzejev in prisostvovanja koncertom, ukvarjanje s fotografijo ne predpostavlja kaknega posebnega, s šolanjem pridobljenega znanja, vpeljevanja v metier ali kako drugače sprejetega kulturnega vedenja; dejavnost amaterskega fotografa je v najrazvidnejšem nasprotju z ustaljeno predstavo o umetniškem ustvarjanju in prav zategadelj je njegova težnja po nobilitaciji, po priznanju umetniškosti rezultatov njegovega dela tako poudarjena. Od tod izvirajo številni nesporazumi okrog položaja fotografije v kulturi določenega okolja, razhajanja v obravnavi njene vloge v zgodovini in pomena v sedanjosti. Vprašanje, ali je fotografija znanstveni izum, tehnični pripomoček ali kreativna praksa, so stara toliko kot fotografija sama... (Iz kataloga: Brane Kovič, Fragmenti planetarnega spomina).

dogodki
novostiSlavisti
niso turisti

Konec predpreteklega tedna je bilo v Portorožu lepo vreme. Na znameniti peščeni plaži sicer ni bilo več velikih senčnih dežnikov, toda v Bernardinu je bilo še videti turiste. Borovci so dišali po smoli, po nočnem morju so se pretakale luči turističnih bark; bili smo na morju. Tako je bilo v četrtek in petek, v soboto pa se je vreme rahlo prelomilo. Ali naj bomo vraževerni in rečemo, da je kakim petsto ženskam, ki so prišle tja na slaviščno zborovanje, le uspelo priklicati oblake in dež?

To bi bilo krivično – pa tudi tole uvodno vremensko poročilo seveda ni čisto nujno. Slavisti (da je med njimi največ žensk, veliko in preveč za normalno impresijo o nekem učiteljskem poklicu, ne pomeni, da je slavistika nekaj, čemur se prilega prav feminilnost, pač pa posledica tradicionalno-humanističnega pogleda na slavistiko kot zadevo narodne duše in človeškega srca) so prišli na zborovanje namreč zaradi stvari, ob katerih je vreme zamegljena postavka. Prva je zagotovo družabnost; to, da je po nekaj letih mogoče znova srečati študijske kolege, ki jih je sreča kriva razpetja po slovenskih mestecih in trgih.

Ravnatelji, ki imajo težave, ali pa si jih delajo sami, z dvodnevni delopustom svojih slaviščnih vestalk ne bi smeli varčevati (in kolikor vem, je takih ravnateljev kar nekaj; dodaten problem je seveda denar za kotizacijo), pred očmi bi morali imeti najprej njihov intimno-emozionični blagor, še zlasti, ker v praksi zelo radi pristajajo na tradicionalni koncept slavista kot deklice za vse – šele potem naj pride na vrsto vse drugo. In to drugo je seveda strokovni del zborovanja, ki s časom za družabne prilike ni prizanesljiv.

Nasprotno: program je vsako leto tako natrpan, da je komaj mogoče smukniti na kavico – če udeleženec sveda noče početi tistega, kar v šoli sicer preganja: špricati.

Reči pa je treba, da je bil letošnji program predavanj in sploh celoten načrt zborovanja premišljen in zaokrožen, tempiran na kraj in tudi čas (mnogo bolj kot lani v Mariboru, ko je bil – ob Maistru in mimo njega – govor o vsem, odvisno pač od tega, kaj je imel kateri od univerzitetnih učiteljev tisti čas po naključju na delovni mizi).

Slaviščno zborovanje je gotovo priložnost za to, da slavisti – od tega je vsaj tri četrtine predvsem slovenistov – spoznajo ne samo nove strokovne vsebine, ampak največ tiste in take, ki jih lahko v šolski praksi s pridom aktualizirajo, v literarni zgodovini ali slovnični (o oboje nedvomno znajo uporabljati) pa še niso ustaljene. Prepričan sem, da je tisto, kar slavistom po šolah resnično manjka, stik s sodobno literarno produkcijo in, vsaj minimalno, teorijo, pa z vsem tistim, kar se sočasno dogaja na jezikoslovnem področju. Toda zdi se, da jezikoslovci nekako še poskrbijo za prenos svojih novjših dognanj o jeziku (letos sta bili dve taki predavanji), literarni zgodovinarji pa se raje kot k sodobnosti obračajo k bolj ali manj znani zgodovini (če se prav spominjam, je bilo zadnje tako preletavanje o subjektu v modernistični literaturi, imel ga je prof.

Patenu, pred štirimi leti v Novi Gorici). Konkretno: kaj bi pokazala anketa med slavisti, če bi jim zastavili vprašanje o, recimo, postmodernizmu na Slovenskem in nasploh. Ne gre seveda za to, da bi bil postmodernizem tako strašansko pomembna stvar, toda če nič drugega, je čas, ko prehaja v standard splošne izobrazbe, že tukaj.

Na tem mestu se ni mogoče izogniti vprašanju, ali ni zborovanje v takšni, frontalni obliki, ko se na eni strani dvorane zbere po petsto ljudi, na drugi pa je predavatelj, ki jim nekaj dopoveduje kot na kakšnem shodu politične stranke – že zastarelo? Tako razmerje gotovo ne krepi učiteljeve samoiniciativnosti in suverenosti.

Letos sem bil anekdotična priča karakterističnemu dogodku. Ob debati, pravzaprav blagem strokovnem prepiru, kaj je to poved, sta si dve udeleženci pred mano vdano priznali: če je tako razlaga dobra zanje, mora biti tudi za nas. Zdajšnji koncept slaviščnih zborovanj, kjer kreativnost in individualne interese nadomešča kolektivni miting, bi kazalo diferencirati, zasnovati delavnice, avtoritativno frontalnost pa zamenjati s priljudnejšimi oblikami spopolnjevanja. Vsaj razmisliti bi bilo potrebno o tem, kajti zdajšnji prevladujoči lik slavista je bolj kot k samostojnosti in strokovni suverenosti svojega poklica nagnjen k čakanju in strokovnim direktivam.

S tem pa nikakor nočem reči, da je bila letošnje tema odveč. Nasprotno, o resničnem stanju zdajšnjega in zgodovinskega stikanja dveh narodov, jezikov in kultur (slovenstva in italijanstva) smo – razen sterilnih političnih floskul o dobrososedskih odnosih – vedeli komaj kaj. Če nič drugega, mislim, da je letošnje portoroško srečanje navrglo vsaj spoznanje, da je za sožitje (kolagica domačinka je raje uporabila besedo sobivanje) potrebno več kot le politični frazeološki ritual, pa tudi to, da je bilo po vojni dovolj realističnega revanšizma nad »tujevo peto«. Kdor je hotel poslušati, je to slišal, tudi zvečer, pri pogovoru za okroglo mizo v Piranu, kjer so se slavisti srečali s predstavniki dveh skupin, ki zastopata italijansko manjšino pri nas. Nekoliko mučno pa je bilo poslušati patetične nastope slavistov, ko so se dvignili zoper mednarodno maturo v angleščini (na običnem zboru).

V načelu so imeli seveda prav, toda gromovniški stil zagotovo ni v skladu s kultivirano perspektivo pluralistične Evrope. In: ali je treba res nenehno in krčevito stati na okopih slovenstva, in to po volji nekakšne poklicne poklicnosti, velbne z visoko kaloričnim nacionalnim čustvom? Ali je ta slaviščna razsežnost poslednji odmev arhaičnega panslavizma?

Organizacija zborovanja (v rokah območnega slaviščnega društva Koper) je bila odlična, tudi spremne priredbe (Jasna Čebon iz Kopra je pripeljala na literarni večer Fulvia Tomizzo) so bile vredne tolikšne slaviščne invazije na Obalo. Če se je zadnji dan, na izletu, kdo pritoževal zaradi vremena, je to zanesljiv znak perspektivnega individualizma.

PETER KOLŠEK

Družba mora podpreti kakovost, strokovnost in delo

41. zbor Društva matematikov, fizikov in astronomov v Novi Gorici

Društvo matematikov, fizikov in astronomov, eno najbolj prizadevnih strokovnih društev v Sloveniji, je po ustaljeni navadi pripravilo svoje letno strokovno srečanje, letos v Novi Gorici, to je na območju, kjer na šolah deluje veliko sijajnih učiteljev matematike in fizike, mentorjev številnih učencev, uspešnih na šolskih tekmovanjih iz matematike in fizike. Prvi dan, v petek 13. oktobra, so odprli razstavo o inovativni dejavnosti matematikov, fizikov in astronomov in se pod vodstvom Nade Razpet in Tomaža Skulja pogovarjali o tej tematiki, potem pa so bila na vrsti predavanja: Matjaž Lukač je predaval o poglavjih iz optike, Janez Strnad pa o paradoksu dvojčkov v teoriji relativnosti.

Sobota je bila namenjena občnemu zboru društva, letošnji je bil že enainštirideseti. Uvodni del je bil slovesen. Navzoče je pozdravil predsednik slovenskega Izvršnega sveta Dušan Šinigoj in v pozdravni besedi med drugim rekel:

»Živimo v času, ko si lahko obetamo nekaj boljšega le ob kakovostnih izboljšavah na vseh področjih družbenega razvoja. Vse drugo je podaljševanje agonije. Kakovost pa je treba najprej družbeno priznati, da bi ji lahko zagotovili praktično veljavo. Primarno in morebiti najmodreje mesto za to pa je šola. Ni treba imeti iluzij, da je treba biti zelo trden v strokovnih merilih, poleg tega pa vzdržati pritiska širšega okolja, ki ima svojo predstavo o tem, kako se streže stvarjem. Prav zaradi tega je potrebna

družbena podpora na tistih točkah, kjer imajo vrednost kakovost, strokovnost in delo, torej na področjih, ki so immanentna tudi dejavnostim našega društva.

Samo po sebi pa je razumljivo, da te lastnosti niso podeljene vsem, niti jim niso dosegljive v skladni harmoniji. Zato tudi potrebujemo takšno družbeno organizacijo, kjer bo odbira sposobnih in najsposobnejših izpeljana humano, v demokratičnih razmerjih in s kar največjo strokovno odgovornostjo. Smo namreč pred nevarnostjo, da nas boj za preživetje ne zapelje k ukrepom, ki so skrajno neprijazni do vseh vrst in oblik ustvarjalnosti in inovativnosti človeškega duha. Avtoriteta znanja mora v resnici postati merilo produktivnosti, učinkovitosti in racionalnosti, torej značilnosti so-

dobnih svetovnih in evropskih tokov. Zapostavljanje teh zakonitosti družbenega razvoja nas obsoja na slepo tavanje brez upa na skorajšnji izhod iz zdajšnjega stanja. Seveda pa se mora tudi ta, tako kot vsaka druga avtoriteta, potrjevati z dejanji in dosežki.

Predsednik Izvršnega sveta Skupščine SRS je potem vročil državno odlikovanje uglednim znanstvenim pedagoškim delavcem za njihovo zaslužno delo. Prejeli so jih:

Janez Strnad red zaslug za narod s srebrnimi žarkji;

Dušan Modic in **Ciril Velkovich** red republike z bronastim vencem;

Bojan Golli, **Janez Markelj** in **Pavle Zajc** red zaslug za narod s srebrno zvezdo;

Gorazd Lešnjak red dela s srebrnim vencem.

Na občnem zboru so podelili tudi letošnji priznanji društva, ki sta ju dobili **Marija Boštjančič** iz Ajdovščine in **Ivanka Zajc** iz Nove Gorice.

V razpravi ob poročilih o dejavnostih društva in njegovih članov je zbudila veliko pozornosti pobuda Nika Prijatelja za racionalnejšo srednjo šolo. Na njegovo pobudo so se še pred polet-

nimi počitnicami sestali predstavniki strokovnih društev in govorili o svojih pogledih na področje srednje šole, kakršna naj bi bila »po meri univerze«, za katero se srednješolci pripravljajo. Gre za zamisel, da bi strokovni društva neobremenjeno med drugim povedala, kako bi se morala odločiti nenehnemu kopičenju ur in učne snovi, ki ju učenec ne zmore več in ki pehata mladino v nenehna nevrotična in bolezenska stanja.

Osrednja stvar društvene razprave pa je bila informacija Antona Moljka o pripravi jugoslovanskega kongresa matematikov, fizikov in astronomov, ki bo prihodnje leto v Ljubljani. Priprave so se začele, načrti so za strokovno srečanje okoli 1500 ljudi med 25. in 27. septembrom 1990, okvirni delovni program je izdelan, stroški bodo v dinarski vrednosti kakšnih 80 tisoč nemških mark ali več, zbirajo sponzorje iz vse države, želje so stvarne, odziv še ni znan. Matematika, fizika, astronomi so prepričani, da je takšno strokovno srečanje vsekakor pomembno za razvoj strok in njihovo uveljavljanje v širšem družbenem prostoru.

J. S.

Sklepi zborovanja slavistov 1989 v Portorožu

Slavisti SR Slovenije in iz zamejstva v Italiji, zbrani na občnem zboru Slaviščnega društva Slovenije 6. oktobra 1989, ugotavljamo naslednje:

(1) Slaviščno društvo Slovenije (pa tudi njegova pokrajinska društva v Jugoslaviji in Italiji) je v svojem delovanju močno ovirano zaradi finančne podhranjenosti, saj nima zagotovljenih (skoraj) nobenih rednih dohodkov. Zaradi tega se je bilo letos prisiljeno odrediti organiziranju tekmovanj osnovno- in srednješolcev za Cankarjevo priznanje v republiškem okviru, pa tudi pri več pokrajinskih društvih. Preteklo leto tudi ni moglo poslati svojih članov na mednarodni slaviščni kongres v Sofiji, v svojem imenu pa tudi ne na kongres jugoslovanskih slavistov v Novem Sadu; delovanja v okviru Zveze slaviščnih društev Jugoslavije prav tako ni moglo uresničevati v zadovoljivem obsegu. Najhujše pa je, da ni moglo izvajati svoje stalne izobraževalne dejavnosti v obliki predavanj po pokrajinskih slaviščnih društvih (2x2 predavanja na leto), zato so pretežno vse stroške v zvezi s tem morala prevzemati pokrajinska društva, čeprav večina sama brez sredstev za to delovanje. SDS je stroškovnik za to izobraževalno dejavnost predložil izobraževalni skupnosti Slovenije, vendar je naletelo na zelo skromen odziv (342 starih milijonov). V celoti se je društvu nabralo le toliko sredstev, da je lahko plačalo dvorano za letno zborovanje v Portorožu.

Menimo, da so naša zborovanja, kakor tudi predavanja in literarni večeri po pokrajinskih društvih, del stalnega izobraževanja in da kot taka morajo biti financirana s strani republiških ustanov (Izobraževalne skupnosti Slovenije), torej predvidena v proračunu. (Primeru temu naj bi bila finančno hranjena tudi pokrajinska društva.) Dodatno izobraževanje naj se opravlja tudi na fakultetah in pedagoških visokih šolah, pa tudi v organizaciji pokrajinskih društev (kakor se deloma že – primer Ljubljane). Stroški za udeležence na vseh teh izobraževalnih prireditvah naj bodo predvideni v proračunih šol.

Drugače pa se SDS zahvaljuje Raziskovalni in Kulturni skupnosti Slovenije (in pomožnim financirjem ZRC SAZU in ZIF), da sta s svojimi dotacijami omogočali redno izhajanje Slaviščne revije. Izobraževalni in Kulturni skupnosti pa za njuno finančno podpiranje Jezika in slovstva.

(2) SDS še nadalje meni, da slovenski jezik mora dobiti ustrezno mesto tudi kot jezik pouka in poučevanja v naši vojski, kjer je sicer bilo nekaj napredka le v zvezi z identifikacijskimi napisi na vojaških objektih (to pa v vsej Jugoslaviji). Pozivamo odgovorne subjekte v naši politiki in v JLA, da postopoma zadostijo naravnim pravicam slovenskega jezika tudi na tem področju, to v smislu obeh besedil, ki sta glede tega bili izdelani pri Svetu za slovenščino v javnosti pri RK SZDL. S tem v zvezi odbijamo negativne kvalifikacije tega našega prizadevanja s strani Zveznega izvršnega sveta. (Ustrezne naše izjave so bile objavljene le po

volji – torej brez pričakovane podpore s strani RK SZDL – glavnih nosilcev te akcije (Velemirja Gjurnina in Jožeta Toporišiča) v 7D 6.–20. VII. in 3.–24. VIII. 1989, str. 34.)

(3) SDS podpira akcijo Sveta za slovenščino v javnosti pri RK SZDL za eksplicitno priznanje slovenščine kot uradnega jezika na območju SR Slovenije (v Obmorju in v Prekmurju na narodnostno mešanih ozemljih) tudi italijanske in madžarske, hkrati pa zavrača mnenje o jezikovni in narodno-narodnostni mešanosti SR Slovenije na podlagi selitev prebivalstva z domovinskih področij drugih jezikov na področje slovenskega (oz. tudi italijanskega oz. madžarskega). Enakopravnost t. i. narodnih jezikov Jugoslavije razumemo kot uradnost teh jezikov na lastnih ozemljih področij in kot njih enakovrnost v narodno- in državnoreprezentativnih vlogah v federaciji, ne pa v smislu poslovalnih jezikov po naših javnih ustanovah in v podjetjih, bankah, šolah... Podpiramo pojmovanje, da je priselencem treba pomagati pri tem, da se naučijo jezika svojega novega bivalnega prostora, kakor tudi to, da se ob siceršnjem rednem izobraževanju v ustanovah s slovenščino kot učnim jezikom dodatno učijo še jezika svojih staršev (če to želijo) in nadaljujejo tudi drugačno jezikovno-kulturno izročilo področij, s katerih so dospeli v SR Slovenijo.

(4) Še vedno se ni prelomilo izvršila zahteva SDS, da bi predstavniki Slovenije v političnem življenju Jugoslavije uveljavljali enakopravnost slovenščine nasproti srbohrvaščini povsod tam, kjer je to mogoče že po dosedanjih ustavnih in drugih določilih (čeprav nekaj premikov v pozitivno smer vendar že imamo). Če svoje naravne in ustavno zapisane pravice do enakopravnosti sami ne izvajamo, izražamo mi sami zaničevanje ali podcenjevanje samega sebe in s tem spodbujamo nedemokratske težnje po uveljavljanju enega jezika (srbohrvaškega) kot jezika medsebojnega obveščanja. (Paralela v SZ.) Naši trije (štirje) slovenski narodni jeziki so si tako blizu, da med seboj z malo truda (npr. tudi z obveznim spoznavanjem osnov teh jezikov v osnovni šoli) lahko občujemo vsak v svojem jeziku. V tem smislu zahtevamo, da naši delegati v zveznih ustanovah in narodnopredstavniki vlogi dosledno uporabljajo le slovenščino (tudi ko gre za najvišjo funkcijo v državi), saj sicer mora biti slehernemu Slovencu jasno, da glede tega eno govorimo, drugo pa uresničujemo, to je: deklariramo in zahtevamo enakopravnost, jo pa sami s svojim neprimernim govornim vedenjem hkrati teptamo.

(5) Še vedno so med nami stvari, ki pričajo o pogubnem kultu osebnosti. V zvezi s tem menimo, da moramo biti tudi glede tega iskreni do konca, da moramo biti nelažni, in torej odpravljati sledi tega početja. S tem mislimo na črtanje prilastkov pri vsenarodnih ustanovah, kakor so univerze in (visoke) šole ter podobno, ali kakor so imena krajev. Zlasti aktualno je v zvezi s tem poimenovanjem univerze v Ljubljani in

podobno še na drugih področjih. Sem gredo tudi poimenovanja naših naselij in ulic, pri katerih se v prihodnje mora gledati na objektivno pomembnost ljudi, po katerih se te stvari poimenujejo, da ne bo toliko poimenovanj po znanih neznanih.

(6) Poimenovanja šol naj se ponostavijo, ideologiziranje naj iz njihovih nazivov izginje, in sicer tudi tedaj, ko se uveljavlja le kot pričanje naših ponesrečenih reform srednjega šolstva. (Tu motijo, med drugim, tudi kratkica poimenovanja.)

(7) Srednjo šolo je treba potegniti iz samoupravnega eksperimentiranja t. i. reforme in se vrniti k mednarodno (zahodnoevropsko) uveljavljenim oblikam teh šol in k njim ustreznim programom. Vsako cincaenje v tem oziru je zelo škodljivo in naravnost pogubno za našo narodno in državno prihodnost, ki bo zmeraj bolj gradila na koristnem znanju (torej manjše število predmetov in kakovost znanja, ne pa predvsem enciklopedičnost).

(8) Zato se izrekamo za zmanjšanje števila predmetov v osnovnem in srednjem šolstvu (pa dalje tudi na univerzi), pri predmetih pa zoper prenatrpanost s snovjo. Preudariti je treba, kaj današnji čas od šole resnično zahteva, namreč to, od česar se zares živi, kar zares lahko služi ustvarjanju tvarnih in omikovnih dobrin, ne pa samo utrjevanju vedno nujno omejenih ideoloških vrednot posameznih ožjih ideoloških skupin. Vzgojni cilji našega šolstva naj bodo taki, da bodo gradili harmonično narodno in državno skupnost, ki ne bo prizadevala intimnih človeških honten in prepričanj, temveč nas vodila v složnost različnosti v zadevah, ki odločajo o naši realni biti tukaj in zdaj, pri čemer nam tukaj pomeni realni svet tudi t. i. Zahoda.

(9) V šolstvu se mora prebiti in uveljaviti spoznanje, da je za osnovne šole potrebno 5 ur tedensko pouka slovenščine, v srednjih šolah pa 4 ure najmanj, v dveh smereh pa kakor doslej po 5 ur.

(10) Učbenike je treba obnoviti, tudi v skladu z učnimi načrti. V njih mora priti do izraza še narodnoosveščevalna vloga. Tam, kjer je bila izrečena konkretna kritika teh učbenikov, naj se ta tudi upošteva, kolikor je upravičena. Prizadevanje Zavoda za šolstvo, da se za določene tipe srednjih šol opustijo sedanji enotni učbeniki, pozdravljamo.

(11) Obnavljamo svojo zahtevo, naj se tedenska učna obveznost učitelja zmanjša na 15 ur, število učencev v razredu pa na 25 (zgornja meja je 30, ne 36). Da bi se to v dobro učitelja, učenca in naše družbe res moglo zgoditi, je šolstvu treba dati večja finančna sredstva. Sedanja način financiranja pouka in gradnje šol je negativen in ima za posledico večanje števila ur pri učitelstvu, večanje števila učencev v razredu in usodno nazadovanje znanja, kar zelo negativno vpliva tako na tiste, ki iz srednje šole odhajajo v delo, kakor na one, ki študij nadaljujejo. Prihodnosti ne bomo deležni, če v šolstvu ne dosežemo večje kakovosti znanja.

(12) Glede splošne nezavidljive pismenosti slovensko govorečega

človeka menimo, da je usoden za prehitro tempo opismenjevanja v osnovni šoli, kjer naj bi učenci že po dveh mesecih znali pisati in brati. Osnovna šola na nižji stopnji naj im predvsem opismenjevalno nalogo, in sicer tudi v smislu govornega in pisnega sporočanja, nauči naj otroka računati in kar je še nujno potrebno razbremeniti pa naj se v svojem družbeno-ekonomskem in naravospoznavnem programu.

(13) Veselimo se napredka v uveljavljanju narodnih pravic, ki so g dosegli naši koroški rojaki v Avstriji, s tem, da so si priborili nekaj časa na avstrijski državni televiziji; enak se bomo veselili podobnega dejanja pri italijanski državni televiziji.

(14) V smislu diskusije okrog mize Skupin 85 in 88 v Piranu podarjamo misel, da je celostno gledanje na probleme italijanske narodnosti v Sloveniji treba uveljavljati tudi pri kritiki stanja naših rojakov v Italiji od Trsta prek Gorice do Trbiča (kjer imamo trenutno trojnost v smislu polne odsotnosti jezikovnih in narodnih pravic v Beneški Sloveniji, Reziji in Kanalski dolini).

(15) Odločno nasprotujemo uveljavljanju srednjega šolanja v Sloveniji z neslovenskim učnim jezikom (z angleščino za t. i. mednarodno maturo), s privilegiji tako na ravni učnih programov in učnih obveznosti kakor na ravni pedagoškega usposabljanja zanje potrebnega pedagoškega kadra. S tem v zvezi opozarjamo na odklonitveno stališče do šol z angleškimi (in seveda tudi vsakim drugim tujim) učnim jezikom pri nas, izraženo na seji Sveta za slovenščino v javnosti (in v tem okviru tudi v njegovi komisiji za šolska vprašanja). Pogoji za »mednarodno maturo« slovenščino ponižujejo na raven folklorne kurioznosti, iz katere se dijaki teh šol dvigajo v mednarodno veljačaste angleščine (francoščine, španščine) in tujine.

(16) Z restavracijo soškega gradu je treba zagotoviti sedaj ogroženo nadaljnje obstojanje študijske knjižnice za Pomurje, z vzdrževanjem in restavriranjem precej drugih gradov po Sloveniji pa preprečiti ginjanje teh spomenikov naše preteklosti iz zavesti slovenskega človeka.

Za Slaviščno društvo Slovenije:
prof. dr. JOŽE TOPORIŠIČ

* Delo 21. I. 1989, str. 30 in 4, II. 1989, 16; Primorske novice 21. IV. 1989, 6; Mladina 30. VI. 1989, 42–43; 7D še 31. VIII. do 27. IX. 1989, 34.

** V diskusiji za sklepe zborovanja je bilo zganjeno tudi vprašanje razbistrice pojma državljanstvo SR Slovenije in iz tega izhajajoči pravi in dolžnosti. (Sama priselitev v Slovenijo npr. ne more pomeniti tudi z avtomatične pridobitve državljanstva SRS.)

*** V nekaterih tipih šol imajo sedaj kdaj tudi le po dve uri.

**** Iz diskusije za sklepe zborovanja: Ustrezne službe v republiški upravi naj tudi za lektorje določijo pogoje za pridobitev statusa samostojnih kulturnih delavcev.

Tudi v izobraževanju – za evropsko kakovost

V Zvezi komunistov Slovenije se temeljito pripravljamo na kongresa, čeprav nas njuna predčasnost (izrednost) malce časovno stiska. Zlasti skrbno pripravljamo osnutek programskega dokumenta, s katerim naj bi začrtali svoje prednostne politične naloge in smeri za njihovo izpolnjevanje. Zaradi razvojno tako intenzivnih časov, nepredvidljivih razmer, v kakršnih živimo, in predvsem že storjenih, kar krepkih korakov v družbene reforme in lastno prenavljanje je takšen program nujen, saj želimo izpolniti tudi našo odgovornost za civiliziran, kulturn, čim manj boleč prehod na novo zasnovano družbenega razvoja. Zato ima naš program tudi ambicijo: oblikovati sodobno, v prihodnost in razviti svet Evrope usmerjeno razvojno vizijo Slovenije, ki jo bomo ponudili tudi kot naš prispevek k skupnemu razmisleku o prihodnosti slovenskega naroda in vseh državljanskih Slovencev. Pod geslom celotnega programskega dokumenta Za evropsko kakovost življenja bo v njem nakazan tudi naš pogled na nadaljnji razvoj vzgoje in izobraževanja, saj smo presodili, da bi bil program bistveno okrnjen, če se v njem ne bi opredeljevali tudi do dejavnosti, s katero se uresničuje pravica do izobraževanja kot splošna kulturno-civilizacijska vrednota in pridobitev, torej kot splošno priznana državljanska pravica in svoboda, in hkrati kot eden temeljnih infrastrukturnih pogojev obstoja in vsakršnega razvoja. S širšo razpravo o njem smo že začeli na sestanku aktivna komunistov, ki delajo v vzgoji in izobraževanju na republiški ravni, ter na posvetu z najodgovornejšimi komunisti v občinskih, mestnih in univerzitetnih organizacijah zveze komunistov. Ko bo osnutek dokumenta v javnosti, vabimo k razpravi o njem tudi druge.

Ko je govor o izhodiščih programskega dokumenta, kaže poudariti naše prizadevanje, da z njim nakažemo predvsem naš pogled na razvojno politiko vzgoje in izobraževanja, za kakršno se bomo zavzemali. S tem se tudi opredeljujemo, da bi s politično monopolnega, oblastnega položaja urejali vsa vprašanja v razvoju izobraževalnega sistema in izobraževalne politike. Zaradi take prakse smo bili mnogokrat deležni upravičenih kritik in zamer, da stroke ne pustimo zraven ali da od nje terjamo le, da potrdi vnaprejšnjo skonstruirana načela in rešitve. Zato se v dokumentu med drugim tudi zavzemamo za politično in ideološko neodvisnost strok, ko gre za reševanje strokovnih razvojnih vprašanj. Tudi svojega razvojnega videna ne želimo vsiljevati, zato obnavljamo pobudo za pravo nacionalne strategije izobraževanja, ki naj bi nastajala in se sprejemala na podlagi najširšega družbenega soglasja. Ob vseh teh in takih zadržkih vendarle tvegamo ponuditi tudi nekatere pobude za usmerjanje razvoja vzgoje in izobraževanja, ki naj bi po našem mnenju pripomogle k postopnemu doseganju evropske kakovosti v slovenski šoli in celotnem slovenskem izobraževalnem sistemu.

Najprej dajemo pobudo, da se v družbenih planskih aktih postavi za izobraževanje bistveno višji razvojni cilj, kot so bili doslej. S tem pravzaprav želimo povedati, da v Sloveniji še ni dose-

žena kritična masa znanja, ki bi omogočala stalno rekonstruiranje slovenskega gospodarstva in slovenske družbe, da torej prav v zvezi z izobraženostjo prebivalstva zaostajamo za razvitim svetom in da je odpravljanje tega zaostanka eden od pogojev, da bi lahko izšli iz krize in se priključili sodobnemu svetovnemu in evropskemu razvoju. Toda če želimo dosegati bolj ambiciozne cilje, moramo zagotoviti tudi ustrezne gnotne možnosti. Naša usmeritev pri tem je, če izhajamo iz primerjalnih podatkov, da brez najmanj petih odstotkov deleža v družbenem proizvodu vzgojno-izobraževalna dejavnost ne bo mogla dosegati tako postavljenih višjih razvojnih ciljev.

V programskem dokumentu naglašamo tudi prvine tako imenovane strategije permanentnosti izobraževanja, saj je v svetovnih smereh razvoja očito ta strategija ključni element perspektivne izobraževalne politike. Med temi prvinami naglašamo med drugim, naj šolsko izobraževanje daje predvsem temeljno znanje, specialno znanje pa naj se pridobiva po diplomu, eksemplarično učenje naj nadomesti enciklopedičnost, izvirnost, pravica dvoma in inovativnost, učenje »večnih resnic«, socializacijo v povprečnosti pa tekmovanje v odličnosti. Prvina strategije permanentnosti je prav gotovo tudi uveljavljanje odgovornosti posameznika za njegov izobraževalni razvoj. Torej ni samo družbena skupnost, kot radi rečemo, ali po novem »pro-

svetljena oblast« tista, ki odgovarja za to, da se bodo ljudje izobrazbeno-vzgojno razvijali, ampak je to tudi stvar posameznika, njegove skrbi za uveljavljanje na trgu znanja in delovne sile. V tem smislu se zavzemamo za to, da bi s sistemskimi ukrepi spodbujali to odgovornost posameznika (davčne olajšave, zaostreje kriterija pri priznavanju z delom pridobljenih delovnih zmognosti, sprostitev zasebne pobjude in tržne ponudbe znanja ipd.). In ne na koncu je ena bistvenih prvin strategije permanentnosti poudarek na izobraževanju odraslih kot ključu za družbeno prenovu.

V dokumentu naglašamo potrebo po večji strokovni samostojnosti in odgovornosti šole, torej tudi učitelja, še posebej v zvezi z univerzo. V ta okvir spada tudi zavzemanje za odpravo kakršnega koli političnega ali ideološkega monopola v vzgoji in izobraževanju. Seveda si ne delamo iluzij, da je mogoča šola zunaj politike ali ideologije, vendar bi formalno morala biti zavarovana pred tem, da se uporablja kot instrument politične ali ideološke indoktrinacije.

V zvezi z nadaljnjo izgradnjo sodobnega izobraževalnega sistema najprej dajemo v resen strokovni in politični razmislek pobudo za podaljšanje šolske obveznosti na 10 let, ki je seveda mogoča v več izvedbenih modelih (na primer: s podaljševanjem osnovne šole ali z obvezno srednjo šolo, ali s kombiniranjem različnih vrst programov in oblik, v katerih se taka šolska obveznost lahko izpolni). Menimo, da je to eno od pomembnejših razvojnih vprašanj, o katerem se bomo morali kaj kmalu odločiti. Ob morebitni odločitvi za podaljševanje šolske obveznosti se bo tudi razvoj srednje šole kot eno najbolj zaostrenih razvojnih vprašanj zadnjega obdobja postavil v povsem novi luči. V našem programskem dokumentu zato poudarjamo predvsem nekatere značilnosti, ki se tudi v svetovnem merilu potrjujejo kot perspektivne za kakovosten razvoj srednje šole. To so zlasti usmerjenost k vse večjemu deležu splošnih in temeljnih strokovnih vsebin, prožnejše uravnavanje razmerij med splošnimi, strokovno teoretičnimi in praktičnimi znanji, ter velika izbirnost programov, ki pa ne glede na izbiro omogoča pridobiti enakovredno izobrazbo. Ob upoštevanju teh

značilnosti se zavzemamo za razvoj prenovljenih gimnazij, tehniških in drugih strokovnih šol ter na posameznih specifičnih področjih tudi ožje specializiranih šol.

Opredeljujemo se tudi do sprememb v družbenogospodarskih odnosih in v upravljanju vzgoje in izobraževanja. Tako naj bi v urejanju družbenogospodarskih odnosov dobili mesto javno financiranje, svobodna menjava dela in trg, pač v tistih delih, kjer glede na svoje značilnosti posemezen od njih lahko opravlja ekonomsko učinkovito vlogo. V zvezi z upravljanjem se zavzema tudi za novo vlogo države. Če je bila v sistemu dogovorne ekonomije država tista, ki je predvsem uravnavala gospodarski sistem in gospodarsko politiko, potem je ob tržni usmerjenosti gospodarstva država v sodobnem svetu predvsem tista, ki ustvarja infrastrukturne možnosti za to, da gospodarstvo lahko normalno in učinkovito posluje. Država mora skrbeti torej za tisti nujni del vzgojno-izobraževalne dejavnosti, ki predstavlja infrastrukturni razvojni pogoj in usmerjevanje z ustavo in zakoni določenih človekovih pravic do izobraževanja.

Ob razpravi o programskem dokumentu se ni bilo mogoče izogniti razmislekom o aktualnih dogajanjih v našem izobraževanju, zlasti o uresničevanju ustavnih sprememb ter prehodnih rešitev, predvidenih z ustavnim zakonom. Pri tem smo predvsem menili, da morajo biti tudi prehodne rešitve takšne, da bodo zagotavljale postopen prehod k uredivi, kakršno predvidevajo ustavna dopolnila, da morajo biti razvidne, legitimne in javne, da morajo zagotavljati normalno delovanje sistema in še razvijati tiste značilnosti doslejnjega upravljanja, ki so omogočale široko pobudo ter vpliv nosilcev izobraževalnih interesov in potrebo na razvoj izobraževanja ter način njegovega delovanja. To smo poudarili predvsem za to, ker mnogi znaki kažejo, da bomo spet ravnali po že mnogokrat preiskovanem scenariju: iz ene skrajnosti v drugo, iz tako imenovane »integralnega samoupravljanja« v »integralni etatizem«. Prepričan sem, da nas bi to dolgočrno samo oddaljalo od standardov in meril razvitega sveta, ne glede na to, kako se besedno zavzemamo za njihovo uveljavljanje tudi pri nas.

JOŽE MIKLAVC

Na sestanku predsednikov republiških in pokrajinskih odborov Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju, znanosti in kulturi, 25. septembra 1989 v Beogradu, so razpravljali o reformi sindikata in zveze sindikatov. Potem ko so bili sprejeti sklepi Zveznega odbora Sindikata delavcev v vzgoji in izobraževanju, znanosti in kulturi Jugoslavije o reformi sindikata in Zveze sindikatov z dne 20. junija 1989 in ko so o njih razpravljali člani, so bila sprejeta tale

STALIŠČA

1. Temeljna oblika organiziranosti je osnovna organizacija sindikata. Delavec se včlani v osnovno organizacijo sindikata prostovoljno. Osnovna organizacija sindikata se lahko razveji v sindikalne skupine, sindikalne podružnice ipd., zato da bi delavci kar najhitreje in najučinkoviteje izražali svoje interese. Kako se bodo delavci organizirali, je odvisno od programa in interesov, ki jih želijo uresničiti z določeno obliko organiziranosti.

2. Sindikat delavcev v vzgoji, izobraževanju, znanosti in kulturi je SAMOSTOJEN SINDIKAT, v njem se rešujejo problemi, ki so za članstvo posamičnega in posebnega pomena. Samostojnost sindikata se kaže v delu, ki temelji na njegovem statutu, programu dela, njegovi kadrovske politiki ter metodah in oblikah dela. Samostojnost se nanaša še posebno na sprejemanje sklepov, neposredno sodelovanje z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami in organi. Izvršni odbor osnovne organizacije sindikata je torej pristojni organ za pogajanja s poslovnim organom v delovni organizaciji (šoli, fakulteti, inštitutu itn.), vse višje ravni sindikalne organiziranosti pa imajo svoje pristojnosti v sodelovanju z enakovrednimi, za področje pristojnimi organi v občini, republiki in federaciji; to je treba urediti z zakonom.

3. Sindikati dejavnosti so konstitutivni deli zveze sindikatov. Tako so na primer republiški odbori konstitutivni deli republiških svetov zveze sindikatov.

4. Republiški in pokrajinski odbori sprejemajo svoje statute na svojih volilnih skupščinah ali kongresih, z njimi pa urejajo nova vloga samostojnega sindikata in odnos sindikatov dejavnosti z zvezo sindikatov.

5. Samostojni sindikati delavcev v vzgoji, izobraževanju, znanosti in kulturi v republikah in pokrajinah s svojimi statuti določajo skupna vprašanja, pomembna za članstvo in urejajo razmerje s sindikati drugih dejavnosti, skupne probleme rešujejo v Zvezi sindikatov. To obenem pomeni, da zvezo sindikatov sestavljajo samostojni sindikati dejavnosti. Statuti zveze sindikatov morajo izhajati iz statotov posameznih republiških in pokrajinskih sindikatov na vseh ravneh organiziranosti.

6. Ker so sindikati konstitutivni deli zveze sindikatov, je treba volitve za vse ravni zveze izpeljati tako, da sindikati dejavnosti izvolijo svoje delegate v organe zveze sindikatov, iz teh pa se izoblikujejo izvršilni organi zveze. Tako se poenostavi postopek, skrajša sam potek, volitve pa postanejo bolj kakovostne in demokratične.

7. Članarina se zbira v osnovni organizaciji sindikata; ta zadrži dogovorjeni odstotek (po dogovoru v sindikatu), razlika pa se vplača neposredno na račun republiškega ali pokrajinskega odbora sindikata. Republiški in pokrajinski odbori določajo, kako bodo financirali delo drugih organov sindikata in zveze sindikatov.

Število poklicnih delavcev (pa tudi sestavo organov) na vseh ravneh organiziranosti v samostojnem sindikatu določa sindikat dejavnosti, toda v skladu s programi in cilji, ki jih želi uresničiti.

8. Mandat v organih sindikata določa vsak sindikat samostojno v skladu s samostojno kadrovske politiko.

BORIS LIPUŽIČ, predsednik Zveznega odbora Sindikata delavcev v vzgoji in izobraževanju, znanosti in kulturi, IVAN BULE, predsednik Republiškega odbora Sindikata delavcev v izobraževanju, znanosti in kulturi BIH, DR. RADISLAV DŽUREROVIČ predsednik Republiškega odbora Sindikata delavcev v izobraževanju, znanosti, kulturi in telesni kulturi Črne gore, MR. ANTON FONTANA, predsednik Republiškega odbora Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju, znanosti in kulturi Hrvaške, MIRKO APOSTOLSKI, predsednik Republiškega odbora Sindikata delavcev v izobraževanju, znanosti in kulturi Makedonije, MARJAN GOJKOVIČ, predsednik Republiškega odbora Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti Slovenije, DUŠAN ZUPANČ, sekretar Republiškega odbora Sindikata delavcev v kulturi Slovenije, LJILJANA NIKOLIĆ, predsednica Republiškega odbora Sindikata delavcev v izobraževanju, znanosti in kulturi Srbije, DR. STEVAN MARIĆ, predsednik Pokrajinskega odbora Sindikata delavcev v izobraževanju, znanosti in kulturi Vojvodine,

Tehniško šolstvo se prenavlja

Se bodo zamisli uresničile že v novem šolskem letu?

Srednje šole tehniških usmeritev v SR Sloveniji se zavzemajo za spremembo v šolanju mladine na teh šolah. Novo bi rade uveljavile že v začetku šolskega leta 1990/91. Vprašanje pa je, ali bodo predlagane spremembe sprejete v pristojnih republiških organih in ali bodo sprejemljivi učni načrti tudi pravočasno pripravljeni. Volja v tehniških šolah za to vsekakor je.

Ob tem nemara kaže osvežiti spomin. Pred usmerjenim izobraževanjem, to je pred kakšnim desetletjem, so se učenci šolali v triletnih in štiriletnih srednjih šolah; šolanje v enih in drugih je bilo ločeno že pri vpisu. Triletno se dajale praktično znanje za poklice – v tehniških usmeritvah so izobraževale za industrijske poklice in za obrt, poudarek pa je bil na praktičnem znanju, ki mu je bila namenjena večina šolskih ur. Štiriletno šole so se ločile na gimnazijo kot pripravljalnico za univerzitetne študije in na strokovno, ki so ob splošnem znanju vendarle dejale poudarek stroki na ravni znanja za poklic tehnika. Že v tem času je čedalje več mladine tudi iz tehniških štiriletnih šol odhajalo naprej na univerzo, predvsem na iste smeri, v katerih so se že izobraževali v srednji šoli. Reforma leta 1980 je uzakonila potem usmerjeno izobraževanje, katerega temeljno načelo je bilo, da

se vsak visokošolski študij načelno gradi na istovrstnem srednješolskem znanju štiriletnih programov, gimnazija kot pripravljalka za vse smeri univerzitetnega študija pa je bila ukinjena. Začetek srednjega usmerjenega izobraževanja (1. letnik) je bil enak in skupen za vse učence – za tiste, ki so se v 2. letniku odločili za triletno poklicno šolanje (tako imenovana IV. stopnja), in tiste, ki so se v 2. letniku usmerili na štiriletno smeri (V. stopnja). Učenci v smerih V. stopnje (štiriletno šolanje) so se hkrati pripravljali za začetek dela po končani srednji šoli in za nadaljnji študij na univerzi, česar so mnogi praktiki in teoretiki že takrat pogosto opominjali, da oboje skupaj v istem razredu in za vse učence ni izvedljivo.

Življenje se ni držalo zakonskih meja. Vertikalne povezave med srednjim in visokim šolstvom niso bile nikoli izpeljane.

Naravoslovci in družboslovci so bili razsejani pravzaprav povsod, učenci tehniških šol pa so ostajali bolj ali manj v usmeritvah svojih strok. V to jih niso silili zakon ali visokošolski programi, marveč predvsem praktična izkušnja, uveljavljena že veliko let pred reformo. Ker načelno izhodišče – to je, da se visokošolski študij nadgrajuje na srednje usmerjeno izobraževanje in da se v načelu podpira samo tak vpis na univerzo, ni bilo upoštevano – se je zgradba usmerjenega izobraževanja podrla, za učence so postali vabljivejši tisti srednješolski programi, ki so vendar bolj na široko odpirali vrata na mnogo univerzitetnih študijskih smeri; to pa sta bila predvsem naravoslovni in družboslovni. Učenci z večjimi učnimi zmogljivostmi so se radi odločali za omenjena programa, če je le bilo mogoče. Strokovne šole niso imele takih vab – to pa je pomenilo, da utegnejo cele gospodarske panoge z leti ostati brez najvišjega intelektualnega vrha, razvojno bistveno oslABLJENE. Tehniške srednje šole so bile zato prisiljene iskati neke prilagoditve interesom sposobnejših učencev in zahtevam univerze, ki od srednješolcev pričakuje predvsem dobro splošno znanje iz temeljnih predmetov. Porodila se je

zamisel, da bi v zadnjih letih štiriletnih tehniških smeri (v 3. in 4. ali pa samo v 4. letniku) učenci dobili možnost izbrati ali povečano pripravo za takojšnjo vključitev v poklicno delo tehnika ali pa intenzivnejšo pripravo za univerzitetni študij. Te zamisli so se še posebej okrepile in začele udejanjati v predloge letos, ko sta se družboslovni in naravoslovni program z dodatno prenovo še bolj približala smotrom nekdanje gimnazije kot splošnoizobraževalne srednje šole.

Z druge strani pa je tudi triletno poklicno šolanje začelo kopavati osnovo usmerjenega izobraževanja. V triletnem poklicnem izobraževanju za industrijske poklice in obrt je največja kritika letela na nesorazmerje med številom učnih ur za splošne predmete na eni strani in za strokovne na drugi. Zahteve delovne prakse so se stopnjevale, izsiljeno je bilo vračanje k nekdanjim poklicnim šolam, v katerih so večino ur namenili za strokovno in praktično znanje, ter k vpisu v triletno smeri šolanje že na samem začetku prvega letnika. Načelo skupnega prvega letnika za učence triletnega in štiriletnega šolanja v istem izobraževalnem programu je moralo pasti.

To se je zgodilo z letošnjo spremembo Zakona o usmerjenem izobraževanju, ko je bil dovoljen vpis v smer (ali v triletno ali v štiriletno) že na samem začetku prvega letnika. Omogočeno je bilo tudi izobraževanje po delih izobraževalnega programa, in to je dodatna olajšava za razvijanje poklicnega izobraževanja. Dopusčeno je bilo tudi dodati nekaj učnih ur za praktični pouk. Obnova nekdanje poklicne šole – seveda posodobljene za današnje in prihodnje dni – je s tem dobila velike možnosti.

Skupnost srednjih šol tehniških usmeritev – v teh šolah je polovica srednješolcev – se v nastalih okoliščinah zavzema za pospešeno prilagoditev organizacije in učnih načrtov srednjega tehniškega šolstva v SR Sloveniji. Predlaga ločen vpis v triletno in štiriletno tehniško šolanje s poudarkom na strokovnem in praktičnem znanju v poklicnih triletnih programih, v štiriletnih tehniških programih pa s poudarkom na splošnem znanju. Učenci štiriletnih programov naj bi imeli možnost izbire v zadnjih letnikih: ali priprava za poklic ali za nadaljnji študij. Sestavili bodo predlog predmetnikov in učnih načrtov in jih ponudili v presojo republiškemu strokovnemu svetu.

Izobraževalni skupnosti Slovenije ter Republiškemu komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo pa bodo predla-

gali, naj bi podprli ponujeno prenovu in omogočili, da se vpelje z novim šolskim letom, to je 1990/91. S tem skupnost tehniških šol obnavlja pobudo, ki so jo že podprle posebne izobraževalne skupnosti letos spomladi, niso je pa še sprejele, ker so bile preje ukinjene. Zdej je predlog, naj bi prenovi sprejela Izobraževalna skupnost Slovenije – nasledica pisov – ki pa se ji z iztekom letošnjega koledarskega leta tudi bliža konec. Njen dedič bo novi sekretariat za šolstvo (ali kakor se bo že imenoval), ki pa bo deloval drugače. Ob ukinjanju prosvetne samouprave in ob vzpostavljanju nove šolske uprave se zdaj republika prosvetna energija izčrpa predvsem ob organizacijskih ureditvah teh služb. Ti organi tačas nimajo kaj preveč časa za utripe življenja okoli sebe, torej tudi za predloge, kakršne daje v pospešeno obravnavo skupnost tehniških šol. Zato je vprašanje, ali bodo vsi skupaj našli dovolj moči, da bi se predloga resno lotili v razmeroma kratkem času, in vprašanje, ali se ne bodo začetki k izgovoru, ki je pri roki: počakati na celostno prenovi srednjega šolstva, za katero se tačas začnejo pripravljati strokovna podlaga. To pa bi pomenilo, da se predlog odlaga za nekaj let in da bi bile srednje šole tehniških usmeritev za ta čas prepuščene na milost in nemilost zdajšnjim tokovom, ki so jim v škodo.

JANKO SVETINA

doma
drugje

Utrip v avstrijski športni vzgoji

Nedavni obisk skupine športnih pedagogov na Dunaju, v deželi, ki jo je nekoč prosvetljevala cesarica Marija Terezija, je bil sicer kratek, a kljub vsemu zanimiv in poučen. Kar zadeva športno vzgojo v šoli se potomci vladarice, ki je nemalo koristnega za šolstvo naredila tudi v naših krajih, niso ustavili pri njenih blagih, ampak hodijo vtrci s sodobnimi pojmovanji športne vzgoje. O sebi imajo dobro mnenje in po tem, kar je bilo videti – upravičeno.

Našteti bi veljalo le bistvene elemente, ki obvladujejo športni utrip avstrijskega šolarja. Presenetljiv je podatek, da sosedje že 70 let uspešno organizirajo zimske smučarske tečaje seveda ne v sklopu dodatnega programa, kot pri nas zimske šole v naravi, ampak je zanje poskrbljeno v sistemu, ki ga ne podpirata le prosvetna ministrice in zakon, ampak tudi 18 milijonov ATS. Tečajni smučanja za avstrijskega otroka niso zastoj. Starši plačajo tedensko bivanje po dokaj ugodnih cenah, saj imajo mnogo področja že svoje postojanke. Poskrbljeno je za revnejše učence. Smučarsko opremo si lahko sposodijo za simboličnih 100 ATS. In še to: zimski tečaji so med osnovnim šolanjem vsaj dvakrat in med srednjim enkrat, veliko šol pa jih organizira tudi pogostejše, kot je predpisano.

Poletna zrcalna podoba smučarskih tečajev so šolski športni tedni, kjer mladino z dobrim strokovnim vodstvom vpeljujejo v jahanje, jahanje, planinstvo, kolesarjenje, tenis, skratka športne vrste, ki so povezane z naravo. Nekajkrat so gostitelji poudarili, da je bistveni namen takega prijema humanizacija šole. Očitno se dobro zavedajo, da je šola, če jo opazujemo iz zornega kota otrokovih gibalnih potreb, ovira in da brez nadomestila ne gre.

Zanimivo je, da so Avstrijski šolski športni teden uzakonili šele pred 15 leti – a so se morali, da bi nasprotnikom dokazali, kako potreben je organiziran športni utrip v šoli, zelo potrditi. Na prosvetnem ministrstvu pravijo, da boj za športno vzgojo v šolah še ni končan. Trenutno se imajo najslabše vajenci, saj med kratkim šolanjem nimajo športne vzgoje. Ob štirih dnevih prakse so jim namenili en sam dan teoretičnih predmetov na teden. Prav zdaj poteka akcija, da bi to neugodno razmerje popravili v korist teorije, in obetajo si, da bi tako tudi ta, najslabše obravnavana kategorija mladih dobila športne objekte in tako zaživela v športni dejavnosti.

Tudi z našimi športnimi dnevi, ki so jih še pred nedavnim zavzeto skušali ukinjati, kot neobdobja, se pred avstrijskimi kolegi nismo mogli

pohvaliti. Tudi sami so tri dni v letu namenili športni dejavnosti, od razmer pa je odvisno, ali jih bodo izrabili celodnevno ali samo poldnevno.

Posebno mesto imajo športne šole – 40 jih je organiziranih v osnovnem šolstvu in 14 v srednjem. Medtem ko osnovnošolski športni programi niso povezani z vrhunskim športom, pa športne gimnazije – večina je smučarskih, zdaj pa se vključujejo še plavalci, igralci tenisa, nogometaši – sledijo zahtevam vrhunske vadbe. Zato trajajo gimnazije leto dni dlje (pet let), trgovske šole z dodatno športno vsebino pa štiri leta. Samoumevno se jim zdi, da se morajo pedagoški delavci v teh šolah prilagoditi zahtevam športne panoge.

Avstrijski so nas prav hitro prepričali, da tudi pri njih ni manjkalo strokovnjakov, ki so hoteli zatreči želje po trdnosti športni organiziranosti osnovne šole. Vseeno pa so se razdralnemu dialogu izognili, in so si tako zagotovili močnejši vpliv še muzikologi in likovniki – strokovnjaki vzgojnih področij. Izognili so se še nesmiselnemu matematičnemu ali kemičnemu obarvanju osnovne šole, čeprav tudi tam vedo, da je pamet boljše kot žamet. Prav tako se avstrijski šolniki ne okoriščajo z oddajanjem televizorja. Po sklepu ministrstva te usluge ne smejo zaračunavati.

Športna tekmovanja, tudi zvezna, so samo ekipna. Najbolj množično je tekmovalje enajst- in dvanaajstletnikov v nogometu – ponavadi nastopa od 700 do 900 ekip, finale pa prenaša televizija. Leto starejša dekleta tekmujejo v odbojki. Tekmovanja v športnih igrah za naslov nacionalnega prvaka potekajo vsake dve leti. Dvanaajstletniki imajo še neke vrste mnogoboj (atletski troboj, gimnastika, veslanje, športni kviz), nastopajo ekipe, tako kot v tekni na smučeh ali v krosu.

Morda še beseda o obisku na terezijanski akademiji (osnovna šola in nižja gimnazija). Ni da bi izgubljali besede o ogromnem ograjenem športnem parku s travnatimi nogometnimi igrišči, teniški igrišči, 25-metrskem plavalnem bazenu. Za nekaj več kot 500 otrok skrbi 112 učiteljev. Občudujoča je čistoča, nikjer ni bilo slišati histeričnega vpitja, otroci so po hodnikih hodili, kot se spodobi, zvonec je brnel komaj zaznavno. Umirjeno in brez formalizmov usmerjajo učence tudi športni učitelji.

»Kar zadeva strokovnost, ura ni bila nič posebnega,« je nastop komentiral šolski viceminister, »cenim pa, da so bili otroci zadovoljni. No, saj to je vendar namen športa v šoli,« je še dodal.

NIKO SLANA

WALDORFSKA ŠOLA V CELOVCU

Steinerjeva šola išče svoj obraz

Waldorfska pedagogika je še zmeraj zanimiva in mikavna, zato smo – tako kot lanskoletni seminar o otroku v stiski – pripravili na pobudo Slovenskega društva pedagogov tudi ekskurzijo na eno takih šol v sosednjo Avstrijo. Udeležili so se je učitelji in svetovalni delavci iz različnih krajev Slovenije. Obiskali smo eno od enajstih avstrijskih šol, ki se imenuje po snovalcu tako imenovane waldorfske pedagogike: Rudolf Steiner Schule, na Wilsonstrasse 11 v Celovcu.

Pedagogika, na kateri temelji delo te šole, je pri nas že dokaj znana in opisana, povsod pa ji priznavajo, da od vseh pedagoških slogov najbolj upošteva otroka kot celostno osebnost. Otroci se v tej šoli oblikujejo sam: vpliva na svoje zdravje in razvoj. Šola je neodvisna od države, namenjena je vsem socialnim plastem, zmanjšala je pomen storilnosti in poudarila umetniške in humanistične predmete, ki so v navadnih šolah zastopani.

Vrata tovrstnih šol ponavadi niso odprta širši javnosti, pa vendar smo bili v »Steinerjevi« šoli v Celovcu izredno lepo sprejeti. Želeli smo čim bolj spoznati celotno šolo in slog dela v njej, zato so nam omogočili hospitacije v vseh razredih od prvega do osmega in vsak od udeležencev je lahko izbral tiste štiri ure, ki so ga zanimale. Po pouku so nam pripravili pogovor z učitelji, tako smo dobili vpogled v organizacijo in delovanje šole kot celote in v metodično delo v otrokovih različnih starostnih obdobjih.

Dvanaajstletna šola se deli na dve zaokroženi stopnji: stopnjo, na kateri je pouk organiziran razredno – imajo ga učenci od 1. do 8. razreda, vse glavne predmete pa poučuje en sam učitelj, in na predmetno stopnjo za učence od 9. do 12. razreda. Naša pozornost je bila tokrat usmerjena v razredni pouk.

Vsak dan sta prvi dve uri namenjeni razrednemu pouku in tedaj je vsak razrednik v svojem razredu. Vseh predmetov pa se ne učijo vse leto, ampak je pouk razdeljen na obdobja, ki trajajo do sedem tednov. Razredni učitelj poučuje materni jezik, matematiko, oblikovanje, geografijo, zoologijo in botaniko ter zgodovino; le-ta ni razdeljena v tedenske enote, ampak jo obravnava vse leto in v vseh razredih. Matematike se na primer uče od januarja do marca, ko je po njihovem mnenju glede na letni cikel najprimernejši čas za intelektualno delo, junija pa pridejo na vrsto bolj umetniške enote. Zgodovina je po razredih ve-

zana na tele enote: 1. razred pravljice (Grimm, Andersen, ljudske ...), 2. razred legende ali basni, 3. razred zgodbe iz biblije (stara zaveza), 4. razred germanske mitologije, 5. razred stara zgodovina (Indija, Perzija, Egipt ...), 6. razred grško-rimska mitologija (Iliada, Odiseja ...), 7. razred biografije (znanstveniki, svetniki, raziskovalci ...), 8. razred igre, dramatizacije (J. Darc itn.).

V višjih razredih poučuje razrednik še astronomijo, mineralogijo, fiziko, kemijo, prehrano, vse od 1. do 8. razreda pa pripisujejo velik pomen umetnosti (akvarelnemu slikanju, barvnemu oblikovanju, glasbi, obveznemu igranju flavte, recitaciji).

Pri pouku sodelujejo že od prvega razreda strokovni učitelji. V 1. razredu sta še po dve uri angleščine, francoščine in ročne dela, in po ena ura evritmije, športnih iger in verouka (izbirno evangeličanskega, katoliškega ali neinstitucionalnega krš-

Karol Grossmann: Avtoportret s sinom, 1907

čanske usmeritve). Od 4. razreda imajo še dodatno uro glasbe, uro več angleščine in francoščine, od 5. razreda pa je v program uvrščen še pevski zbor, ki ga vodi poklicni glasbenik, in dodatna ura evritmije. Učenci 6. razreda imajo še ročno delo (les, kovina) in delo na vrtu.

Denar iz žepov staršev

Šolsko delo je tesno povezano z družino. Šola je denarno povsem odvisna od staršev, otrokovi starši pa so tudi pogosto v stikih z razrednikom. Razrednik mora vsaj enkrat na leto obiskati otrokovo družino. Obe, šola in družina, naredita zelo veliko za to, da bi se vzgoja poenotila. K nemotenemu delovanju šole pripomore svet staršev, ki je povezan bolj z organizacijo in vsebino šolskega dela, za komunikacijo navzven pa skrbi društvo; to zbira tudi dodaten denar, zato da je gmotna varnost šole zagotovljena.

Socialno učenje je ena bistvenih prvin v tej šoli, na njej temeljita pouk in celotna šolska dejavnost. Veliko možnosti za socialno učenje daje predvsem

lji so kar po vrsti poudarjali, da otrok ni treba ločevati, saj se v skupini, v kateri je 12 do 26 otrok, lahko usmerja pozornost na posameznika. Vsak učitelj se največ spopaduje v iskanju novih celostnih metod, ki zaposlujejo pri zaznavanju čim več čutil in spretnosti ter aktivirajo različne načine mišljenja. Posamezniku se lahko bolj posvečajo tudi zaradi samih načinov spremljanja in ocenjevanja. Učitelj je odgovoren za spodbujanje posameznikovega skladnega razvoja, za ustvarjanje ugodnih možnosti za harmonično osebnostno rast, zato ne pozna ocen, kakršne imamo pri nas. Ocenjujejo otrokov razvoj, in to opisno.

V Celovcu praznujejo letos desetletnico šole. Šola, vrt, vse so ustvarili z delom in prizadevanostjo staršev in učiteljev. V primerjavi z državno šolo je taka šola za starše precej draga.

Namesto francoščine – slovenščina?

Šola še zmeraj išče svoj obraz, prizadeva si, da bi se čim bolj vrasla v razmere in življenje Koruške, kajti veliko je učiteljev, ki

● **Lanskoletni enotedenski seminar Otroci v stiski – prispevek pedagogike in medicine, ki nam je ponudil vpogled v temelje waldorfske pedagogike (na njem se je zvrstilo približno 500 udeležencev iz zdravstva in šolstva), je sprožil veliko razpravljanje v zbornicah, svetovalnicah in na učiteljskih strokovnih srečanjih. Tudi med študenti starši, ki se zavzeto ukvarjajo z vzgojo, pa na sam potek šolanja ne morejo vplivati. Veliko odmevov smo prebrali tudi v tisku, v poljudnem in strokovnem.**

obravnavajo učnih vsebin po obdobjih. Tako se izražajo v določenih obdobjih različni učenci. Velik ugled med vrstniki ne doseže samo tisti, ki dobro računa, temveč tudi oni, ki se lepo likovno ali gibalno izražajo, saj ni vrednota samo intelekt, ampak celosten človek. Ob konfliktih posamezen učenec ne polemizira z učitelji, pomembno je mnenje vsega razreda. Za posameznika je avtoriteta pedagoška konferenca in ta zaseda vsak teden.

Presenetilo nas je, da vsi učenci zelo dobro igrarajo blok flavto. Vsi imajo tudi posluš, saj je ključ do uspeha delo v zboru. Posameznik kot solist marsičesa ne bi zmozel, v zboru pa doseže največ, kar je mogoče. Veliko je zborovskega dela – igranja, petja, recitiranja. V zboru se vsi zelo razvijajo, starost pri tem ni pomembna. Učitelji posebno pazijo, da otroka ne izpostavljajo po nepotrebnem.

Opisno ocenjevanje otrokovega razvoja

Individualizacija dela je v tej šoli povsem uveljavljena. Učite-

so prišli iz Nemčije, Švice in od drugod. Razmišljajo tudi, da bi namesto drugega tujega jezika, to je zdaj francoščina, vpeljali slovenščino, ki bi bila za to dvojezično območje mnogo primernejša, saj obiskuje šolo tudi nekaj slovenskih otrok.

Tako smo dobili na tej šoli veliko pobud, mnoge stvari so tako drugačne, da smo se še bolj zamislili nad stanjem v naših šolah. Kajti ta šola pogosto odgovarja prav na vprašanja, pri katerih naša odpove, kot so npr. feminizacija, kopičenje podatkov usmerjenost v snov, in ne v človeka, individualizacija, več smerna komunikacija, spodbuda, ne represija, izkušnjsko učenje, močan vpliv staršev itn.

Veliko spoznanj torej in velik izziv za naše delo. Učitelji pa so si ob koncu zaželeli, da bi se vsak lahko udeležil podobnih strokovnih ekskurzij vsaj enkrat na leto. Pokazala se je izrazita želja po strokovnem in stanovskem povezovanju razrednih učiteljev, ki je na Slovenskem že skoraj povsem zamrla.

MARJETA CERAR

NOVI SAD

Konferenca Živi jeziki

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Konferenca Živi jeziki pomeni »follow-up« (nadaljevanje) projekta 12 Sveta za kulturno sodelovanje Evropskega sveta. Tema konference je bila: Učenje in poučevanje jezikov – komunikacijski prijem in izobraževanje učiteljev. Delo je potekalo v prostorih športnega centra SPENS in Filozofske fakultete v Novem Sadu. Konferenco je vodila dr. Dušanka Točanac, udeležilo pa se je približno 150 jezikoslovcev iz vseh jugoslovanskih republik (od tega 11 Slovencev iz Filozofske fakultete in Ljubljani in Pedagoške akademije Maribor, FSPN Ljubljana, Pedagoškega inštituta Ljubljana, Pionirskega doma, Zavoda SRS za šolstvo, Gozdarskega šolskega centra Postojna) in tuji gostje: gospod M. Stobart, pomočnik direktorja za prosveto, kulturo in telesno kulturo Evropskega sveta, gospod J. L. N. Trim, direktor CILT-a (Centre for information on Language Teaching and Research, London) in nosilec projektov za tuje jezike Evropskega sveta, gospod Henri Holer, direktor centra za poučevanje metodologije učenja jezikov iz Francije, in gospod Cristoph Edelhoff, direktor Inštituta za učenje jezikov iz Nemčije.

Cilji konference so bili:

- seznaniti udeležence z vsebino in sklepi projektov 4 in 12;
- pregledati stanje pouka tujih jezikov v SFRJ na vseh ravneh šolskega in zunajšolskega izobraževanja;
- ugotoviti problematiko na vseh področjih učenja in poučevanja tujega jezika v SFRJ ter opredeliti cilje in naloge prihodnjega razvoja tujih jezikov pri nas ter poiskati možnosti za nadaljnje sodelovanje z Evropskim svetom.

Delo je potekalo v obliki plenarnih predavanj v sekcijah (predavanja in pogovori) in v tribunah (pogovori). Konferenco je začel in udeležence pozdravil dekan Filozofske fakultete Novi Sad, profesor Jovan Jerković, v uvodnem referatu je dr. Dušanka Točanac prikazala stanje pouka tujih jezikov v SFRJ. Gospod Stobart in gospod Trim sta v svojih plenarnih predavanjih prikazala delo Evropskega sveta zlasti na področju programov tujih jezikov, gospod Holer pa je predstavil metodološki razvoj učenja tujih jezikov v zadnjih 15 letih – od uporabe avdivizualnega prijema do komunikacijskega. O začetnem in neprenehnem izobraževanju je govoril gospod Edelhoff. Poudaril je, da je permanentno izobraževanje potreba in dolžnost vsakega učitelja v vsej dobi poučevanja. Učitelji morajo biti pripravljeni, da si pridobivajo nove spretnosti, da se ne prenehoma in spriti seznanjajo z novostmi stroke, ne smejo se ustrašiti teh novosti in eksperimentov. Prav je, da svoje izkušnje in dognanja izmenjavajo s kolegi, ne samo v svojem ožjem krogu. Nujno je, da sami komunicirajo na mednarodni ravni, če hočejo v svoj pouk vpeljati resnične novosti pravega komunikacijskega prijema.

Delo v sekcijah je potekalo vsak dan od 16. do 18. ure, v tribunah pa od 18. do 20. ure. Vseh šest sekcij in štiri tribune so torej delale sočasno, udeleženci so izbirali temo po svojih potrebah in zanimanju.

V sekcijah so bile obravnavane tele teme: Tuji jeziki kot splošnoizobraževalni predmet; Učenje in poučevanje tujega jezika zunaj šolskega sistema; Učenje in poučevanje jezikov narodov in narodnosti Jugoslavije kot nematerijalnih jezikov; Učenje tujih jezikov na predšolski ravni; Učenje tujega jezika v funkciji stroke; Teoretične in metodološke osnove pouka tujih jezikov in književnosti na filozofskih fakultetah v SFRJ.

V tribunah pa so razpravljali: o začetnem in permanentnem izobraževanju učiteljev, o jezikih narodov Jugoslavije kot tujih jezikih, o pouku jezikov narodov Jugoslavije, namenjenih otrokom delavcev na začasnem delu v tujini, in o učenikih za pouk tujih jezikov.

Sama sem sodelovala v sekciji Učenje tujega jezika v funkciji stroke ter v tribuni Začetno in permanentno izobraževanje učiteljev. Pripravila sem dva referata: v referatu LSP (Language for specific purposes – jezik stroke) sem predstavila LSP kot del splošnega vzgojno-izobraževalnega sistema in opredelila razlike v pouku tujega jezika za splošno uporabo in tujega jezika v smislu stroke (LGP : LSP). Nadalje sem prikazala jezik stroke v našem srednješolskem sistemu in prihodnje naloge na tem področju. Kolegica Nataša Kraigher, lektorica na FSPN, pa je prikazala celotno stanje jezika stroke na terciarnem nivoju v Sloveniji.

V predstavitvi permanentnega izobraževanja učiteljev za tuje jezike sem se najprej osredotočila na splošna načela stalnega strokovnega spopolnjevanja učiteljev tujih jezikov ter statistično prikazala vse oblike izobraževanja učiteljev tujih jezikov v organizaciji Zavoda SR Slovenije za šolstvo od leta 1986.

Obe predstavitvi sta bili dobro sprejeti. Še posebno pa sta bili poudarjeni prošnja in želja, naj bi se naših seminarjev udeležilo čim več kolegov iz drugih republik.

Zadnji dan konference je bil namenjen prikazu celotnega dela, torej dela v vseh sekcijah in tribunah, tako da smo se udeleženci lahko seznanili vsaj z bistvenimi dognanji in sklepi vseh skupin. Vsi referati in sklepi bodo izšli v posebni publikaciji, tako da bo lahko z delom celotne konference seznanjena širša jugoslovanska javnost. Pred uradnimi sklepi pa bi vseeno želela že v tem poročilu opozoriti na nekatera najpomembnejša dognanja:

● Komunikacijski prijem kot metodična oblika pouka tujih jezikov je dobil mesto v vseh programih tujih jezikov v Jugoslaviji. Ne moremo pa še trditi, da so vsi učitelji na vseh ravneh izobraževanja že dojeli vsa načela tega prijema in da je komunikacijski prijem resnično del vsakdanjega vzgojno-izobraževalnega procesa. Potrebno bo še veliko dela, tako teoretičnih razi-

skav kot prenosa v prakso in organizirane oblike permanentnega izobraževanja učiteljev, če resnično želimo, da se bo naš pouk tujih jezikov razvijal v skladu s cilji in smernicami Evropskega sveta. Pouk tujih jezikov ne sme biti skrb samo izobraževalnih institucij, temveč tudi širše družbe, saj je praznjenje tujih jezikov sredstvo za boljše razumevanje in sodelovanje med narod na vseh področjih našega življenja in dela. Znanje tujega jezika nam omogoča tudi razumevanje, sprejemanje in spoštovanje kulture drugega naroda. Veliki večji poudarek kot doslej bo treba v prihodnje dajati razvijanju dvojezičnosti v naši državi, tako učenju jezikov narodov in narodnosti Jugoslavije kot nematerijalnih jezikov, kakor tudi učenju tujih jezikov.

● V prihodnjem razvoju CDCC bo poudarek na zgodnejši vključitvi tujega jezika v izobraževalni sistem; to bi pri nas pomenilo uvrstitve tujega jezika v predmetnik osnovne šole že pred petim razredom.

● Eden od sklepov sekcije Tuji jeziki kot splošnoizobraževalni predmet je bila tudi zahteva po vpeljavi dveh tujih jezikov v osnovno šolo – vendar z obveznimi poprejšnjimi teoretičnimi raziskavami o upravičenosti takega razvoja osnovne šole.

● Neprimerni in zastareli učbeniki so eden od največjih problemov pri pouku tujih jezikov v vsej Jugoslaviji. Vendar se tudi to stanje postopoma izboljšuje. Pomemben sklep konference je zahteva o alternativnih učbenikih (Sloveniji že prvi zametki tega), tako da učitelj lahko izbira med več učbeniki in sicer glede na zunanje pogoje, motivacijo in potrebe svojih učencev in navsezadnje tudi po svojih individualnih nagnjenjih, sposobnostih in značilnih stih.

● Metodika pouka ima premajhno veljavo v začetnem izobraževanju učiteljev. Univerza ima pred seboj odgovorno nalogo, da daje prihodnjim učiteljem resnično širše in poglobljeno teoretično metodično znanje med dodiplomskim študijem, obenem pa mora razvijati tudi aplikativno znanje pri vsakem posameznem študentu.

● Na terciarni ravni ni enotnosti pri pouku jezika stroke, tako niti v številu ur za jezik stroke na posameznih fakultetah (od 35 do 475 ur; nekateri fakultete so še zmeraj brez tujega jezika), mnogi učitelji lektorji niso v rednem delovnem razmerju z Univerzo ter zelo malo sodelujejo pri znanstvenih projektih. Tudi tu bo potrebno še veliko usklajevalnega dela.

Konferenca v Novem Sadu je bila prav gotovo do zdaj najboljši in najobsejnejši prikaz različnih dejavnosti, problemov in ciljev pri pouku tujih jezikov na vseh ravneh institucionalnega in drugega izobraževanja. Upamo, da se bodo cilji, ki si jih je konferenca zastavila, uresničili in da se bo še bolj poglobljeno sodelovanje z Evropskim svetom.

NEVENKA SELIŠKAR

V MARIBORU: POSVET O NADARJENIH

Pobude, ki jim je vredno prisluhniti

Z nadarjenimi so se do nedavnega ukvarjali le psihologi, pedagogi pa je bolj zanimala odprta šola. Skrajni čas je, da tudi pedagogi namenijo več pozornosti takšnim otrokom in delu z njimi, saj je pravkar minuli posvet o nadarjenih v vzgojno-izobraževalnem procesu – pripravili so ga v Mariboru – pokazal, da smo še zmeraj na začetku poti.

Program posvetovanja je bil zelo bogat: dvojne plenarnih predavanj (Jan Makarovič o nekaterih antropoloških, socioloških, psiholoških in pedagoških vidikih nadarjenosti in Vid Pečjak o ustvarjalni šoli in nadarjenem otroku), simpoziji o zasnovah razvoja nadarjenih, o organizaciji in modelih dela z nadarjenimi, o usmerjanju nadarjenih ter o psiholoških in pedagoških vidikih nadarjenega otroka v vzgoji in izobraževanju, omizji K nacionalnemu programu za nadarjene in inovacijske šole – pot v inovacijsko družbo ter seveda kopica delavnic, ki so prikazale tisto, kar lahko pouk najbolj poglobi in ga obogati. Na posvetu smo lahko spoznali, kako speljati program za nadarjene od zamisli do uresničitve z različnimi oblikami in modeli (primeri strokovnjakov, ki se ukvarjajo s telesno vzgojo in gibanja znanost mladini).

»Temeljna naloga v prihodnje je organizirati usposabljanje za delo z nadarjenimi.« je po tridnevem posvetu od 5. do 7. oktobra letos dejala Dora Gobec, predsednica strokovnega srečanja Slovenskega društva pedagogov, ki so ga pomagali pripraviti še Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani, Društvo psihologov Slovenije, Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru in Odbor za stipendiranje pri Zvezi skupnosti

za zaposlovanje. Navedla je še podatke, da »zbudimo« kar štiri tisoč otrok na leto zato, ker jih napakno usmerimo in tako vsako četrto leto »zapravimo« ves rod nadarjenih otrok. Opozorila je na knjigo dr. Franceta Strmčnika Sodobna šola v luči učne diferenciacije in individualizacije, ki je izšla pred tremi leti in začela odpirati našo šolo – žal zelo zelo pozno, saj bi morali diferenciacijo in individualizacijo že zdavnaj vpeljati v naš enotni šolski

sistem. »Zamujamo za več kot trideset let,« je poudarila Dora Gobec.

Veliko pomeni že to, da se strokovnjaki čedalje več ukvarjajo z otroki. Z večjo liberalizacijo družbe je tudi zahtev po ukvarjanju z njimi več. Ko to ugotavljamo, pa ne moremo preizkušati, da »šola kar poka po vseh šivih«. Torej: kako jo notranje spremeniti? To je bilo tudi eno osrednjih vprašanj, postavljenih skoraj petsto udeležencem strokovnega srečanja v Mariboru. V strategiji spreminjanja naše šole se je zgodilo nekaj, kar nikjer v svetu ni tako zelo očitno kot pri nas: notranja reforma šole ni

negativna. Zdaj tega pravzaprav nimamo, saj v tistem, kar imenujemo izbirni pouk, ni ničesar takšnega, kar ne bi bilo že poprej v učnem načrtu. Edino, kar je v šoli res namenjeno otroku, so interesne dejavnosti. Žal pa je to področje, ki ga ukrepi v zdajšnjih družbenih razmerah pogosto omejujejo in spodbujajo ponavadi le tisto, kar ohranja tradicionalno šolo in šolski sistem. Dokler bo tako, ne smemo biti presenečeni, če bo t.i. tretja univerza še zmeraj zunaj naših meja.

Nekaj kritičnih mnenj je bilo slišati tudi o programih usposabljanja za učitelje, češ da je v njih

Ko je dr. Srečo Zakrajšek povprašal udeležence omizja, kaj ni dobro v šoli in kaj bi morali biti drugače, kako to spremeniti, koliko časa bi potrebovali za to, so večinoma molčali. Je to samopodoba našega učitelja?

toliko »stvar politike« kot strok, ki se s predmeti uveljavljajo v šoli. V primerjavi z drugimi so pri nas pedagogi in psihologi šolo »izgubili«, saj se ukvarjajo z vsem drugim bolj kot s šolo – ta je čedalje bolj prepuščena posameznim strokam.

In kakšna bi morala biti šola, da bi čim bolj pripomogla k razvijanju otrokove osebnosti? Predvsem naj bi spodbujala učence tako, da bi čim bolj upoštevala načeli učne diferenciacije in individualizacije. Kako ju uporabljati, ni mogoče predpisati, saj vsako okolje zahteva svoje prijeme: torej tako, kot je

praksa zapostavljena. Ker nimamo izdelane profesionalizacije učiteljevega poklica, je včasih zelo težko najti mentorja nadarjenim otrokom za posamezna področja. Univerzitetni profesorji, ki bi bili marsikdaj najprimernejši mentorji, so prezaposleni ali pa imajo drugačne poglede na pedagoško vodenje, skratka, podcenjujejo ga. Drugje po svetu je tako, da mora vsak univerzitetni učitelj nekaj let delati tudi v šolski praksi.

Udeleženci posveta so predlagali, naj bi se ustvarjalni učitelji redno sestajali, predstavljali svoje delo, novosti, strokovnjaki

Kako skrbijo za nadarjene po svetu?

DR. NORBERT JAUŠOVEC s Pedagoške fakultete v Mariboru je na uvodnem simpoziju o zasnovah razvoja nadarjenih predstavil prispevek o nadarjenih v vzgoji in izobraževanju. Zanimajo ga predvsem tuje izkušnje. Objavljamo povzetek.

Oblike dela z nadarjenimi bi lahko razdelili v tri skupine:

Akceleracija: sem spada predvsem zgodnji vpis v šolo, preskakanje razredov, združevanje snovi, povezano brezrazredno napredovanje in dodatni tečajji ter zgodnji vpis na fakulteto. Bistvo akceleracije je v tem, da prihranimo čas pri izobraževanju nadarjenih. Ti postopki pa imajo tudi nekatere pomanjkljivosti. Nadarjeni posameznik ni zmeraj najbolj razvit na vseh področjih (čustva, socialni razvoj). Zaradi napredovanja se lahko znajde v skupini, ki mu zaradi nekaterih značilnosti ne ustreza. V sodobnih teorijah za uspešno intelektualno delovanje so vse bolj v ospredju tudi čustvene poteze. Otrok, ki zaradi preskoka izgubi vodilni položaj v razredu, postane tudi manj samozavesten, to pa lahko upočasni njegov razvoj. Namen šole ni, da otrok »divja« skozi razrede, včasih je ustreznejše, da snov spozna poglobljeno. Akceleracija je sprejeta oblika dela z nadarjenimi pri nas kot tudi v svetu. V ZDA podarjajo predvsem hitrejši napredovanje iz srednje šole na univerzo. Ob hitrejšem vpisu na fakulteto pa morajo nadarjeni obiskovati poseben tečaj (Advanced placement), ki jim omogoča, da uspešneje obvladajo zahteve, ki jim jih postavlja novo okolje.

Ločevanje nadarjenih: sem spada predvsem posebne šole ali razredi, razvrščanje po sposobnostih, šolskih predmetih, specializacija z izbirnimi programi, poletne in sobotne šole. Mnenja o upravičenosti takšnih posegov pri nas, kjer nimamo zasebnih šol, in odločitve, kam se bo otrok vpisal, ni prepuščena staršem, so različna. Zagovorniki posebnih oblik izobraževanja za sposobne se zavzemajo predvsem za model diferenciacije na predmetni stopnji ali v srednji šoli. Nasprotniki pa dopuščajo specializirane oblike izobraževanja, predvsem za umetnostna in telesnokulturna področja, ne pa na akademski ravni. V ZDA deluje veliko specializiranih šol za nadarjene, dobro obrskane pa so

tudi sobotne in poletne šole, ki jih prirejajo večinoma na fakultetah. Eden takih projektov je Pegasus, ki ponuja program za predšolske otroke in vse do 12. razreda. Sodeluje tudi pri odkrivanju »akademskih talentov« v 7. do 9. razredu in je usmerjen predvsem k izboljšanju otrokovih matematičnih in jezikovnih sposobnosti.

Obogatitveni program: obsegajo programe samoizpopolnjevanja, izobraževanja v malih skupinah v razredu, sodelovanje pri raziskovalnih projektih, klubih, znanstvenih in drugih interesnih skupinah, organizirane seminarje, razstave, nastope in mentorske skupine. Teh programov je veliko. V ZDA je najbolj znan program GATE, ki zajema vso državo Kalifornijo. Program financira država z 18,5 milijona dolarjev na leto, podpirajo pa ga še federalne enote in posamezne lokalne skupnosti. Namenjen je predvsem učencem, ki obiskujejo javne šole in vrtce.

In kakšne so smernice za delo z nadarjenimi? Richardsonova komisija (1985, sklepno poročilo, Texas, univ. press) je svoje napotke za delo z nadarjenimi strnila v tale posebna določila:

● Izdelati je treba napisano filozofijo za izobraževanje nadarjenih, ki naj bo povezana s cilji in vrednotami posameznega šolskega okoliša. Že na začetku načrtovanja je treba izbrati enega ali več usklajevalcev, ki bodo odgovorni za ves program.

● Odkrivanje nadarjenih naj temelji na široki paleti merskih instrumentov in naj ne ločuje učencev pretirano. Merilo za izbor naj bo prepuščeno programu.

● Program naj omogoča postopno rast, povezan naj bo v že uveljavljene oblike izobraževanja, sega pa lahko tudi čez institucionalne okvire. Spodbuja naj metode dela, ki jih uporabljajo pravi raziskovalci. Razmisliiti je treba tudi o specializiranih šolah, če te ljudje in razmere v kraju omogočajo.

● V programu predvidimo tudi skrb za razvijanje tistih, ki ga bodo uresničevali. Delo naj poteka skupinsko z učitelji in raziskovalci.

● Z vrednotenjem programa ugotovimo, kako je program uspešen in kako vplivajo njegove sestavine na razvoj nadarjenih posameznikov. Pri vrednotenju programa naj sodelujejo tudi zunanji ocenjevalci.

Julij Müller: Lili Novy, ok. 1900

v posameznem razredu za učence najprimernejše. To morajo presoditi učitelji sami. Tu pa se rado zatika. Naše učiteljstvo je namreč zelo poslušno, vestno, ubogljivo, le zelo redki učitelji so samozavestni, prepričani vase in si tudi v šoli upajo delati po svoje. O tem smo se prepričali tudi ob omizju K nacionalnemu programu za nadarjene, ki ga je vodil dr. Srečo Zakrajšek. Več kot trideset let se je zgledni učitelj slepo skušal držati učnih načrtov, podrejal jim je vsa svoja razmišljanja in dejanja. Danes vemo, da je to slabo, vemo pa tudi, da preveč natančni učni načrti zavirajo učiteljevo ustvarjalnost, premalo natančni pa rušijo sistem. Toda učitelj je odgovoren pred otrokom, zato mora organizirati takšen pouk, ki bo vsem omogočil čim boljši razvoj: slabši učenci naj bi se zbirali v skupine, kjer ne bodo več najslabši, lahko pa si bodo pridobili zadostno predpisano znanje. Ob dopolnilnem in dodatnem pouku pa bi morali vpeljati še več izbir-

pa naj bi vse to ovrednotili. Najuspešnejše učitelje naj bi pritegnili kot mentorje k izobraževanju in usposabljanju učiteljev. Pobuda, ki ji je vredno prisluhniti.

Zakaj še zmeraj ne ustanovljamo eksperimentalnih šol, ko pa smo se na tujih zgledih že ničlikokrat prepričali, kako so pomembne in nujne? Morda bo več prizadevanj v prihodnje namenjenih tudi temu. Pa še nekaj so poudarili udeleženci: da bi morali tudi v Sloveniji čimprej ustanoviti podobno delovno skupino, ki bi se ukvarjala z nadarjenimi, kot jo imajo na Hrvaškem. Morda pri Skupščini SRS, Zavodu SRS za šolstvo ali pa pri Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo?

Naj zaokrožimo z mislijo enega od udeležencev:

Če bi vprašanje nadarjenih rešili v naši družbi, se nam ne bi bilo treba ukvarjati s problematiko nadarjenih v šoli.

razpravljamo

Samo odkrivati je premalo

Z dr. ANO MAJUREC SEKULIČ, Tozd za pedagoško raziskovanje Filozofske fakultete v Zagrebu, smo se pogovarjali o delu z nadarjenimi v sosednji Hrvaški, kjer so za te otroke in mladino naredili največ v Jugoslaviji.

● **Kako ste se lotili dela z nadarjenimi?**

– Ze od vsega začetka sodelujemo s Prosvetnim svetom Hrvaške, ki je tudi spodbudil nastanek delovne skupine za spremljanje nadarjenih otrok in mladine. V naši skupini je bilo sprva petnajst prostovoljcev, zdaj nas je čedalje več. Naša temeljna naloga ni le spremljanje teh otrok, temveč predvsem predlagati Prosvetnemu svetu, kaj bi morali za nadarjene še narediti.

Kako smo se lotili dela? Najprej smo pripravili posvetovanje o nadarjenih – in razpravljali o tem, kako jih prepoznati. Oblikovali smo dokument Temeljni organizacije sistema optimalnega razvoja nadarjenih otrok in mladine, ki zajema vse od zasnove sistema, družbenih vidikov skrbi za nadarjene, govori o tem, zakaj je treba takšne otroke odkrivati, spodbuja razvoj nadarjenih in poudarja vlogo raziskovalnega dela mladih. Ta dokument je torej nekakšna prelomnica. Poprej smo nadarjene le odkrivali, a to je premalo, če ne vemo, kako z njimi naprej. S čim se ukvarjamo zdaj? Iščeemo možnosti, ki bi jih lahko ponudili tem otrokom za njihov nadaljnji razvoj.

● **Kako je z zaposlovanjem nadarjenih?**

– Pri razvrščanju na primerna delovna mesta je še precej ovir. Mlade ljudi skušamo zaposliti tam, kjer se njihova nadarjenost res lahko uveljavi. Mislimo moramo predvsem na produktivno nadarjenost. Vesela sem, da so nekatere fakultete brez naše pobude dale nadarjenim prednost pri vpisu.

● **Kaj menite o posebnih šolah za nadarjene?**

– V usmerjenem izobraževanju že imamo elitne šole, pa če to priznamo ali ne. Takšna je večina naravoslovnih šol, ki izbirajo le najboljše učence. Nisem zato, da bi odpirali za nadarjene posebne elitne šole, saj ni toliko nadarjenih otrok za posamezna področja, da bi lahko zapolnili razrede. Razmišljati moramo o drugačnih oblikah dela z njimi. Nekaj se jih je v svetu že uveljavilo in lahko bi jih posnemali: spodbujati bi morali predvsem družjenje nadarjenih otrok med seboj. To omogočajo šole ob koncu tedna in poletne šole, ki so drugje zelo priljubljene.

● **Kaj pa učitelji? So dovolj usposobljeni za delo z nadarjenimi?**

– Večinoma ne. Vidite, tudi zato so omenjene oblike zelo dobre. V šole sprejemamo na delovna mesta učitelje po razpisih. Kdo nam lahko zagotovi, da bodo res najboljši in najprimernejši za delo z nadarjenimi? Pri neformalnih oblikah je drugače. Ni stalnih učiteljev, pridejo pa strokovnjaki, zdaj eni, drugič drugi.

● **Kateri bo pri vas naslednji korak v skrbi za nadarjene?**

– Všeč mi je pobuda iz Srbije, kjer imajo t.i. raziskovalne postaje. Ena takšnih je Petnica pri Valjevu, ki odpira vrata nadarjenim. V razredu včasih te otroke zanemarjamo, moramo pa jim omogočiti, da svoje sposobnosti nekeje uporabijo in se dokažejo.

● **In kakšna bi morala biti šola?**

– Zagovarjam šolo, ki bi vsakemu otroku omogočila, da kar najbolj razvije svoje sposobnosti. Zgornje meje ne smemo postavljati, za spodnjo pa se moramo dogovoriti. Potrebujemo šolo, ki bo predvsem skrbela za otrokov razvoj.

Med udeleženci posveta o nadarjenih je bilo več kot tretjina vzgojiteljic. Ugotavljale so, da je pomembnejše od tega, kako med najmlajšimi odkrivati nadarjene, to, da se prav vsi predšolski otroci lahko ukvarjajo s čim več raznolikimi dejavnostmi.

Zakaj je šolski uspeh mnogih nadarjenih pod ravnilo njihovih sposobnosti?

Tako se je v Mariboru vpraševala **dr. ANICA MIKUŠ-KOS** s Svetovalnega centra za otroke, mladostnike in starše iz Ljubljane.

Na podoben vprašanja so skušali odgovoriti tudi že strokovnjaki drugje po svetu. Ameriški znanstveniki so ugotavljali značilne lastnosti nadarjenih otrok, ki pa se pri šolskem delu z ničimer ne odlikujejo. Dr. Kosova je povzela temeljne značilnosti, navedla tudi vzroke slabšega uspeha nadarjenih, ob koncu pa nas je seznanila še z nasveti za pomoč nadarjenemu, vendar v šoli slabo uspešnemu otroku. Ta priporočila – vsaj tako meni – niso recepti za zagotovljenim uspehom, a poskusiti pa je vseeno vredno. Takole pravi:

● Vplivati moramo na to, da otrok zboljša odnos od samega sebe. Razvijati mora zavest, da zmore uspešno opraviti zahtevano delo, mu pomagati do prvih uspehov, da bo začutil socialno koristnost boljših ocen (manj sporov z učitelji, s starši, večji občutek varnosti in sigurnosti). Oblikovati skušajmo skupni projekt uspeha. Pri nekaterih otrocih, zlasti starejših, lahko dosežemo razumsko motivacijo za zboljšanje šolskega uspeha: delo za šolo mu predstavimo kot stvar, ki je pomembna in zmanjšuje težave. Otroku pomaga tudi boljše razumevanje samega sebe, zato naj se seznani s svojimi posebnostmi in jih skuša dojeti. Dobrodošlo je tudi odkrivanje in uporaba različnih motivacijskih in čustvenih vzvodov, s katerimi odrasli lahko pomagajo otroku, in ga spodbudijo, da si prizadeva zboljšati šolski uspeh.

● Zelo pomembno je tudi urjenje socialnih spretnosti. Otroku pomagajmo oblikovati ustreznije in ugodnejše socialne odnose z vrstniki in učitelji ter tako odpraviti motnje v socialnih odnosih v šoli.

● Omogočimo otroku vpogled v njegovo delovanje, šibkosti in odlike, da bo kritičen do samega sebe, da se bo navadil samouravnavanja in samodiscipline pri delu.

● Ne pozabimo pa tudi na nagrajevanje. Nagrade za prizadevnost naj bodo takšne, da otroku nekaj pomenijo.

Šolske težave najlaže prebrodimo s sodelovanjem otrokovih staršev in učitelja.

Pripravila: LUČKA LEŠNIK

kultura

NOV SLOVENSKI FILM ZA OTROKE

Coprnicca Zofka

Spet smo dobili nov film v domači govorici. Svetlana Makarovič (scenaristka) in Marija Milčinski (režiser) sta posnela celovečerni igrani film z lutkami. Podvig je bil zahteven, saj smo se vrnil k lutkovnemu filmu. Tako je bil film Coprnica Zofka izživ za obnovitev slovenske proizvodnje lutkovnih filmov, ki je cvetela in žela uspehe v davnih šestdesetih letih in je zdaj že desetletja mrtva. Takrat smo posneli tudi prvi celovečerni lutkovni film Zvezdica Zaspanka.

Avtorja sta se lotila težavnega dela. Lutkovni film namreč postavlja težke in zahtevne naloge. Filmskemu mediju je treba prilagoditi pripoved z lutkami in narediti zgodbo filmsko-vizualno atraktivno. Skratka, z drugačnimi izraznimi sredstvi je treba stilne posebnosti lutkovnega izražanja prenesti v film, hkrati pa ohraniti mikavnost lutk, ki so za otroke izredno privlačne. Avtorji se zmeraj znova znajdejo pred problemom, kako film sprostiti zakonitosti lutkovnih predstav. Ker pa sta avtorja v filmu uporabila like in scene, ki so značilni za lutkovno gledališče, je bila naloga, kako prebrskati razlike v izražanju obeh medijev, trd oreh.

V filmu Coprnica Zofka so uporabili marionete. Coprnica Zofka, skratek Šotek, podvodni mož, Akvilin, vešča-pajkovka, Črna vdova, Rdeči škopnik in strah Bela mora so zanimive lutkovne figure, ki precej nazorno poudarjajo značilnosti svoje pravljice. Tudi seznanjanje s temi značilnostmi je namenjeno precej pozornosti in časa. Mogoče celo preveč, to pa škoduje zapletu in razpletu. Posebno razplet je zelo nagel. Priprava nanj se zdi nezadostna. Zofkina žrtev – Zofka se odpove svoji čarovniški moči in s tem reši skratka Šopka iz oklepa pajkovkine mreže, je slabo vidna. Glede na vpeljevanje v zgodbo se prehitro porodi človeška solza in polzi po Zofkinem licu. Tudi vzkliki, s katerimi izraža Zofka zadovoljstvo in srečo, ker je postala človeško bitje, ne zadoščajo, da bi bila ta poanta v filmu tudi dovolj močna.

Mnoštvo besed – petih in izgovorjenih – zastira in zatira sliko. Spoznavamo, kako različno se uporabljajo besede v lutkovni predstavi in v filmu. Četudi lutkovna predstava prenese hrup in besede v stihu, postane oboje v lutkovnem filmu nadležno. Beseda je namreč v tem filmu primerna in gledalcu ne dovoljuje komunikacije s sliko, ki v takšni povezavi le ponazarja besede. S tem pa se porušijo ravnotežje slike in besede – to pa škoduje sliki, se pravi filmu. Ves trud, da bi se z uporabo filmskih izraznih sredstev dosegla dinamika filmske pripovedi, je zaman. Pri pazljivem gledanju pa je mogoče opaziti kar precej takšnega prizadevanja. Nekaj rešitev pa je tudi zelo domiselni. Vendar vse spremembe planov in premiki kamere ter uporaba drugih filmskih izraznih sredstev ne prepišejo besede, ki ostanejo gledalcu kot doneča motnja v ušesih.

MIRJANA BORČIČ

V filmu se ves časa prepletata pravljica in resničnost, ki pa je filmsko bolj razigrana kot v pravljicnem svetu. V načinu, kako je ta stvarni svet vtkan v filmsko pripoved, se čuti iskanje sodobne pravljice, ki skoraj povsod po svetu uporablja prvine čistega pravljicega v prepletanju z življenjskim. Vendar so ti poskusi ponavadi vezani na prostor, na junaka. V njih junak največkrat živi dvojno življenje – domišljjsko in resnično. So pa tudi primeri, ko se v resničnem svetu srečujejo junaki realnega in pravljicega sveta in v filmu zažive skupno življenje. V filmu Coprnica Zofka pa je režiser Milčinski s posnetki ustvarjal ozračje, s katerim je dal stvarnemu svetu poseben pečat hudomušnosti in vedrine. S posnetki, polnimi svetlobe in barv iz realnega sveta, ki so pravo nasprotje mračnemu pravljicnemu svetu iz kulis, je dal prednost stvarnemu svetu sončnih tonov. V tem kontrapunktu svetlobe je nekaj izvirnega, nekaj popolnoma filmskega.

Interpretacija posnetkov realnega sveta s svetlobo in živahnimi barvami pa zahteva razlago tega sveta kot bolj vedrega ali prijetnejšega od sveta gozdnih pošast. Takšna interpretacija se nagiba k sprejemanju pravljicega sveta kot sveta strahov in zlobe. V takšno poenostavljanje nas sili neposredno sporočilo monologa pedagoške osebe na začetku filma. V njem ta pedagoška oseba prepoveduje pravljicnim bitjem, tem izrodkom domišljije, da obstajajo. To težno govoričanje, čeprav v službi antiteze (pusti otrokom strah in domišljijo), je daleč od otroškega sveta in nasploh za lase privlečeno. Opravičilo za ta prizor najdemo le v hotenju, da bi se ustvaril tako imenovani družinski film, v katerem naj bi otroci, starši in stari starši našli svoje zadovoljstvo. Gledano tudi s te strani film ni uspel. Kajti tisto, kar je namenjeno odraslim, preveč štrli iz celote. Posmihanje v takšnem tonu pa se prevrže v odvečno »pedagogiziranje«. Z njim naj bi se dosegel nasproten učinek (obtožbo zlorabe pedagogiziranja), vendar se ta želja ne uresniči.

Film je posnet z marionetami, katerih animacija je natančno izdelana in zgovorna. To ni pravi lutkovni film, narejen po načelih lutkovne filmske animacije. Lutkovne filme z marionetami imajo tudi druge po svetu. Vendar večina filmskih avtorjev raje uporablja lutke, ki zahtevajo filmsko animacijo – gib na gib. Z njimi se jim posreči ustvariti bolj naravne položaje kot z lutkami, ki vise na nitkah in dostikrat lebdiyo v zraku.

Filmska predelava prvin lutkovnega gledališča se je le delno posrečila. Zato tudi filmska upodobitev Coprnice Zofke še ni film. Bolj nadrobna razčlenba pa bi lahko določila opredelila vlogo besede in zanimanje v tem filmu in določila pomen tega filma ne zgolj za slovensko, temveč za svetovno proizvodnjo lutkovnih filmov.

Slovesno odprtje razstave »150 let fotografije na Slovenskem«, dne 7. septembra 1989 zvečer v Mestni galeriji v Ljubljani, je pomenilo presenečenje tudi za razvijane obiskovalce domačih in tujih razstav. Obiskovalcev je bilo nepričakovano veliko, v razponu različnih starosti in poklicev, ob navzočnosti predstavnikov največjih republik in mestnih znanstvenih, kulturnih in prosvetnih ustanov. Med njimi je bil tudi predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti. S tem je dobila slovenska fotografija v svojem domačem okolju neko izjemno priznanje, ki nakazuje novo, zelo pozitivno postavko v odnosu do fotografije in njene kulturne dediščine.

Pod skupnim naslovom »150 let fotografije na Slovenskem« je bila odprta le prva od treh načrtovanih razstav, ki obsega začetke in prve razvojne stopnje fotografije na Slovenskem, čas med leti 1839 in 1919. Gre za polnih osemdeset let, za bogate in doslej malo znane dosežke, ki jim daje posebno vrednost že patina časa. Naslednji dve razstavi, ki bosta zajeli čas med leti 1919 in 1989, bosta odprti jeseni 1990.

Razstavo, podaljšano do 25. oktobra, si je doslej ogledalo že zelo veliko domačih in tujih prijateljev fotografije, med katerimi so bili solarji pa tudi strokovnjaki za evropsko fotografsko dediščino; ti so zapisali in rekli: »To je ena najlepših raz-

stav Fundus slovenske fotografske zapuščine, za razstavo zavidanja vredne kvalitete, za skrajno resno strokovno delo (Naši razgledi 6. okt. 1989). Peter Krečič je izrazil željo, naj bi ostali vsi eksponati te prve razstave skupaj kot temelj za prihodnji slovenski fotografski muzej oziroma center slovenske fotografije (Delo, 28. sept. 1989).

Brane Kovič se je s projektom za vse tri navedene razstave lotil »usode brezdomne dediščine« in poudaril vlogo odličnega razstavnega kataloga z besedilom v angleščini, nemščini in italijanščini, ki bo uspešno seznanil tujo javnost o naših dosežkih (Delo, 11. okt. 1989). Franc Zalar je posvetil pozornost »svetlobo zapisanim preteklostim«, z izjavo, da gre zdaj za prve trdne temelje, postavljene prav s to razstavo (Dnevnik, 13. okt. 1989).

Organizatorji razstave dopuščajo možnost, da bi šla že ta prva razstava na pot v Zagreb in Beograd in potem tudi v nekatera znana mesta po Evropi. Ali bo fotografsko bogati Zahod našel v slovenski fotografiji kaj zanimivega ali celo presenetljivega? Z razstavo smo dokazali, da smo bili na Slovenskem dobro poučeni o sanem začetku fotografije leta 1839 in da smo potem tudi praktično, sočasno in kakovostno spremljali evropski razvoj ter da smo bili vsaj tu in tam celo v prvih vrstah fotografskega do-

Jožef Zalar: Ženski portret, ok. 1868

stav ob svetovnem jubileju fotografije...«

Strokovne ocene, ki so izšle v časopisju, so izzvenele zelo pozitivno. Po mnenju Branka Sosiča je razstava »po svoji vsebini in sporočilnosti zelo pomemben kulturni in zgodovinski dogodek« (Delo, 16. sept. 1989). Željimir Koševič je zapisal, da gre

gajanja. Pomemben je naš izumitelj Janez Puhar (1814-1864), predvsem z zgodnjo objavo svojega postopka slikanja na stekleno ploščo (1843). Pozornost zbudi lahko tudi dejstvo, da smo dobili Slovenci svoj prvi klub fotografov amaterjev že leta 1889, pred sto leti, kar nas je uvrstilo časovno takoj za Dunajem, Prago, Budimpešto in Rimom.

Izvirne primerke barvne fotografije imamo iz leta 1907, kar se ujema z letom, ki velja za prvo leto znanih Lumièrovih avtochrome plošč in njihove javne uporabe v Evropi. Sicer pa se tudi dandanes zanimajo strokovnjaki za fotografijo in njeno zgodovino za celotno podobo tega medija in za to celotnost prikaza je pomemben tudi delež manjših narodov, saj vsebuje med drugim zanimivo motivično specifiko in naša slovenska motivika je lahko prijetna poživitev v svetovni fotografski paradi.

Nam samim zveni prijetno in spodbudno zavest, da se je starejša slovenska fotografija odlično ujela in spojila s prebujanjem slovenske narodne zavesti. Fotografija dokumentira razvoj našega političnega, kulturno-prosvetnega in gospodarskega razvoja. Ustvarila je številne portrete naših pomembnih ljudi, ovekovčela je narodne tabore, odkrila spomenikov, izdelala

množično podobo naših krajev in naselij, dokumentirala majhne in velike dogodke, obenem pa se je zavestno povzpela na raven fotografske umetnosti v slogu realizma in impresionizma.

Ob vsem tem pa bo treba zmeraj znova poudarjati, da je temeljni namen te prve razstave (1839-1919) prikazati slovensko fotografsko dediščino v znani steno-sistematičnem, kronološko urejenem zaporedju razvojnih faz: čas pionirjev, čas poklicnih fotografov in nastop amaterjev s tipiko fotografskih izdelkov v izvirni obliki, z natančnimi podatki o imenih fotografov in posameznih slik ter z navedbami, kje lahko najdemo izvirne eksponate. Zaokrožena znanstvena študija v katalogu povezuje vse to v organsko celoto. Šele na teh temeljih bo mogoče v prihodnje prirejati zanimive razstave, posvečene nadrobni temi iz naše starejše fotografije.

MIRKO KAMBIČ

Gerbičeve nagrade in priznanja 1989

za predano pedagoško delo z mladimi glasbeniki

Zveza društev glasbenih pedagogov Slovenije je lani prvič podelila Gerbičeve nagrade in priznanja svojim najbolj zaslužnim članom, pred dnevi (5. oktobra letos) pa so se jim pridružili še letošnji nagradenci, pet najuspešnejših in najprizadevnejših od skoraj tisoč tistih, ki vzgajajo približno tisoč učencev in študentov glasbe v Sloveniji.

ZORKA BRADACEVA, pojem učiteljice kot je v uvodnem nagovoru ob priložnosti slovesnosti dejal predsednik Zveze društev glasbenih pedagogov Slovenije Lovro Sodja, je prejela Gerbičovo nagrado za življenjsko delo. Opravila je pionirsko delo pri izdajanju učbenikov za pouk klavirja na glasbenih solah, več kot šestdeset različnih zvezkov mladinske klavirske literature je še zmeraj med temeljnimi instruktivnimi deli v glasbenih solah na Slovenskem, zato so njihovi ponatisi pogosti. Že pred več kot tridesetimi leti, ko so si klavirski učitelji še utirali svojo pot, jim je rada pomagala in svetovala. S svojim nesebičnim mentorstvom je veliko pripomogla, da se je pouk klavirja povzpela na zelo kakovostno raven. V štiridesetih letih in več poučevanja je vzgojila veliko priznanih slovenskih reproduktivnih umetnikov in dobrih klavirskih učiteljev.

Gerbičeva nagrada za življenjsko delo BORISU ČAMPI je obenem priznanje za njegov izjemni prispevek h glasbeno-pedagoški teoriji in praksi. Svoje bogato znanje z velikim veseljem in izjemno požrtvovalnostjo prenaša na mlade flautiste, v svoje delo vpeljuje sodobne pedagoške prijeme, zelo dejaven pa je tudi pri nastajanju novih del in učbenikov. V dolgoletnem pedagoškem delu je vzgojil mnoge akademske glasbenike, flautiste, ki se uspešno uveljavljajo v glasbenem življenju kot solisti v orkestrih, komorni glasbeniki ali glasbeni pedagogi.

Za 35-letno uspešno vzgojo mladih pianistov so Gerbičeve priznanje namenili tudi MIRI CVETKO, učiteljici klavirja na Srednji glasbeni in baletni šoli v Mariboru. Odlikuje jo izreden smisel za delo z najmlajšimi – spodbuja jih in usmerja. Širi njihova obzorja ter jih ob klavirski igri seznanja s svetom glasbe. Mnogim njenim nekdajjim učencem glasba bogati življenje, in ni malo takšnih, ki jim je postala tudi poklic. Njeni učenci

redno nastopajo na prireditvah, tekmujejo in segajo po nagradah. Svoje pedagoške izkušnje, ki jih bogati s strokovnim spopolnjevanjem, obiski seminarjev, poletnimi solami in koncerti, nesebično prenaša na mlajše sodelavce.

ALBERT KOLBL s Srednje glasbene in baletne šole v Mariboru je prejel Gerbičovo priznanje za vzgojo mladih pozavnstov, ki že skoraj petnajst let žari njeje uspehe in nagrade na republiških, zveznih in celo mednarodnih srečanjih in tekmovanjih. S svojo strokovnostjo in predanostjo pedagoškemu delu eden od temeljev trobilnega oddelka na omenjeni šoli. Njegova grešljivost je pri sodelavcih, ki se prav k njemu radi zatekajo po strokovne nasvete in pomoč.

Med dobitniki Gerbičevih priznanj je tudi UMBERTO RADOJKOVIČ s piranske glasbene šole. Spada med najuspešnejše učitelje trobil na Slovenskem in tudi v Jugoslaviji. To dokazujejo uspehi njegovih učencev, odličnih trobentarjev, kornistov; solisti in komorniki skupine se od leta 1977 redno udeležujejo republiških in zveznih tekmovanj, prejeli pa so kar 64 nagrad, med njimi 33 prvil. Še posebno pomemben je trobilni kvintet, na slovenskih glasbenih solah redke sestave, ki praznuje letos že deset let uspešnega delovanja, pa tudi mladinski pihalni orkester KUD Karlo Pahor, v katerem igrajo učenci glasbene šole iz Pirana, je pod Radojkovičevim vodstvom dosegel zavidljivo raven.

Evropsko tekmovanje mladih organistov

V organizaciji dejavne Zveze društev glasbenih pedagogov Slovenije in ob sodelovanju Cankarjevega doma je bilo minuli teden v ljubljanskem Cankarjevem domu prvo evropsko tekmovanje mladih organistov. Udeležilo se ga je 17 organistov razdeljenih v tri starostne kategorije od 12 do 25 let. Ploščevodja sta bila Skupščina Slovenije in Evropska zveza glasbenih tekmovanj za mladino. S to prireditvijo se je Ljubljana s svojimi orglami v Cankarjevem domu uvrstila med najuglednejše evropske glasbene središča, v katerih se srečujejo na tekmovanjih največji glasbeni upi.

● Brati je čudovito, slastno – vnovič brati še bolj slastno, še bolj čudovito.
Emile Faguet

● Če imaš še vrt pri biblioteki, ne boš ničesar pogrešal.

● Samo izobraženi so svobodni.

Epictetus

● Vsaka stvar ima lice in narobno stran. Tisto, čemur se reče slava, pa ima – in naj je videti še tako nemogoče – eno prvo in sto zadnjih strani.

● Vse mogoče je znal, še posebej pa lepo govoriti: samo nečesa se nikoli ni naučil: kaj je mogoče povedati, kdaj in kje, kdaj pa ne.

● Naš človek se ne more in ne zna zlahkoma in o pravem času ustaviti ne pri vzponu ne pri padcu.

● Največji učinek se doseže v poeziji, kadar se pesniku posreči, da bralca preseneti s čim znanim.

Vladan Desnica

DRUŽBENO-MORALNA VZGOJA V SODOBNI ŠOLI

Kako iz krize

Učenci prinašajo v šolo nešteto neznank, vprašanj in problemov, ki se jim ni mogoče oginiti, od vzgojiteljev in učiteljev pa pričakujejo, da jim bodo vse to pomagali razumeti in reševati. Prav zato vsi zahtevajo, naj bo šola sodobna, sprejemljiva za pobude, da bo sledila potrebam družbe in časa.

Posodabljanje šolskih programov seveda zahteva čas: od ugotavljanja potreb po prenovi, določanja novih vsebin in ciljev, do praktične izpeljave – sestavljanja novih učnih načrtov, priprave didaktičnih sredstev, usposabljanja pedagoškega osebja in vpeljevanja novosti v šolo.

Vse našete ugotovitve so bile upoštewane tudi pri prenovi »družboslovja« v programu osnovne šole, ki je v šolskem letu 1987/88 zajela celotno osnovno šolo.

Večletne razprave o pomenu in vlogi družbeno-moralne vzgoje so privedle do tega, da se je le-ta v osnovni šoli izoblikovala kot poseben predmet v sedmem in osmem razredu, smotri

tega področja pa se uresničujejo v njenem celotnem življenju in delu.

Za ugotavljanje uspešnosti uresničevanja teh smotrov bi bilo treba opraviti širšo in poglobljeno razčlenitev. Res pa je, da sam predmet družbeno-moralna vzgoja odpira veliko problemov. Skušajmo jih strniti v nekaj točkah in nakazati morebitne rešitve.

● Družbeno-moralna vzgoja je predmet kot vsak drug, vendar ima najmanjše mogoče število ur (1 ura na teden). Glede na zahtevnost vsebin in ciljev, ki smo si jih z njim zastavili, kaže nameniti temu predmetnemu področju več ur, ali pa del prenesti v druge predmete, razredne ure ter v celotno življenje in delo na šoli. Kot zgled lahko navedemo temo Izbira poklica, zaposlitev in nadaljnje šolanje, ki ji je namenjeno 5 ur in se izrazito ujema s poklicnim usmerjanjem, to na osnovnih šolah vodijo svetovalni delavci zunaj rednega pouka, najpogostejše pri razrednih urah. Svetovalni delavci so

tudi neprimerno bolj usposobljeni za to področje.

● V naših šolah je ocena še zmeraj zelo pomembna: lahko je velik motivacijski dejavnik dela učencev, ali pa tudi ne; je zrcalo znanja in sodelovanja in po svoje tudi nekakšno priznanje za delo.

Pri družbeno-moralni vzgoji se znanje sicer preverja (s pogovorom, z različnimi vprašalniki, z opazovanjem učencev), ne pa ocenjuje. Razmisliti bi morali vsaj o opisnem ocenjevanju.

● Vsebine predmeta in možnost za izbiro aktualnih tem (približno petina vseh ur) pomenijo za učenca in učitelja sodelovanje pri obravnavi problemov in tem, ki jih prinaša sodobni čas. Velika demokracija dela v razredu (prevladuje pogovor) zbližuje učence in učitelje in ima močan vzgojni učinek. Otroci in mladina želijo in potrebujejo veliko pogovora o zelo različnih vprašanih in problemih, in temu se ne more izogniti niti šola. Družbeno-moralna vzgoja pa daje premalo časa za takšno komunikacijo.

● Interdisciplinarnost predmetnega področja postavlja pred učitelja zahtevno nalogo – biti mora široko strokovno usposobljen na različnih področjih. Za kakovosten pouk sta torej potrebna obsežna priprava in nepretrgno izobraževanje, za to pa učitelji velikokrat nimajo niti dovolj časa (večina jih uči dva, tri ali celo štiri različne predmete, in to od petega do osmega razreda ali pa opravljajo druga zahtevna dela na šoli) pa tudi premalo spodbude dobe (denarno je predmet preslabo ovrednoten). Zaradi tega veliko učiteljev preneha poučevati, to pa slabo vpliva na uspešnost uresničevanja smotrov in vsebin tega predmeta.

Našteli smo nekaj bistvenih vprašanj družbeno-moralne vzgoje v naši osnovni šoli, radi pa bi spodbudili k nadaljnjemu razmišljanju in akciji – učitelje, učence in starše, skratka vse, ki lahko pripomorejo k razvoju naše šole in tega nepogrešljivega vzgojno-izobraževalnega področja.

MONIKA TRATNIK

odprta
šola

Kje vas in nas šola žuli

Ureja Tereza Žerdin

SVETOVALNI
CENTER ZA
OTROKE,
MLADOSTNIKE IN
STARŠE

Bralna značka s časovno omejitvijo

Moj sin Miran ima bralno-napisovalne težave. Tako kot vsi otroci se tudi on veseli uspeha. Doma bereva vsak dan. Včasih bere še dokaj tekoče, drugič pa tako zaletavo, počasi in napačno, da morava za tisti dan branje kar opustiti. Tudi on bi rad dobil bralno značko. Ne vem pa, zakaj bi moral prebrati vse predpisane knjige že v prvem polletju, in to poleg domačega branja in obveznega učenja. Takole mislim: če si hočemo pridobiti bralca, mu moramo dati tudi več možnosti, predvsem pa več časa za branje knjig.

Tole je le eden od »žuljev« na temo bralna značka. Nanaša se predvsem na čas, v katerem je treba končati branje za to značko. Nad pravilom, da je treba to storiti do konca prvega polletja, se otroci sicer ne pritožujejo, po svoje jim je tako celo prav, saj imajo potem v drugem polletju mir. Pritožujejo pa se starši, ali boljše rečeno: čudijo se in sprašujejo, zakaj in čemu naj bi otroci brali za bralno značko samo od septembra do januarja. Ali ni namen tovrstne dejavnosti spodbujati otroke, naj hero neprenehoma, da izboljšujejo branje in vzljubijo knjige. Le zakaj naj bi se z njo ukvarjali le pol leta? In zakaj si ne bi prislužil bralne značke tudi tisti, ki se zanjo trudi vse šolsko leto?

Lahko rečem le to, da je bralna značka s tako omejenimi pravili, ki jih je kaj težko utemeljiti, izgubila svoj pomen in prvotni namen.

Razmišljajte z nami! Učitelji, spodbudite starše k sodelovanju v naši rubriki. Težave bodo pomagali reševati strokovnjaki Svetovalnega centra za otroke, mladostnike in starše v Ljubljani.

IZKUŠNJE CELJSKE VZGOJNE POSVETOVALNICE

Krožek slovenskega jezika je pomagal

Temeljna dejavnost Vzgojne posvetovalnice pri Centru za socialno delo v Celju je svetovalno-terapevtska pomoč otrokom, mladostnikom in njihovim staršem, letos pa smo začeli pomagati tudi učencem drugih in tretjih razredov. V krožek slovenskega jezika (tako smo letos vaje poimenovali) smo zajeli 155 učencev – z njimi je delalo 28 učencev četrtih letnikov srednje pedagoške šole in šest učenk srednje ekonomske šole. Organizirali smo 29 skupin, v vseh pa je bilo 155 učencev drugih in tretjih razredov iz osemih celjskih osnovnih šol. Z njimi so se ukvarjali prostovoljni delavci ali obvezni praktikanti enkrat na teden po eno uro pod mentorstvom specialnega pedagoga.

Da so te vaje otrokom koristile, je pokazala tudi Analiza

dela – »izkušnje celjske vzgojne posvetovalnice kot izvajalci skupinskih vaj za osnovnošolce s težavami pri slovenskem jeziku«, ki je bila objavljena v 1. letošnji številki revije Vzgoja in izobraževanje. Oblike tega dela pa smo predstavili tudi na jugoslovanskem kongresu, ki je bil ob sejmu Vse za otroka, ter na Svetovalnem centru za otroke, mladostnike in starše v Ljubljani. Letos smo to analizo še dopolnili: otroke, starše, šolske svetovalne delavce, učitelje in prostovoljce smo povprašali, kaj menijo o samem programu vaj in o našem sodelovanju z njimi. Vsi, ki so sodelovali pri izvajanju tega programa, menijo, da je program dela dobro sestavljen, učenci pa so že napredovali, ne samo pri učenju, temveč tudi osebnostno.

Program vaj za v krožek slo-

venskega jezika obsega štiri zvezke od 1. do 4. razreda. Vaje se lahko izvajajo individualno ali v manjših skupinah (do 5 učencev), in sicer enkrat na teden (od oktobra do junija). Vsak zvezek zajema 25 ur ali delovnih listov. Vsaka ura je razdeljena na tri enote: na govorne vaje, na storilnostni del (pri tem učenci urijo tehniko branja in pisanja) in na sprostitvenega (igra, razgibavanje, likovno izražanje). Vsi trije deli ure se prepletajo, ob vsaki vaji je navodilo. Pri teh vajah je najpomembnejše, da dobi otrok čustveno podporo, krepi se mu samozavest pa tudi globlje se doživlja. To je bistveno, temelj, ki omogoča, da posameznik normalno zaživi v večji skupnosti (v razredu) in kasneje v življenju.

Povprečen šolski uspeh, ki so ga v tem šolskem letu dosegli

učenci, je dober, od 155 učencev jih je razred ponavljalo 14 (šest iz slovenskega jezika in osem iz matematike). Učiteljice predlagajo, naj bi ta krožek v novem šolskem letu nadaljevalo kar 71 učencev.

Pri celotnem delu z otroki so sodelovali šolski socialni delavec, psihologi, specialni pedagog in socialni delavci – vsi iz vzgojne posvetovalnice, otrokov učitelj, starši, prostovoljni delavci, če je bilo potrebno, pa še šolski zdravnik in pedopsihiater.

Dosežki dela so zadovoljivi in spodbudni, in lahko rečemo, da smo letos za otroke naredili veliko. K vajah je prišlo precej več otrok (lani 54, letos 155 učencev), za to obliko dela pa se zanima tudi vse več srednješolcev, saj so si pri tovrstnem delu pridobili bogate izkušnje.

MARJANCA DJOKOVIČ

DOBER VZGOJITELJ – NAJTEŽJI POKLIC

Zaznamovani

Pravijo, da čas briše vse, vendar to ni čisto res. Samo nekam v podzavest odrine tisto, kar bi rad pozabil. Potem podoben godek, včasih le stavek, spet prikljče na dan zatrito bolečino, strah, dvom. Kot večeraj, na primer: v istem prostoru, tako podobno, tako pretresljivo. Predme so stopili Mirjana, Zdenka, Vedran, Tomi... Goran jih je prikljčil.

GORAN je prvošolec. Kodrast, z velikimi črnimi očmi. Njegova tovarišica ga je pred mano za roko vodila v zbornico.

»Ta je,« je rekla in ga narahlo potisnila proti moškemu, ki je sedel za mizo ves sključen. Moškemu so oči zažarele, skočil je in ves zažarel: »Sine moj! Me ne poznaš?«

Otrok se je preplašen umikal za tovariščin hrbet, od tam je kukal k neznanu, ki mu je ponujal velik zavoj, mu dopovedoval, da je njegov oče in mu kazal papir, na katerem je pisalo, da se pišeta oba enako; spraveval ga je, ali se spomni tega in onega... Kako se bo spomnil! Tri leta je bil star, ko je očeta zadnjikrat videl, mama je poskrila vse njegove fotografije, kar naprej mu odgovarja, da nima očeta. On pa bi ga tako rad imel. Vsi sošolci imajo očeta.

Videli smo, kako se otrok čedalje bolj umirja, kako se mu oči vse bolj svetijo, se malo, pa mu bo zlezel v naročje in mu oval roke okrog vratu.

»Ga lahko odpeljem v mesto? Rad bi bil malo sam z njim,« je prosil srečni oče. Videla sem, da kolegica pomislja, pogledovala sem očeta, kako nestrpno čaka na privolitve, in sina, ki ga že vleče za roko, naj vendar že gresta. Odmor je, zdajle bo

lahko vsem pokazal očeta! Ampak kaj če otroka odpelje daleč na jug, od koder je prišel? Morala bi poklicati mater, jo vprašati... Saj ne bi dovolila? Nikoli! Otroci pa imajo pravico do očeta. Do obeh ima pravico. Do veliko ljubezni ima pravico. Ni prav, da mu ga mati odtuje...

Tako, kot je MIRJANA oče odtgnil mamo, ko ji je bilo dvanaest let.

Prav tako in še bolj nesrečno je prišla v isti prostor pred nekako dvajsetimi leti ženska, ki se ji je videlo, da je bolna, in nam izjokala svoje gorje: pred dvema letoma sta se z možem ločila, že prej je bila rahlega zdravja, potem pa je zbolela tako hudo, da so jo odpeljali v bolnišnico. V Polje. Hčer je vzel k sebi mož. Ne dovoli, da bi jo obiskala. Tudi pisma ne pridejo do nje. Ona pa mora do otroka. Mora, drugače bo res znorela. Samo pripeljimo ji jo, ko jo bo Mirjana videla, bo stekla v njeno naročje in vse bo dobro. Tako prepričana je bila v to. Ves čas, ko je čakala, da ji jo pripeljejo, je imela oči uprte v vrata in sedela je na robu stola, pripravljena na trenutek, ko bo stekla k svoji edinki.

Mirjana je mater takoj prepoznala. Toda namesto sreče, ki smo jo zaznali na materinem obrazu, so se v njenih očeh zablistali jeza, sovraštvo in

tolikšen odpor do matere, da smo okamnili – in opazovali: mater, ki je hotela objeti hčer, in otroka, ki se je trgal, brcal, besno sopol, potem pa se ji iztrgal... Kar tako, v copatah in brez jopice je Mirjana stekla iz šole na cesto, in ustrašili smo se, da si ne bi kaj naredila.

Pa si ni. Samo k očetu je stekla. Ta je kot pobesnel pridivil v šolo, nas ozmerja, s kakšno pravico se vtikamo v njegovo življenje, učimo naj, za to smo plačani, za svojega otroka bo že on skrbel. Naj ne poslušamo zmešane babe, ki je iz Polja ušla...

Smo naredili napako? Kdo je kriv, da je Mirjana hodila po svetu vsa neurejena, se po hipijevsko vedla, vse njeno bistvo pa je govorilo o neki hudi, stežka prehojeni mladostni poti brez materine ljubezni. Za napadalnostjo se je skrivalo vse tisto zadušeno, potlačeno. Bila je navidez ko oče – bogat, pa aroganten, nesramen. Ne vem, kako si je uredila življenje, kako je uredila odnose z materjo, kako z očetom. Morala bi jih, z obema, če naj bi ji bilo življenje mirno in lepo.

Tako kot je to storila zmeraj nasmejana ZDENKA. Kdo bi si mislil, da nosi v sebi kako bolečino? Dobro sem poznala njihovo družino, očeta in mater sem spoštovala, kazalo je, da so srečni. V zadnji šolski nalogi pa je zapisala: »Vse na svetu bi dala, da bi enkrat v življenju videla očeta!«

In mi je razložila: Vsi mislijo, da ne ve, da mamin mož ni njen pravi oče. Ampak nekoč je slišala, kaj sta se mama in babica o tem pogovarjali in od takrat misli samo na to, kako bi

našla pravega očeta. Samo enkrat bi ga rada videla. Saj ima očima rada, skrben je, ampak ona ima vendarle pravico poznati tudi svojega pravega očeta. »Upam, da me ne boste izdali,« mi je rekla nazadnje.

Kako naj ravnam? Če je ne izdam, ji ne morem pomagati. Eno izključuje drugo. V vsakem primeru bom napravila napako. »Izberi manjše zlo,« sem si rekla. »Boljše je, da te manj spoštuje, če zve, kot da ji ne pomagam.«

K sreči je bila njena mati pametna ženska. Najprej se je zjokala, pretrelo jo je, da ničesar ne ve o otrokovi bolečini, potem pa sva skupaj skovali načrt. Še tiste počitnice je Zdenka obiskala očeta. Daleč na Štajerskem je bil poročen, dva polbrata je spoznala tisti dan in njegovo ženo, shujšano in postarano. S podplutimi pijanskimi očmi je gledal svojo vitko, lepo hčer, govoril o tem, kako »fejsi babu« je bila tista Dolenjka, ni se znal pogovarjati z njo, nič ga ni zanimalo, neke po mladosti je brodil s svojimi pijanimi možgani.

Zdenka je bila ozdravljena. Za zmeraj. Še bolj se je oklenila svojega krušnega očeta, ki ji je dal vse, kar bi ji moral dati pravi.

Prav sem ravnala. Takrat. In pri VEDRANU tudi, le da me njegova mati ni poslušala. Tako prepričana je bila v svoj prav. Dokler bo ona živa, njenemu otroku ne bo nič manjkalo. »On« ni vreden, da ga vidi, zapustil jo je in se poročil z drugo. Zanjo, za ostarelo, zagrenjeno in zapuščeno žensko je bil njen otrok središče sveta. Vse se je vrtelo okrog njega in

Vedranu še v sedmem razredu ne bi mogla reči drugače kot otrok. Ves otročji je bil, v igrah podredljiv, kadar pa se je razjezil, je bil ihtav, nezrel, impulziven. Kako se bo znašel v življenju, če ga bo mati še naprej tako vzgajala, če se bo kar naprej prepirala z vsemi zaradi njega...? Tudi z mano, ko sem ji svetovala, naj omogoči otroku, da bi spoznal očeta. Nekega jutra, ko je vstala, da bi zbudila sina, je omahnila sredi sobe – mrtva. In čez dolgo časa, ko se je ta drobn in neboljšan otrok nekako znašel v »novem« življenju, ko je videl, da bo moral odrasti sam, je poiskal očeta. In z njim našel še polsestri. Sorodstvo, ki mu je potem veliko pomenilo. Danes ima Vedran dva otroke. Odrasel je ob pomoči očeta, ki ga je našel šele po mamini smrti.

Tudi TONIJEVIH besed ne bom nikoli pozabila: »Raje bi videl, da bi bila mama mrtva.« Iz srečnega, ljubečega otroka je kar naenkrat postal žalosten, vase zaprt fant, njegova lepa mlada mama, na katero je bil tako ponosen, ga je zavrgla, zapustila je moža in edinega sina, šla je z drugim. Pa sem jo lepo prosila: »Ne smem se vtikati v vaše življenje, vi že veste, zakaj se ločujete, a ne poročite se prehitro. Toni bi to težko prenesel, ločitev ga je zelo potrla,« sem skoraj jecljala. Res: s kakšno pravico? Sama nisem znala obdržati otroku očeta, pa drugim solim pamet? Da ne, je rekla prepričljivo, kje pa, še na misel ji ne pride, lepo bosta živela s sinom, v miru... Niti mesec ni minil, in že ga je zapustila. Da ji »on« pomeni več kot prejšnji mož in sin, je rekla, ko je

odhajala. Potem je iz Tonija kar vrelo sovraštvo do matere, in vse je bilo eno samo hrepenenje po materini ljubezni. V istem mestu, vsak na enem bregu reke. Kako je vendar mogla... Saj se še žival bojuje za svojega mladiča!

Ko sem jo videla, kako obupano joka ob njegovem prezgodnjem grobu, sem jo tudi jaz zasovražila. Čeprav človek nima pravice obsojati. Vsak si sodi sam. Saj tudi ne vemo o človeku vsega, ne živimo njegovega življenja in mu tako nikoli ne moremo biti povsem pravični. Ampak smrt mladega človeka sredi poleta je strašno in človek ne more razmišljati trezno.

Tako prihajajo predme drug za drugim in strah me je za Gorana. Je kolegica ravnala prav, ko je dovolila, da lahko gre z očetom. Se bo vse dobro izteklo? V takih primerih ni lahko biti učitelj. Posebno ne, če si tenkočuten, če nisi v šoli le zato, da z učenci predelaš učni načrt. In tak bi moral biti vsak, prav vsak. Čedalje več je otrok, ki potrebujejo učiteljevo pomoč. Pa matere in očetje tudi.

»Največji blagor, ki ga je človek lahko deležen, je dobra vzgoja,« sem prebrala neke in vem, da je biti dober vzgojitelj – najtežji poklic; čedalje več je razvezanih zakonov in nepregledna vrsta zaznamovanih človeških usod.

In če vsaj malo lahko pomagamo mlademu bitju v hudih trenutkih, ali ni to v našem poklicu nekaj najlepšega.

IVANKA MESTNIK

iz raziskav

NOVOST IZ MARIBORA

Znanstvena revija

Pedagoška fakulteta in Raziskovalni inštitut Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru sta nas pred kratkim prijetno presenetila: izdala sta prvo številko Znanstvene revije, ki bo izhajala v 500 izvodih dvakrat na leto. Obsegala bo tri tematske sklope – družboslovje in filozofijo, humanistiko, naravoslovje. Prva, septembrska številka je namenjena družboslovju in filozofiji, do konca leta pa bo izšla še številka s področja humanistike. V reviji bodo objavljali znanstveno-raziskovalne dosežke oddelkov Pedagoške fakultete in njenega Raziskovalnega inštituta povzetke magistrskih in doktorskih disertacij svojih učiteljev, kritične komentarje znanstvenega in kulturnega delovanja Pedagoške fakultete, strani revije pa odpirajo tudi drugim domačim raziskovalcem. Le tako bo mogoč strokovni dialog, za katerega se zavzema uredništvo.

In kaj prinaša vsebina prve številke?

V prispevku Humanizem kot avtoritarni koncept razpravlja Oskar Anton o treh antičnih definicijah človeka, v članku Percepcija lastne kognitivne kompetence otrok od 5. do 8. leta starosti predstavlja Zlatka Cugmas svoje magistrsko delo. Mirjana Ule pa v besedilu Mladina na prelomu stoletja tezo, da je mladina t.i. ideološki konstrukt. V prispevku O raziskovalnem in interpretativnem modelu sociološkega raziskovanja, s katerim bi se lahko ognili enostranostim in izkrivljanjem prevladujočega, »kvantificirajočega modela sociološkega raziskovanja«, Marija Švajncar objavlja besedilo Althusser in Rudinescova: Branje psihoanalize, Andrea Zemljic pa v članku France Veber in njegove težave z intencionalnostjo objavane Vebrove izjave v neobjavljenem delu Moja filozofska pot z osemdesetimi stranmi. Revija končuje prispevek Bojana Borstnerja Realistična teorija o univerzalijah.

Janez Puhar: Avtoportret

KADROVSKI RAZVOJ ŠOLSKE SVETOVALNE DEJAVNOSTI

Še zmeraj veliko nerešenih vprašanj

Z obnovo šolstva, z enotno osemletno obvezno osnovno šolo pred tridesetimi leti je povezano tudi šolsko svetovalno delo, zato bo prav, da to, sicer pomembno dejavnost, ki jo še danes radi odrinemo na obrobje vzgojno-izobraževalne dejavnosti, osvetlimo tudi glede na njen kadrovski razvoj, od konca 50. let do danes.

Svetovalno delo se je tako v svetu kot pri nas razvijalo sprva zunaj šole. Zato pojem šolski svetovalci, sicer v rabi predvojne ljubljanske poklicne svetovalnice, velja za poklicnega svetovalca, ki je sodeloval s tedanjimi šolami, gimnazijami, meščanskimi, trgovskimi in ljudskimi šolami predvsem zaradi poklicnega svetovanja (na primer preučevanje povezave šolskega uspeha in sposobnosti). Šele po vojni, v 50. letih, so izkušnje in potrebe narekovale usmeritev svetovalne dejavnosti v sam šolski prostor.

Po podatkih Zavoda SR Slovenije za šolstvo so nekatere srednje šole, zlasti tedanje gimnazije, zaposlovale psihologe in pedagoge že v začetku 50. let, le-ti pa so redno tudi poučevali. Na osnovnih šolah so se pojavili prvi svetovalni delavci ob koncu 50. let, med prvimi socialni delavec in psiholog. Natančnejši kadrovski razvid o šolskih svetovalnih delavcih v republiškem merilu je nastal šele po 70. letih.

Takratni šoli so najpogosteje očitali nenormalno visok osip osnovnošolcev, saj je osnovna šola pred temeljno reformo osnovno šolo v povojnih letih uspešno dokončala v osmih letih vsega 37,7 % učencev. Zelo raznotera sestave in še zmeraj zelo zahtevna osnovna šola, dokaj visok osip z republiškim povprečjem okoli 40 % v šolskem letu 1968/69, se to je povzročalo učne in vzgojne težave, in odpiralo med drugim tudi problem poznavanja psihofizičnega razvoja otrok ter potrebe po strokovnem in pedagoškem usposabljanju učiteljev. Začeli so ugotavljati, da so »šolski problemi« tudi »družbeni«, zato se je začela široka družbena dejavnost za razvoj vzgoje in izobraževanja (Zakon o pedagoški službi, 1969). Med mnogimi ukrepi, kot so renova učnih načrtov, vpeljevanje novacij, ki so prinesle v šolo sodobnejše oblike in metode vzgojno-izobraževalnega dela (posodabljanje matematike, tujega jezika, spozna-

vanje narave in družbe in drugo), organizacija strokovnih aktivov, seminarjev, posvetov in hospitacij, uporaba nazornih učil pri pouku, učbeniških kompletov, testov znanja, je razvijal Zavod za šolstvo tudi druge dejavnosti: podaljšano bivanje, dopolnilni pouk, celodnevno šolo, programe priprave otrok na šolo in ne nazadnje tudi šolsko svetovalno delo. Spremenjene razmere, v katerih je začela delovati enotna osnovna šola, so kazale na nove naloge, ki so se povezovale z dosežki stroke, kot so psihologija, pedagogika, socialno delo in drugimi, vse to je odpiralo možnosti za zaposlovanje in delovanje šolske svetovalne službe na področju vzgoje in izobraževanja.

V desetih letih zaposlovanja šolskih svetovalnih delavcev na osnovnih šolah, od leta 1960 do 1970, se je njihovo število zvečalo na 82. Zaradi pereče socialne problematike je bilo med šolskimi svetovalnimi delavci največ socialnih delavcev (61 %) in najmanj pedagogov (7 %). Sprejem šolskih novincev, poklicno usmerjanje, normalizacija oddelkov in drugo je zahtevalo zaposlovanje psihologov, teh je bilo tedaj 30 %.

Na novih strokovnih temeljih

V veliko strokovno pomoč in oporo šolskim svetovalnim delavcem ter komisiji za šolsko svetovalno delo

PRVI ZVEZKI IZ OBSEŽNE RAZISKAVE

Izobraževanje na pragu 21. stoletja

Pri Pedagoškem inštitutu ljubljanske univerze poteka že nekaj let široko zasnovana raziskava o izobraževanju odraslih kot dejavniku pospešenega tehnološkega in družbenega razvoja Slovenije. Prvi del raziskovalnega gradiva je prišel pred kratkim iz tiskar v založbi Pedagoškega inštituta in Skupnosti izobraževalnih centrov Slovenije. To so štirje vsebinsko zaokroženi zvezki, prikopno opremljeni in pregledno napisani, obogateni z grafikoni, s preglednicami in drugo dokumentacijo. Pisec prvih dveh zvezkov (Izobraževanje odraslih kot dejavniki našega razvoja, Odrasli prebivalci Slovenije v izobraževanju) je **Zoran Jelenc**, nosilec raziskave; drugih dveh (Izobraževanje delavcev v delovnih organizacijah v Sloveniji, Odrasli v izobraževanju v Sloveniji do leta 2000) pa nastopajo ob njem kot soavtorji raziskovalni sodelavci: Tanja Klenovšek Vilič, Mirjam Perovič, Jerina Kodelja Starin, Vida Mohorčič Špolar in Jože Valentinčič.

Prva knjižica iz zbirke podaja najprej iztočnice, zasnovane in cilje raziskave, njen dolgoročni program in bližnje načrte. Osrednja prispevka obravnava teoretske temelje sodobnega izobraževanja odraslih ter njegove sisteme in možnosti v sodobnem svetu. V sklepnih prispevkih pa pisec razčlenjuje izobraževanje odraslih kot strateški razvojni dejavnik, na katerega se mora opreti tudi naša družba na pragu 21. stoletja. Da bi to izobraževanje lahko uresničilo tako pomembne naloge, se mora tudi samo preoblikovati in dobiti drugačno mesto v družbi.

Če je prva knjižica povečini teoretična, saj daje širšo družbeno in idejno podlago celotni raziskovalni zasnovi, temeljijo druge knjižice na empiričnih podatkih, ki osvetljujejo bližje in bedo zdajšnjega izobraževanja

odraslih pri nas in njegove razvojne potrebe in možnosti.

Študija o odraslih prebivalcih Slovenije v izobraževanju je nastala v sklopu raziskave o slovenskem javnem mnenju leta 1987. Metodološko in vsebinsko se je delno oprla na sorodno raziskavo v Kanadi leta 1974/75; to omogoča zanimive primerjave med razvitostjo izobraževanja odraslih v obeh deželah. Med drugim nam zbrani podatki povedo, da se pri nas približno tretjina odraslih načrtno izobražuje, nekaj čez 10 odstotkov pa je še takih, ki si to želi v prihodnosti. Več kot polovica odraslih se torej ne izobražuje in se ne namerava niti v prihodnosti. Primerjava z razvitostjo izobraževanja odraslih drugod po svetu in s spoznanji o nujnosti permanentnega izobraževanja v času tako pospešenega znanstvenotekničnega in tehnološkega napredka nas resno opozarja, da bo treba spremeniti zdajšnji odnos do tega izobraževanja.

Med motivi, ki vodijo odrasle v izobraževanje, sta na prvem mestu želja po pridobitvi novega znanja in želja po napredku, vse to pa je povezano s pričakovanjem, da si bodo izboljšali svoj položaj in delovno uspešnost. Tako pri nas kot drugje v svetu so temeljni motivi odraslih stvarni, kakršne so današnje razmere – ljubiteljski motivi (npr. sama ljubezen do znanja in veselje do učenja) so jim podrejeni. O razpetosti odraslih med željami in možnostmi povedo podatki o ovirah, ki jih morajo pri tem premagovati tisti, ki se izobražujejo ali bi to želeli. Prezaposlenost, družinske obveznosti, veliki izdatki, pa tudi oddaljenost od izobraževalnega središča so hude zunanje ovire, ki jim moramo dodati še notranje: nezaupanje vase in v svoje sposobnosti, strah pred neuspehom, zlasti pa še varljiv občutek, da si

že star, prestar za izobraževanje – in to mnogo prej, kot v resnici upadajo sposobnosti za učenje.

Raziskava o izobraževanju delavcev v delovnih organizacijah naše republike se je oprla na razčlenitev podatkov, ki jih statistika zbira z obrazci RAD – IZ, nanaša pa se na obdobje od leta 1981/82 do 1986/87. Površen pregled nad obsegom vsakoletnega izobraževanja v delovnih organizacijah bi nas lahko navdla z zadovoljstvom, saj tega izobraževanja ni malo. Ko pa podatke kritično razčlenimo, se nam razkrije drugačna podoba. Večina (90 %) programov ni razvojno-inovacijsko usmerjenih, kot bi pričakovali glede na primarne naloge sodobnega izobraževanja ob delu. To so največkrat programi, predpisani »od zgoraj«, npr. iz splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, varstva pri delu ipd. Komaj 10 odstotkov programov je tesneje povezanih z razvojno vlogo izobraževanja in neposrednimi potrebami dela. V ta krog spadajo usposabljanje delavcev za delo zahtevna dela, pripravnništvo, nekaj izobraževanja za zahtevnejša dela, za obvladovanje nove tehnologije ipd. Namesto da bi to izobraževanje šlo pred časom in utiralo poti posodabljanju in prestrukturiranju proizvodnje, se nadaljuje po ustaljenih programih.

Knjižica o izobraževanju odraslih v Sloveniji do leta 2000 vsebuje pravo »banko podatkov«, ki razkrivajo razvojne tokove v izobraževanju in izobraženosti našega prebivalstva ter omogočajo načrtovanje prihodnjega obsega izobraževanja mladine in odraslih tja do leta 2000. Demografske in statistične vidike dopolnjujejo primerjave z razvitimi deželami in predvidevanja nadaljnjega gospodarskega in kulturnega napredka, zbrana v drugih raziskavah.

Preučevanje demografskih gibanj nam med drugim pove, da

moramo v prihodnjih desetletjih računati s počasnejšo rastjo ali celo z zastojev in naravni rasti prebivalstva Slovenije. Upadajoča števila rojstev bomo občutili v zmanjšanem vpisu v osnovne, nato v srednje in visoke šole, pa tudi v dotoku novih delavcev v delo. Tudi priseljevanja v našo republiko je čedalje manj. To nas opozarja, da moramo bolj vrednotiti dragocene človeške vire, spodbujati mlade k višjim izobrazbenim ciljem in omogočiti tako mladim kot odraslim, da gredo pri izobraževanju do tam, dokler jim omogočajo njihove sposobnosti.

Pri zdajšnji razvitosti izobraževanja mladine in odraslih nam tudi odliv visoko izobraženih (beg možganov) ob hkratnem dotoku neizobraženih ali nizko izobraženih delavcev omejuje možnosti naše gospodarske rasti, ki jo nizka izobrazbena sestava zaposlenih že tako zavira. Dobrih devet let izobraževanja ima povprečen prebivalec Slovenije za seboj – četrto stoletja smo rabili, da smo povprečno izobrazbeno raven dvignili za dve leti – za vstop med razvite dežele je to slabo priporočilo. Ta in druga spoznanja vodijo v raziskavi do jasno oblikovanih predlogov za politiko in strategijo nadaljnjega razvoja izobraževanja pri nas, do imperativnih zahtev, v čem moramo spremeniti ali spopolniti zdajšnji sistem izobraževanja mladine in odraslih, kljub neugodnim gospodarskim razmeram, da ne bomo usodno zaostajali.

Objavljeno raziskovalno gradivo o izobraževanju odraslih kot dejavniku pospešenega družbenega razvoja naj bi z bogatstvom in aktualnostjo podatkov in spoznanj pritegnilo širši krog bralcev, ki razmišljajo o prihodnosti izobraževanja in celotne naše družbe.

JOŽE VALENTINČIČ

tovalnim delavcem nove naloge in perspektive.

V začetku 80. let se je število šolskih svetovalnih delavcev hitro povečevalo, tako v osnovnem kot v srednjem izobraževanju. V šolskem letu 1982/83 je bilo na osnovnih šolah nekaj več kot 400 svetovalnih delavcev, na srednjih pa 49. Med tremi osnovnimi strokovnimi profili so bili najbolj »iskani« psihologi. V petih letih, od 1977 do 1982 se jih je na novo zaposlilo skoraj 100.

Do leta 1987 se je zaposlovanje novih šolskih svetovalnih delavcev na osnovnih šolah umirjalo, potrebe po teh kadrih pa so se povečale na srednjih šolah, tako da je bilo leta 1987 na srednjih šolah že 94 šolskih svetovalnih delavcev.

V šolskem letu 1987/88 se je v skupnem številu povečalo število šolskih svetovalnih delavcev na osnovnih in srednjih šolah na 27 novih članov, na osnovnih šolah za 23, na srednjih za 4. Prirastek ni pomenil veliko, še zlasti, če poznamo nesorazmerja med številom učencev in priporočenimi normativi. Razvijanje strokovnih skupin (teamov), sodeč po tem prirastku (ki je razločljiv z dejstvom, da spada ta dejavnost v razširjeni program življenja in dela osnovne šole), je ostala le želja za prihodnost.

Tako je bilo v šolskem letu 1987/88 v osnovnih šolah 493 šolskih svetovalnih delavcev, največ socialnih delavcev, 41 %, psihologov 31 %, pedagogov 23 %, in drugih 4 %. Na srednjih šolah, kjer je bilo 98 šolskih svetovalnih delavcev, je 10 % socialnih delavcev, 60 % psihologov in 28 % pedagogov.

Šolski svetovalni delavci nepogrešljivi

Zakon o osnovni šoli (1981), Smernice za delo osnovnih šol (1982) in Zakon o usmerjenem izobraževanju so dokončno »legalizirali« šolsko svetovalno delo na ravni osnovne in srednjega izobraževanja. Prenova je razširjala in nalagala šolskim sve-

dagogov in 4 % delavcev drugih profilov (sociolog, specialni pedagog, logoped).

V osnovnih šolah je bilo v šolskem letu 1987/88 približno 228 000 učencev, to pomeni, da je »prišlo« na enega svetovalnega delavca 463 učencev. Praksa se od te enakomerni porazdeljenosti precej razlikuje, ne glede na to, da je to število blizu spodnje meje opredeljenega normativu obremenjenosti za šolskega svetovalnega delavca (spodnja meja je 400 učencev). Že leta 1975 smo ugotavljali, da bi morali imeti za približno 400 samostojnih osnovnih šol okoli 1000 šolskih svetovalnih delavcev, če bi upoštevali načelo teama pri večjih šolah. Če pa povzamemo po približnem določanju števila po normativu, 400 učencev na enega šolskega svetovalnega delavca, bi jih potrebovali danes še okoli 80 samo na osnovnih šolah.

Na osnovnih šolah je bilo v letu 1987/88 14.992 učiteljev, pri čemer znaša delež svetovalnih delavcev 3,19 % (leta 1975 je znašal približno 1 %).

Več šolskih svetovalnih delavcev imajo šole v bogatejših, razvitejših okoljih.

Prav v teh občinah so tudi bolj upoštevani priporočeni normativi. Podatek, da imajo v neki občini na vseh šolah šolske svetovalne delavce, še ne pove vsega, lahko pa prikrije dejstvo, da delajo šolski svetovalni delavci v okviru združenih osnovnih šol v vse prejšnji »normalni« okoliščinah, daleč pek priporočenih normativov. Tako je položaj o mreži in razvitosti šolske svetovalne službe le na videz še kar ugoden.

Pričakovanja, ki jih imamo v zvezi s šolsko svetovalno službo in razvejanost mreže velikokrat zadenejo ob občutljiva, še vedno nerešena statusna vprašanja in z njimi povezano strokovnost in organiziranost šolske svetovalne dejavnosti.

FRIDERIKA MIČIČ

OSNOVNA ŠOLA ILIRSKA BISTRICA

Model diferenciranega pouka v 1. in 2. razredu

Zamisli o drugačni obliki pouka je v našem okolju dozorela v šolskem letu 1987/88. Začeli smo s skupino učno manj uspešnih učencev in razčlenili vzroke za takšne izide. Le-ti so bili različni. Delovali so posamično, še pogostejše pa v različnih kombiniranih oblikah. Že ustaljene oblike pomoči učno manj uspešnim učencem niso kaj dosti pomagale. Obenem smo razmišljali in iskali možnosti v »praznem prostoru«, ki nastaja kot posledica dualizma v našem šolstvu z osnovno šolo na eni strani in osnovno šolo s prilagojenim programom na drugi strani. Osnovnošolski sistem teoretično zagotavlja učencem enake možnosti za doseganje vzgojno-izobraževalnih smotrov, v praksi pa je drugače. Učni program je za vse učence enak, sposobnosti, posebnosti in lastnosti otrok ter okoliščine družinskih izkušenj pa so zelo različne. Osnovnošolska vzgojno-izobraževalna dejavnost je glede na navedeno premalo diferencirana, premalo življenjska. Veliko učencev v oddelkih (30 in več) iz leta v leto potrjuje, kako malo možnosti ima učitelj individualno voditi in spremljati posameznega otroka.

V letu 1987/88 smo opravili preliminarno odbiro otrok, ali pedagoško-psihološko-socialno sliko vsakega učenca v 1. in 2. razredu, za katerega je njegov učitelj menil, da bi mu delo v mali skupini, kjer mu učitelj lahko bolj neposredno pomaga in ga metodično vodi, prineslo več uspeha, pripomore k njegovi pozitivni samopodobi in zviša motivacijo, to bi se kazalo tudi v drugih okoliščinah.

Tako smo zbrali približno 10 odstotkov otrok 1. in 2. razreda. Splošne sposobnosti teh učencev so se gibale od mejnih do povprečnih. Pogosto se je pojavljala okornost pri delu, počasnost,

šibka koncentracija in pomnjenje, legastenične težave, okrnjenost na motoričnem področju. Znanje je bilo šibko, predvsem v slovenskem jeziku in matematiki. Učenci niso bili sposobni samostojno delati, potrebovali so stalno individualno učiteljevo pomoč, veliko ponazoril, vaj, utrjevanja. Socialni položaj otrok v razredu je bil praviloma primeren, sošolci jih niso odklanjali. Večina otrok je iz značilno delavskih družin – oba starša sta zaposlena kot delavca.

Opremilimo smo dve kabinetni učilnici; skupaj z učiteljicami 1. in 2. razreda in specialno pedagoginjo, ki naj bi delala s temi otroki, pa sestavili urnik dela, skratka uskladjili urnik matičnega razreda in urnik skupine, kot smo delovno imenovali ta pouk. Prvi dve uri sta bili na voljo 1. razredu, in sicer za slovenski jezik in matematiko, 3. in 4. ura pa 2. razredu, in sicer dvakrat na teden; en dan v tednu pa smo delili tako, da sta bili na vsaki šoli na voljo po dve uri pouka. Za takšno organizacijo smo se odločili zato, ker delamo v dveh razmeroma oddaljenih šolskih poslopijih. V skupini naj bi ne bilo več kot 8 otrok. Učence smo pritegnili k temu delu po načelu prostovoljnosti in fleksibilnosti, to pomeni, da je otrok v skupini toliko časa, dokler ima težave bodisi pri slovenskem jeziku ali matematiki in njegov učitelj presodi, da bi mu način dela v skupini koristil.

Izkušnje, pridobljene v šolskem letu 1988/89

V skupino so prihajali otroci s stalnimi in občasnimi težavami pri šolskem delu. Stalne težave smo opazili pri otrocih s podpovprečnimi ali mejnimi sposobnostmi. Ti učenci so v skupino prihajali redno. Veliko teh otrok

je izhajalo iz socialno, kulturno in ekonomsko šibkejših družin, in to je težave še stopnjevalo. V drugi skupini so bili otroci povprečnih sposobnosti, ki so potrebovali pomoč občasno, opazili smo, da njihova učna storilnost niha, drugotne težave so zmanjševale uspešnost. Tovarišice so te otroke označile kot nerodne in počasne, težje si zapomnijo snov in jo tudi hitro pozabijo, se hitro ali preveč utrudijo, imajo slabše razvito fino in grobo motoriko, zaradi tega imajo težave pri pisanju, pomankljivo izoblikovano lateralnost, kratkotrajno in nestalno pozornost. V 1. razredu je bilo precej otrok čustveno nezrelih, v 2. razredu pa so se izražale težave predvsem s slabšim ustnim izražanjem, pisanjem in branjem ter reševanjem besedilnih nalog.

Pri otrocih z zadostnim, dobrim in prav dobrim uspehom je bil pouk v skupini učinkovit, pomagal jim je pri premagovanju težav zlasti drugotne narave. Nekaj teh otrok je v skupino prihajalo stalno, večina pa občasno, ko so potrebovali pomoč. Zaradi povprečnih sposobnosti in ustreznega domačega dela je bila pomoč v skupini še dodatna spodbuda za delo in nakazovanje poti, kako lahko dosežejo boljše uspehe ter uspešno prebrodijo občasne krizne položaje. Pri otrocih s podpovprečnimi ali mejnimi sposobnostmi in kombinaciji z domačim okoljem, ki jih še manj spodbuja, pa rezultate lahko ocenjujemo predvsem kot relativen napredek – učenci so brez dvoma napredovali, vendar so v boju s temeljnim znanjem, ki je nujno za normalno napredovanje, še zmeraj premalo pridobili.

Skupine otrok posameznih razredov (4 oziroma 5 vzporednic) so bile različne, zato je bilo tudi delo različno zahtevnostno in metodično zastavljeno. Učitelj je praviloma uporabil specialno pedagoške metode. Otroci so morali biti nenehno zaposleni, nujno je bilo menjavati in iskati nove oblike dela, razvijati motivacijo za delo, uvrščati umirjene in sprostitvene vaje, usmerjati nemirnost tudi z igro. Otroci so se prijetno počutili, težav s prilagajanjem ali stigmatiziranjem posameznikov nismo imeli. Veliko so govorili, pripovedovali o domačih izkušnjah in o marsičem, to pa v razredu, kjer je veliko otrok, ni mogoče. Zgovorno konverzacijo je učiteljica skušala otroke pravilno usmerjati, zmanjševati odpor in strah do šole, ki je bil opazen pri marsikaterem učencu. Veliko se je ustvarjalo na pozitivni samopodobi, in to se je izkazalo za vredno in spodbudno, kazalo pa se je tudi v položaju v razredu in na sploh. Na otroke je ugodno vplival vsak najmanjši uspeh, posameznikov uspeh je motiviral tudi druge. Učenci so morali neprenehoma sodelovati, nastopati in spremljati potek dogajanja, ki je bil povečini individualno zasnovan. Opazili smo ugoden vpliv korektivne gimnastike, ki je bila občasno vpletena v delo, na otroke s slabše razvito fino in grobo motoriko.

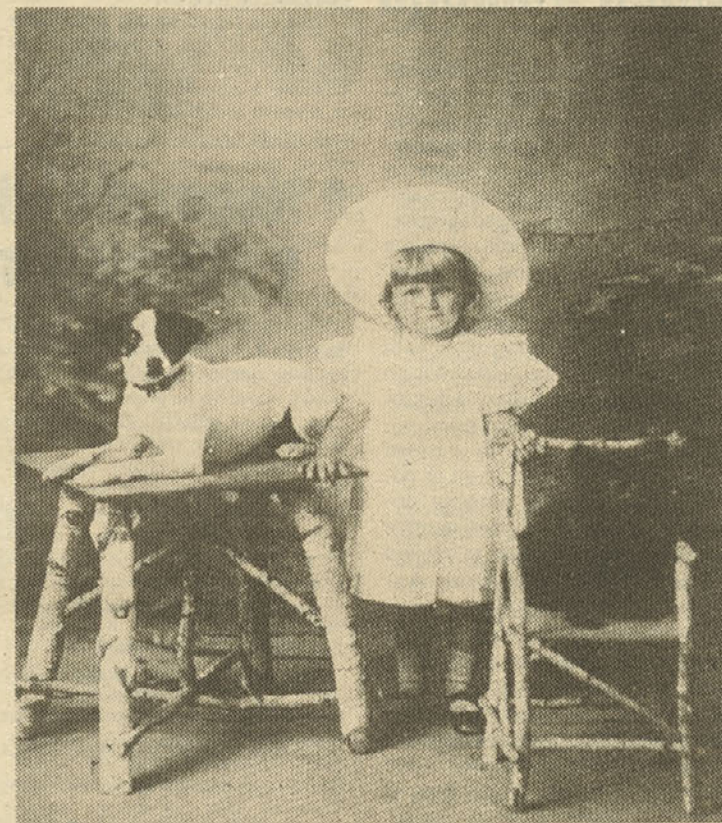
Brez dvoma zahteva takšno delo najtesnejše sodelovanje specialnega pedagoga, šolskega pedagoga in učiteljice, ki otroke poučujejo. Za konzultacije smo poleg vsakdanjih stikov med odmorimi vpleljali tedenske aktivne, kjer smo razčlenili delo preteklega tedna in načrtovali delo za naslednjega. Podlaga za delo je bil učni načrt 1. in 2. razreda, drugo dokumentacijo za sistematično načrtovanje in spremljavo smo pripravili sami, in sicer kot pedagoško-psihološko-socialno oceno posameznega učenca, individualnega vzgojno-izobraževalnega načrta na tej podlagi in sprotne spremljave, priprave učne ure dela v skupini ter sodelovanja s starši učitelji, svetovalno službo in zunanjimi ustanovami. S starši otrok, vključenih

v skupino, smo se pogovarjali individualno bodisi učitelj, specialni pedagog ali pedagog ter jim predstavili obliko dela kot pomoč njihovemu otroku, kadar ima težave. Ob koncu leta, ko smo na vzorcu staršev ugotavljali njihova mnenja o začasnem delu, smo dobili kar spodbudne odmeve. Praviloma so menili, da so učni programi zelo zahtevni, sami pa vedno bolj nemočni strokovno in časovno pomagati svojemu otroku. Zato z odobravanjem sprejemajo vsakršno pomoč, ki jim jo ponuja šola. Ugotavljajo, da so njihovi otroci radi odhajali v skupino, da so pridobili in utrdili znanje, postali bolj motivirani za šolsko delo, predvsem pa bolj zgovorni in sproščeni. Le nekateri starši ugotavljajo, da niso opazili bistvenih sprememb pri otroku. Starši želijo, da nadaljujemo z začetim delom, ga dopolnjujemo, posamezniki so celo izrazili željo, naj bi prikazali, kako bi lažje pomagali otrokom doma.

Sistematično smo spremljali tudi odzive učiteljic matičnih oddelkov in njihova mnenja zbrali ob koncu šolskega leta. Večinoma so pokazale pripravljenost in navdušenje za tovrstno sodelovanje čez vse leto; to je omogočilo tudi delo, kajti brez tega gotovo ne bi uresničili zaželenih pričakovanj. Tako učiteljice navajajo, da so že pred začetkom dela nekako verjele, da bo delo uspešno. Otroci so radi odhajali v skupino in tudi prihajali v matični razred, sošolci so to sprejemali normalno, sprva rado vedno, vendar brez znakov stigmatizacije posameznih učencev. K temu je prav gotovo pripomogla primerna priprava razreda, ki jo je izpeljal učitelj matičnega oddelka, ob tem pa tudi pogovori s starši, ki so pojasnili morebitne dvome in pomisleke.

Učitelji menijo, da je model dela upravičil njihova pričakovanja, da so učenci pridobili bodisi znanje, bodisi komunikativnost in samozavest. Omenili so tudi, da bi bilo mogoče intenzivneje delati z razredom, če nekaterih otrok ne bi bilo. Želijo, da bi takšno delo razvijali tudi vnaprej.

BISERKA VIČIČ MALNAR

Johan Winkler: Otroški portret, ok. 1890

Novo v pedagoški reviji Inovacije u nastavi

Trimesečnik za sodobni pouk, ki izhaja v Kruševcu, prinaša v letošnji 2. številki med drugim tele zanimive prispevke: Glavne tendencije u savremenom obrazovanju Petra Mandića, Nastavnik i primena informacione tehnologije u nastavi Mladina Vilotijevića. O dokumentaciji uz obrazovne računarske programe Petra Hotomskoga, Želimira Branovića in Marije Kujačić. Upravljanje procesom nastave uz računarsku podršku Milorada Popare. Edukacija korisnika biblioteko-informacijskog centra Višnje Šete. Za smeliji pristup računarstvu u razrednoj nastavi Miroslava Batas. Obrazovanje i korišćenje medijatečkih resursa Boška Vlahovića. Od plana do realizacije u napredovanju nastave Radojice Jakovljevića i Slobodana Matkovića idr.

iz prakse
za
prakso

GORENJSKA

Telesnovzgojni karton in šolska zdravstvena služba

Telesnovzgojni karton, ki ga je sprejel leta 1986 Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, vpeljuje postopoma vse osnovne in srednje šole v Sloveniji. Lani smo ga uporabili pri vseh učencih prvih, drugih, tretjih, petih, šestih in sedmih razredov osnovnih šol in vseh učencih prvega, drugega in tretjega letnika srednje šole. Nekateri osnovne in srednje šole na Gorenjskem ga uporabljajo že v vseh štirih letnikih (razredih).

Fakulteta za telesno kulturo (Inštitut za kineziologijo) računalniško obdelavo vse zbrane podatke gibalnih sposobnosti in morfoloških značilnosti za posamezne učence, oddelke, šole, občine.

● S Telesnovzgojnim kartonom želimo doseči, da bi učitelji, učenci, starši in zdravniki spoznali in spremljali gibalni in morfološki razvoj učencev ter primerjali dosežke med seboj, v razredu, občini, na področju in v republiki.

● Vrednotenje izidov merjenj za vsako leto je vodilo učiteljem telesne vzgoje in šolskim zdravnikom za načrtno delo in svetovanje zdravstveno ogroženim, povprečnim in nadpovprečnim učencem. Na podlagi razčlenitev dosežkov šola načrtuje in uresničuje smotre in naloge telesne vzgoje.

● Za gibalno ali zdravstveno ogrožene učence šola v sodelovanju z zdravstveno službo organizira dodatne zdravstveni pregled in v sodelovanju z njo izvaja ustrezne ukrepe.

● Podatki o gibalnih in morfoloških značilnostih se uporab-

ljajo za individualizacijo in diferenciacijo dela pri pouku telesne vzgoje v šoli, za usmerjanje v telesnovzgojne dejavnosti zunaj šole, v zdravstveno-telesnovzgojno dejavnost in tudi v vrhunsko športno ustvarjalnost.

● Izvajanje meritev, njihovo vrednotenje in ustvarjalna uporaba so sestavni del obveznosti učitelja telesne vzgoje.

Zelo pomembno je, da potekajo meritve natančno po navodilih Fakultete za telesno kulturo.

Na Gorenjskem smo se v občinah Kranj z dr. Valičevo, v Škofji Loki z dr. Pokornovo in na Jesenicah z dr. Šolarjevo že dogovorili za sodelovanje. Učenci bodo prinašali na sistematične zdravstvene preglede poleg zdravstvene izkaznice tudi telesnovzgojni karton. V bližnji prihodnosti se bomo o tem domenili še s šolsko zdravstveno službo v Radovljici in Trzinu. Šolski zdravniki opazajo, da je vse preveč slabih drž in drugih nepravilnosti pri šolski mladini, njihovo delo pa bo učinkovitejše le ob tesnem sodelovanju z učitelji in starši. Še posebno želijo tesneje sodelovati z učitelji telesne vzgoje (v Škofji Loki, na Jesenicah).

Razveseljivo je, da se poraja čedalje več pobud, naj bi primerne telesnovzgojni karton vpeljali tudi v vzgojno-varstvene organizacije in v malo šolo, kot pomoč pri vpisu otrok v šolo. Na Gorenjskem se lahko pohvalimo tudi s podatkom, da vse šole s prilagojenim programom izvajajo telesnovzgojni karton, čeprav še ni obvezen (razen na Jesenicah).

Preverjanje gibalnih sposobnosti in morfoloških značilnosti se izvaja s temi merskimi postopki:

- telesna višina – merski postopek za ugotavljanje longitudinalne dimenzionalnosti telesa
- telesna teža – merski postopek za ugotavljanje voluminoznosti telesa
- kožna guba nadlahti – merski postopek za ugotavljanje količine podkožne tolsče
- taping z roko – merski postopek za ugotavljanje motorične hitrosti frekvence gibov
- skok v daljavo z mesta – ugotavljanje eksplozivne moči
- poligon nazaj – ugotavljanje sposobnosti koordinacije gibanja vsega telesa
- dviganje trupa v 60 sekundah – ugotavljanje repetitivne moči trupa
- predklon na klopici – ugotavljanje gibljivosti
- vesa v zgibi – ugotavljanje statične moči rok in ramenskega obroča
- tek na 60m – ugotavljanje sprinterske hitrosti
- tek na 600m – ugotavljanje vzdržljivosti v kontinuiranem submaksimalnem naprežanju (razvoj srčno-žilnega in dihalnega sistema), kot prvi pogoj za razvoj drugih sposobnosti.

Izidi merjenja na Gorenjskem glede na Slovenijo so: Jesenice in Kranj dosegata povprečje (50), Radovljica in Škofja Loka sta nad povprečjem z vrednostjo T 51, v občini Trzin pa presegajo slovensko povprečje z vrednostjo T 52.

Upamo, da bomo s skupnimi prizadevanji zmogli želje in predloge, ki so zelo lepo napisani, prenesti v prakso.

SLAVA PELKO

Dopolnilni pouk potuha za nedelavne?

Učna snov v šoli je lahko razložena še tako pregledno, zanimivo, sistematično in z vsemi pripomočki, toda če je učenec ne utrjuje in se vanjo ne pogloblja doma, zvedeni in nima pravega učinka. To učitelji pogosto ugotavljamo in smo nemočni, ko nam učenci odgovarjajo: »Domače naloge nisem napisal. Počakal sem jo. Domače naloge nisem znal in je nisem napisal!« In podobno.

Podatki o nenapisanih domačih nalogah pri posameznih učencih so včasih prav grozljivi: v dveh konferenčnih obdobjih, na primer pri angleščini, niso posamezni učenci napisali nalog: 14-krat, 12-krat, 10-krat, 9-krat, 7-krat itd.

Kaj lahko stori učitelj, da bi zmanjšal to nedelavnost? Skrbno zapisuje in obvešča starše, toda največkrat podpisov ali povratne informacije od staršev takšnih učencev ne dobi.

Vse to zapisovanje in preverjanje podpisov mu vzame veliko prepotrebne časa, ki bi ga sicer porabil za utrjevanje in ponavljanje.

Bilo je pri pouku kemije. Od 23 učencev so imeli domačo nalogo le trije. Učitelj je moral zaznamovati 20 nenapisanih domačih nalog.

Tudi domače naloge je treba diferencirati in od počasnejših učencev zahtevati le minimalne smotre. Vendar tudi diferenciacija ne prinese zmeraj zaželenih uspehov. Učenci, ki nimajo delovnih navad, ponavadi izpuščajo tudi te najnujnejše domače naloge.

Učitelj naj tudi dopušča napake pri domači nalogi, ker tako učenec nima opravila za svoje nedelo in se ne more izgovarjati, zakaj domače naloge ni napisal.

Kakšna pa je vloga staršev pri oblikovanju učenčevih delovnih navad?

Mislim, da zelo velika. Če ti vsak dan preverjajo pisanje domačih nalog, četudi snovi ne obvladajo, s tem otroka spodbujajo k delu in ga navajajo k dobrim delovnim navadam.

Toda ni dovolj, da starši večno ponavljajo samo Uči se! K počasnejšemu otroku morajo sesti in ga voditi. Učitelj v šoli nima časa, da bi nadomestil doma izgubljeni čas. Mislim, da ravno tu nastaja konflikt, ker starši prenašajo na šolo tisti brezpogojni element utrjevanja doma, ki ne bi smel manjkati. Ko pa manjka utrjevanje doma, so tudi dosežki pri preverjanju slabši.

Toda učitelj mora v skladu z 52. členom Zakona o osnovni šoli imeti dopolnilni pouk za učence, ki ne dosegajo dobrih učnih uspehov. Zavedati se moramo, da je treba dopolnilno uro tudi finančno ovrednotiti.

Ob gospodarski krizi, ko preštevamo denar in se posebej za vsakega učitelja odločamo o denarnih možnostih dodatnega izobraževanja, mislim da bomo morali gledati na dopolnilni pouk iz drugačnega, vzgojnega zornega kota.

Starši ne smejo prenašati domačega dela na ramena učiteljev, ker je to nepotrebno obremenjevanje tako učiteljev kot učencev, ki so v šoli lahko le določeno število ur in jih vsako podaljševanje utruja. Zato so učenci pri dopolnilnem pouku naveličani, nezainteresirani, saj vidijo v njem kazen, ne pa pomoč.

Z eno uro na teden ni mogoče nadomestiti vsega nepretrganega domačega dela, ko naj bi starši skrbno, vdano in z ljubeznijo usmerjali, nadzirali, spodbujali in opozarjali svoje otroke.

MARJETA PETERLIN

dopisniki poročajo

• Zapis s poti po Tržaškem

Ob zborovanju slavistov

Del skrbno pripravljene ekskurzije ob koncu zborovanja slavistov v Portorožu je bil poleg literarnega večera s Fulviom Tomizzo, Marjanom Tomšičem in Markom Kravosom, tudi pogovor za okroglo mizo s Skupino 85 iz Trsta in Skupino 88 iz Kopra. Vsaka od prirediteljic bi zaslužila poseben opis, vendar naj tokrat spregovorimo le o ekskurziji na Tržaško, čeprav bi zaslužila enako pozornost tudi ekskurzija po širši in ožji Istri. Mnogim, ki so bili nekoč na »glagoljaskem pohodu« po Istri pod vodstvom profesorja Zora, se je že prejšnja leta razodela Istra v novi, precej spopolnjeni podobi.

Tržaške ekskurzije so se udeležili tudi naši rojaki iz tržaškega Slavističnega društva in vodili seminariste po Trstu in okolici. Spoznavali smo življenje slovenske narodne manjšine in posebnosti iz zgodovine, politike, kulture pa tudi šolstva. Ne glede na to, ali je besedo povzel Pavel Merku, Samo Pahor, Slavka Tavčar ali kdo drug od vodnikov, smo seminaristi živo občutili težave tamkajšnjih Slovencev in se seznanili z njihovim delovanjem.

Pot nas je vodila od Portoroža prek Škofij do Milj, Rižarna – krematorij, ki je med vojno ostal prikrit. Zdaj je zgodovinski spomenik, ki tako ohranjen, kot je, zgovorno priča o žrtvah. Stari del Trsta smo si začeli ogledovati pri Sv. Justu, potem pa dobili pregledno podobo zgodovine mesta ter se seznanili z delovanjem Slovencev v minulih obdobjih. Pot nas je vodila mimo Bonomove Škofije, kjer si je pridobil nova spoznanja Primož

Trubar, ogledali smo si kraj, kjer so nekoč stale Zoisove hiše in del pristanišča z znanim pomolom San Carlo.

Pot nas je vodila v Repentabor in nato v Sesljan. Dan je minil hitro, morda celo prehitro, da bi lahko še bolje spoznali življenje Slovencev na Tržaškem. Kakor koli že, po zaslugi tržaških vodnikov in kolegov, smo bogatejši za marsikatero spoznanje. Povezanost slovenskega ljudstva, ki ga loči meja, pa kljub različnosti življenja in dela ostaja v zavesti in želji po skupnem delovanju.

I. G.

Janko Šavnik: Slovo od očeta in matere, ok. 1914

ČRNA NA KOROŠKEM

• Srečanje specialnih pedagogov postaja tradicija

Devetindvajsetega septembra letos so se specialni pedagogi drugič zbrali, tokrat pod Matjažev goro, v Črni na Koroškem. Bilo jih je okrog 600, tj. skoraj tretjina vseh, ki delajo v šolah in zavodih za usposabljanje in izobraževanje duševno prizadetih, slepih in slabovidnih, slušno in govorno prizadetih, telesno invalidnih in dolgotrajno bolnih v zavodih za vedenjsko in osebnostno motene in drugih podobnih zavodih s prizadetimi otroki in mladostniki.

Srečanje je pozdravil ravenški župan, koroško deželo pa je prav slikovito predstavil prof. Mrdavič, direktor Osrednje knjižnice dr. Franc Sušnik na Ravnah. Udeleženci so tako lahko začutili korenine koroškega človeka in zlasti njegov boj za obstanek, pa tudi to, da se ljubezen do koroške zemlje bogato obrestuje, saj bi nas bil drugače že odnesel plaz iz teh lepih krajev. Prevaljski oktet je nato zapel Zdravljico in več koroških narodnih pesmi. Nastopili so tudi učenci in gojenci ravenške šole s prilagojenim programom ter gojenci črnjanskega zavoda za delovno usposabljanje.

Srečanja se je udeležil tudi podpredsednik RK SZDL Slovenije Ciril Zlobec in udeležence seznanil z najnovejšimi dogodki v zvezi s sprejemanjem dopolnil slovenske ustave in samobitnostjo slovenskega naroda. Profesorica dr. Ana Krajnc je govorila o pomenu in načinu permanentnega izobraževanja, kolegici iz Hrvaške pa sta z videokasetami in razlago predstavili potek olimpiade duševno prizadetih v ZDA.

Slovensko posebno šolstvo bo v kratkem praznovalo svojo stoletnico. Pota tega razvoja niso bila lahka, in za to, da smo dosegli evropsko raven, se moramo zahvaliti številnim pionirjem slovenske specialne pedagogike. Na tem področju ima posebne zasluge Anton Skala, ki ni pomemben samo za razvoj teorije in prakse na Slovenskem, temveč je veliko pripomogel tudi k jugoslovanskemu napredku na tem področju. Društvo defektologov Slovenije je letos prvič podeljevalo priznanja za zasluge v posebnem šolstvu, ki ga je poimenovalo prav po pionirju slovenske specialne pedagogike Antonu Skali. Plaketo je prejel 29 posameznikov in Dom Antona Skale v Mariboru.

Srečanje smo popestrili še z razstavo glasil; ta pripravljajo učenci posameznih šol in zavodov, ki so bila ocenjena tako glede na vsebino in izvirnost kot likovno opremljenost itn.

Program je bil obširen, da je kar zmanjkalo časa za analizo dela osmih sekcij.

Srečanje specialnih pedagogov postaja torej tradicionalno. Poleg splošnih in posebnih izmenjav izkušenj ima večdimenzijski pomen, saj se srečujejo specialni pedagogi različnih področij usposabljanja iz vse Slovenije, bolj pa spoznajo tudi delovno področje gostitelja, ki je vsakič drugi.

Delavci črnjanskega zavoda so srečanje pripravili z veliko požrtvovalnostjo, in za to smo jim hvaležni.

IVAN VIVOD

STROKOVNO USPOSABLJANJE UČITELJEV V AVSTRIJSKI ŠTAJERSKI

• Z vzgojo do varstva gozdov

V programu 42. letnika pedagoških dnevov v Gradcu je bil tudi seminar, namenjen učiteljem biologije, varstva okolja, geografije in drugih na različnih vrstah šol avstrijske Štajerske, od 10. do 14. julija 1989 v Gozdarski šoli, ki je v gradu Pichl (Mitterdorf v Murztalu) z naslovom: **Varstvo gozda ter njegova ekološka in sociološka opredelitev in vloga.**

Že od leta 1981 potekajo seminarji na to temo, doslej se jih je udeležilo že več tisoč učiteljev raznih strok; tokrat nas je bilo 26.

Za program so poskrbeli Zvezno ministrstvo za prosveto, umetnost in šport na Dunaju, Pedagoški inštitut v gradu v sodelovanju z dolgoletno mentorico prof. dr. Eddo Habeler, ki poučuje biologijo na gimnaziji Seebacher v Gradcu. Denar za organizacijo in izpeljavo seminarja – pa tudi za poravnavo izdatkov vseh udeležencev – so dali zvezno ministrstvo za prosveto, deželna zbornica za kmetijstvo in gozdarstvo Štajerske, društvo gozdarjev Avstrije, območna gozdarska in lesna industrija in številni njihovi obrati.

Gostoljubje sta nam ponudila Gozdarska šola v gradu in dijaški

dagoški delavci, strokovnjaki iz gozdarstva, kmetijstva, industrije, pravni, gradbeništva, energetike iz številnih industrij, še posebej pa društva za varstvo okolja v Avstriji, v katera je včlanjenih veliko mladih, posebno solarjev.

Osrednji program, ki je bil pripravljen še zgodaj spomladi, je zajemal predavanja, razprave, ekskurzije v povezavi gozd in kultura ter naravna dediščina in končni plenarni del; v tem so se oblikovale nadaljnje usmeritve za delo in sodelovanje učiteljev z vsemi, ki se ukvarjajo z gozdom. Nič manj pomembna ni bila povezava med gozdni gospodarstvi, društvi, industrijo, kmetijstvom, turizmom pri ozaveščanju teh ljudi.

Čeprav je bil program natančno določen za vsak dan in uro, je bilo še zmeraj dovolj prostega časa za ogled in prebiranje literature, ki jo je pripravila založba Leykam iz Gradca. Vsak udeleženec pa je prejel zbornik vseh predavanj, povzetkov, številne preglednice in grafikone, ki so jih pripravili vrhunski avstrijski strokovnjaki zato, da bi spoznali gozd v vseh njegovih razsežnostih, ga dojeli, in tako vzgajali in izobraževali, posebno mladino.

Stroka ima besedo

Uvodno predavanje funkcije in delovanje gozda je imel direktor za gozdarstvo Štajerske. Slišali smo, kako zakonodaja ureja gozdarsko politiko, predvsem varstvo gozda kot življenjskega prostora. Večino predavanj in razprav so imeli profesorji Fakultete za agronomijo na Dunaju. Posebno zanimiv je bil prispevek prof. dr. F. Frauendorferja, ki je dovolj kritično osvetlil gozdarske temelje avstrijskega gozdarstva.

Na terenu v gozdu in v učilnici so direktor šole s sodelavci razložili in prikazali obdelavo lesa od preprostih opravil do specializirane mehanizirane obdelave.

Ker ima šola 320 hektarov predvsem iglastega gozda, ki ji rabi kot učni in gospodarski objekt in pomeni zgledno urejen gozd, smo si ogledali metode za zatiranje različnih »škodljivcev«, pomlajevanje – pogozdovanje, žaganje, spravilo lesa in varstvo pred vplivi in posegi. V Srednji Evropi ima Avstrija največ gozdov, ki so se v zadnjih dvajsetih letih povečali za 4 odstotke.

Informacijo (pisno in slikovno gradivo) je priskrbelo deželno gospodarstvo, gozdarstvo in lesno gospodarstvo Štajerske s sodobnimi prikazi lesa kot naravne surovine, z opisi pomena lesa, za graditev, predelavo, obdelavo in njegovo varstvo in usmerjanje v prihodnost.

Osrednja tema je bila namenjena razumevanju abiotičnih in biotičnih dejavnikov, poškodb gozda, medsebojni povezanosti za ekološko trdnost gozda, ki jo je izredno zanimivo, predvsem kot biolog in ekolog predstavil prof. dr. Ervin Fuhrer z agronomski fakultete na Dunaju. Izdišče njegovega razmišljanja je

bila predstavitev abiotičnih in biotičnih dejavnikov v tleh in še posebno v gozdu, številne vplive (klimatske, erozije, emisije, divjad, promet, turizem in druge), ki neposredno in posredno učinkujejo na gozd. Med biotičnimi dejavniki je opozarjal na medsebojne vplive in povezave med številnimi rastlinskimi in živalskimi združbami, posebno za parazite, polparazite in sožitja pa tudi na številne druge vplive na poškodovan gozd (emisije, stres).

Izredno zanimive pa so bile hipoteze o genetski širini iglavcev, predvsem jelke in smreke, umiranje breze, ki je že internacionalni pojav in problem, veliko vlogo paleobotanike in raziskave virusov.

Nič manj pogosto kot abiotični in biotični dejavniki v gozdu pa po njegovem mnenju povzročajo propadanje gozda nestrokovnost ljudi, administrativno odločanje o usodi gozda, po drugi svetovni vojni pa tudi divjad. Vse to so odločilni členi, ki lahko privedejo gozd do ekološke katastrofe. Zato mora biti nenehno izobraževanje in vzgajanje ljudi usmerjeno tako, da bodo dojeli, kaj pomeni ekološka trdnost gozda, pri tem pa naj prevlada razum.

Ogledi in ekskurzije – enakovredna oblika strokovnega spopolnjevanja

Z vsemi predavanji so bili tesno povezani ogledi in ekskurzije. Pripravljeni sta bili dve poldnevni in ena celodnevna. To je pomenilo za nas udeležence še posebno doživljaj, saj smo vsak, tudi osebno, doživljali zanimivosti in lepote narave, še posebno gozda v vsem njegovem neprecenljivem razmerju in bogastvu.

Dve poldnevni ekskurziji, ki sta bili po vsebini in namenu povsem različni, sta omenili v celotnem programu seminarja prenos teorije v prakso in povezovanje kulturne in naravne dediščine. V ta namen smo prehodili in si pod skrbno pripravljenim strokovnim vodstvom približali gozdove gozdne šole Pichl Mitterdorf, ki je kot učni in uporabni objekt zgled urejenega sodelovanja med stroko in šolo.

Druga ekskurzija, ki je povezala gozd z domovino Petra Roseggerja na območju Krieglach Alpi (predvideno za turizem), kjer je znamenita gozdna šola, zdaj planinski muzej; od tam pelje urejena s pomniki označena gozdna učna pot do rojstne hiše tega v začetku 20. stoletja nadvse zanimivega učitelja samopouka, ki je živel in učil o gozdu v šoli; to je tudi urejal in vzdrževal s svojimi prihranki.

Pot nas je vodila v pragozd Neuwald, ki obsega 20 hektarov z močnimi iglavci, z mnogimi drugačnimi vplivi in razmerami, ki nastajajo in se ohranjajo že veliko veliko let. Nobenih posegov ni v tem delu, le ostanki kanalov, po katerih so pred mnogimi desetletji za Avstro-Ogrsko na Dunaj spravljali les na 1200 metri nadmorske višine.

Po gozdnih strminah kot tudi asfaltnih cestah smo se peljali ob reki Murz do znamenitega cistercijanskega samostana v Neuberg ob

Murzu do Mariazell, kjer je znamenita bazilika z mnogimi sakralnimi umetninami.

Gozdarji tudi v tem kraju niso pozabili na nas. Presenetili so nas s culico z medenjaki, ki to še vedno pomenijo dobrodoščilo in srečno pot naprej. Ta nas je vodila v dolino reke Salze, v območje gozdnega gospodarstva Gusswerk (še vedno so ohranjeni ostanki železarstva), ki obsega več tisoč hektarov gozda na predalpskem in visokogorskem območju na nadmorski višini od 1300 do 2000 metrov, posledice vetrolovov, plazov, erozije v dolino Rot Moos, po drugi strani pa načrtno sejanje semen iglavcev, izredno hitro rast dreves, nenavadno velik prirastek dreves, ki so tudi posledica mile zime, cvetoče trate in gozdne jase s predalpskim in alpskim rastlinstvom. Med zanimivostmi naj omenim le eno, da je v Avstriji letno novorastočih dreves 20 milijonov, od tega kar 16 milijonov smrek. Čeprav nekoliko utrujeni a nadvse zadovoljni smo skrbno urejali vtise in podatke ter herbarije.

Razprava, napotki in smernice za učinkovito delo z mladimi

Brez velikih besed, z dovolj poglobljeno analizo seminarja so gozdarji, pravniki, učitelji pripravili povzetke, ki so veljali kot priporočila različnim medijem, učiteljem uresničiti pa jih je mogoče le ob pomoči vseh, od gospodarstva, strokovnih ustanov in politikov. Če povzamemo le nekatere najpomembnejše in uresničljive pobude za delo v šolah, moramo poudariti te:

- Gozd raste in preživi človeka.
- Strokovno in splošno znanje ter ekološka razgledanost ljudi omogočata razumevanje in ohranjanje narave in kulturne dediščine.

- Pri gospodarjenju gozdov in njihovem varovanju morajo nastopati enotno in sodelovati znanost, gospodarstvo in politika.

- Načrtno in internacionalno sodelovanje omogoča integralno obravnavo gozda (posebej velja za emisije, imisije in druge).

- Divjad je treba urejati kot del biocenozo, razumno in ne pridobitiško ter trofejsko.

- Postopno, načrtno, z znanjem in vzgajanjem spremeniti mentaliteto ljudi, še posebno mladih, ki naj spoznajo, da imamo gozd na posodo od svojih prednikov in ga moramo ohraniti potomcem.

Čeprav v SR Sloveniji nimamo tovrstnega strokovnega spopolnjevanja, pa vendarle ne smemo pozabiti, da preučevalno-raziskovalni tabori učence, kot je bil EKO Ruše 89, od 20. do 26. junija 1989, za osnovno šolce osnovnih šol Podravja, je na seminarju pritegnil posebno pozornost program Še gostom – biologom iz Gradca, posebej pa bilten Ruska delavka 1 in 2, katerega so z zanimanjem ogledovali. V Avstriji tovrstnih taborov za učence ni. Zato so se izredno zanimali za sodelovanje prihodnje leto na biološko kemijskem taboru pri nas.

ROMANA JAZBEC

• Izobraževanje učiteljev četrtih razredov – tokrat malo drugače

Aktiv učiteljev četrtih razredov občine Celje je zelo delaven in homogen. Vse naloge, za katere se dogovorimo, tudi vestno opravimo. Največ zasluga za vse to imata vodja aktivna Dragica Marčič in svetovalka Vera Žužej.

Pred tremi leti smo se odločili, da bi učitelji začeli sistematično spoznavati Slovenijo. Menili smo, da za naše delo v razredu ni dovolj le teoretično znanje, ampak da je to znanje treba spoznavno čustveno, torej globlje dojeti, podkrepiti. Tako smo do zdaj prepotovali ravnice panonskega sveta, gričevnato Dolenjsko in partizansko Belo krajino.

Letos so se ekskurzije našega aktivna udeležile le še učiteljice četrtih razredov iz občine Slovenske Konjice.

V zgodnjih jutranjih urah smo krenili izpred hotela Celeia. Pot nas je vodila do Metlike. Spotoma nam je prof. Zvezdana Knez na visoki strokovni ravni natančno in zanimivo predstavila pokrajino.

V Metliki so nas prijazno sprejeli ravnatelj šole Jože Mozetič, pomočnica Milena Hočvar in učiteljice četrtih razredov, Rav-

natelj nam je slikovito predstavil Belo krajino, delo na njihovi šoli in šolski okoliš, pomočnica ravnateljica nas je pospremila v etno grafski muzej.

Vožnjo smo nadaljevali po sončni, razgibani in kraško zanimivi deželi do Vinice, kjer smo ogledali spominske prostore pesnika Otona Županciča. Vračali smo se v Dragatuš in obiskali »Župancičev hram«. Ob tej priložnosti smo se zahvalili letos upokojenim sodelavkam aktivnosti za uspešno in požrtvovalno sodelovanje.

Polni prijetnih vtisov smo se pripeljali v Črnomelj. Profesorica Marica Jelenčič nas je vodila skozi mesto na Gričec. Ob spomeniku žrtvam NOB smo poslušali strokovno razlago o geografskem, demografskem, političnem, kulturnem in zgodovinskem razvoju občine Črnomelj in Bele krajine.

Bogati z novimi spoznanji smo se vrnili v Celje. Sklenili smo, da se takšna oblika strokovnega spopolnjevanja v aktivih mora nadaljevati.

Za ožji odbor aktivna
GRETA GABRIEL in MILENA PEČNIK

• Nepozabni dnevi v Slavoniji in Baranji

Tako kot že več let doslej smo se tudi letos delavci Osnovne šole Notranjski odred Črknica ob koncu pouka odpravili na popotovanje. Tokrat smo se odločili, da bomo obiskali kraje v Slavoniji in Baranji. Za načrtovanje in izpeljavo ekskurzije smo naprosili turistično organizacijo Polet v Vinkovcih. Želeli smo, da bi v treh dneh, kolikor naj bi trajal naš izlet, čimveč videli in se hkrati prijetno počutili. Zelo zahtevna naloga, ki jo je odlično izpeljal Joska Muskić, turistični delavec, kakršnih je, žal, v našem turizmu malo.

Ko smo 26. junija zgodaj zjutraj prispeli na železniško postajo Vinkovci, sta nas prijazno sprejela Joska Muskić in sofer Ilija. Po krajšem počitku v hotelu Slavonija smo se sprehodili po prijaznem mestu Vinkovci. Tomislav Salčić, ki nas je ves čas spremljal, nam je pomagal spoznavati bogato zgodovinsko preteklost tega mesta in drugih krajev. Ob njegovem slikovitem, pripovedovanju smo podoživljali kulturno-umetniške zanimivosti tega lepega dela Hrvaške. Obiskali smo tudi osnovno šolo Josip Kozarac in bili navdušeni nad prisrčnim sprejemom in iskreno gostoljubnostjo. Iz pogovora in ogleda šolskih prostorov smo spoznali, da delavci te šole odgovorno in zavzeto opravljajo svoje pedagoško poslanstvo. Upamo, da jim bomo vrnili ljubeznivo in prisrčno dobrodošlico, saj izmenjava izkušenj veliko pripomore k spreminjanju in bogatitvi vzgojno-izobraževalnega dela.

Nikoli ne bomo pozabili sončnega junijskega dne v Borincih, pogleda

na širna prostranstva sadovnjakov ter srečanja z gostoljubnimi in prijaznimi ljudmi. Pot nas je vodila v Vukovar in naprej v Ilok. V njegovem dvorcu smo preživeli čudovit večer ob poslušanju melodičnih spevov ciganske glasbe. Naslednja dneva sta bila prav tako bogata z novimi spoznanji in lepimi doživljaji.

Vrpolje (obisk v galeriji Ivan Meštrović) je bilo za nas posebno zanimivo. Majhno mesto, a s tako velikim posluhom za umetnost in kulturne vrednote!

In potem Djakovo, kraj, ki ga krasí mogočna in edinstvena katedrala. Tudi Osijek se bomo spominjali tudi zaradi velike pozornosti naših gostiteljev.

Muzej v Kopačevu – v njem bi se radi dalj časa pomudili, a kaj ko nas je čas priganjal, saj je ladja že čakala, da nas popelje po vodni gladini Kopačkega rita. Mirne vode tega sveta so nas spominjale na domače Cerknisko jezero, ki ima prav tako ob vsakem letnem času drugačno podobo. Ob razmišljanju o teh naravnih lepota, ki se oddaljevala pričevanja ob spomenikih sremski fronti in bitki pri kraju Batina. Slika neokrnjene narave nas je spremljala v vinski klet Batina skela, kjer smo okusali izvrstno vino in ob zvokih domačega godca povsem pozabili na tegobe vsakdanjega življenja.

Domov smo odšli z nepozabnimi vtisi o lepota in zanimivostih slavonske pokrajine in njenih ljubeznivih prebivalcih.

MARIJA LAVRENCIČ

ALBERT PAPLER

Za uk prebrisani

Dvomi dobavitelj in 2 kg zlata

Nepozabne Križanke! Vanje smo dobili še gostilno, da je kateri preveč nadelani gost vdiral med poukom v četrti letnik, ki je bil v pritličju, misleč, da je tam WC. Poučevali smo ob skušnjah Festivala in niso imeli dijaki nič proti, ko so pod okni vadili balet ob klavirju, dokler ni prišla na vrsto kakšna kakofonija. Kljub vročini so takrat okna zapirali.

Vse razrede sem gnal na malo dvorišče s spomeniki in nagrobniki, da sem dijaštvu razložil zgodovino slovenskega viteza Kacijanarja, ki se je zameril cesarju. Zaprl ga je, in je iz dunajske ječe ušel na Hrvaško, k prijatelju Zrinjskemu; ta ga je v spanju zaklal, ko je zvedel, da je nanj razpisana nagrada v zlatu, in to naj bi bila olajševalna okoliščina za vest. Sicer je pa cesar tudi Zrinjskemu namenil lepo smrt: najprej odsekati roko, nato šele glavo in je bil menda cesar milosten, da mu je roko odpustil. Kače (Zrinjskega) na nagrobniku sicer ne bi dijaki razumeli.

Razložiti sem moral tudi vzdano marmorno ploščo v prvem nadstropju; na njej je pisalo, da je tu prebival rimski papež zato, ker je sovražil ljubljanskega škofa, ki je s cesarjem Jožefom II. potegnil. Zato tudi ni spal v škofiji kot pozneje Napoleon. Sicer ga je pa škof polomil, kajti po cesarjevi smrti je bilo spet vse kot prej, ampak Ljubljanci so dobili cerkev na Rožniku zato, da bi papež ljubljanskemu škofu politično diferenciacijo odpustil.

Lahko mi je bilo po mili volji razlagati karkoli, ker smo si vsi,

ki smo poučevali »stranske« predmete popoldne, kar sami pisali predmete. Zato smo imeli na primer umetnostnega zgodovinarja, ki je šel v četrtem letniku prišel do Egipčanov in z njimi tudi končal.

Sicer je pa hudo poučevati slovenščino, če na šoli ni zgodovine. Je ni tudi v zgodovinah. Natanko sem razložil Izza kongresa, in nato ugotovil, da kongresa v Ljubljani v zajetni Zgodovini Slovencev, ki jo je izdala Cankarjeva založba, sploh ni. Jaz sem pa dijaštvu trobežljaj celo o Slovenski filharmoniji, ki je s koncertom pred carji in kralji toliko prislužila, da so iz tega denarja na Dunaju postavili Mozartu spomenik!

Povzdigovalo pa je ves kolektiv dejstvo, da smo dvorni dobavitelj. Kolega Užnik, ki je poučeval graverstvo, je vrezoval državne grbe v jedilni servis iz srebra: na vsako žlico in žličko, na nože in nožke. Vsi graverski prihodnji umetniki so garali, da so ročno, s povečevalnimi stekli vrezali kakšnih 160 grbov in jih nazadnje zložili v čudovito skrinjo iz mahagonija.

Kolegica Slugova se je potila z učenkami, ki so z najtanjši nylon nitko šivale na večerno žensko obleko vijoličaste barve iz Pariza pripeljano (v premeru dvomilimetrsko) spiralo iz zlata. Lik je predstavljala egiptovsko držo obeh rok v molitvi, kakršno gledamo v operi Aida. Teh likov je bilo kakšnih 50 po obleki spre-daj.

»To je za obisk pri Naserju v Egiptu!« je pojasnila in me opozorila, da se spleča pogledati še pri zlatarjih, pri kolegu Kodretu. Splečalo se je! Po načrtih naše arhitekture so izdelovali za ta sprejem po egiptovski izdelane zlate uhane in na zlati verigi medaljon. Umetnine!

Nenadoma je bilo naše večvrednosti konec! Na šolo so prišli mrki možje in zahtevali od našega ubogega ravnatelja, naj prizna, da je ukradel dva kilograma zlata! Pod nos so mu pomolili nabavnico pri Narodni banki v Beogradu z njegovim podpisom! Pregledali so še njegovo stanovanje in nazadnje zvedeli, da je obogatel nekdo, ki ga je nerodno obdolžili.

Preden so gospodje raziskovalci odšli, so ozmerjali še našega tajnika in mu svetovali, naj si ne drzne več pošiljati opominov za neplačani material v urad za nabavo tov. Jovanke Budisavljevič. Delo je bilo namreč zastoj.

Po tistih dveh kilah so se medrepublicki in republiški dvorni posli ustavili. Do takrat so kiparji in slikarji pravili, kolikokrat in komu so kaj naredili samo za čast, da je kateri visoki osebnosti smel razkazati svoj talent. Portretist nam je pravil v zbornici, kako je uspel pri soprogi neke osebnosti, ko je prišel po honorar za oba otroka, ki ju je narisal.

»Kaaaj, kakoooo?« se je začudila. »Mojster za okvirje je okvir zastoj naredil!« Denarja ni videl.

Imela je pa ta šola prednost, o kateri se ni smelo govoriti! Takrat, ko sem se v gostilni Pod skalco predstavljati prihodnjim kolegom, sem povedal, da sem bil na šoli, iz katere prihajam, predsednik sindikata in upam, da predsednika že imajo in se mi ni treba spet bati funkcije. Nato so mi razložili, da ta šola nima sindikata, da nihče ne plačuje člana-

rine in da se o tem ne govori. Ko sem se pozanimal, kako jim je to uspelo, so mi povedali:

»Dve varianti sta. Prva je taka, da sindikat sploh ne ve za šolo, da je to prednost pridelal tisti, ki je naredil seznam ljubljanskih šol. Druga varianta je politično bolj verjetna: sindikati po politični liniji z gnusom odklanjajo vse, kar je v zvezi z obrtništvom, ki zaudarja po gnilem kapitalizmu. Zato nas nočejo medse.«

Toda! Četrto leto službovanja na šoli s prednostjo glede sindikata, je udarilo. Priletla kolegica na šoli je imela sestro, ki je bila tudi profesorica na neki srednji šoli. In to sestro je nenehno žrlo, zakaj bi samo ona plačevala, sestra pa ne. Naplahtala jo je: »Tik pred upokojitvijo lahko doživiš, da boš ob službo in pokojnino!«

Revica je zdrvela na sindikate, razkrila našo nezaveščenost sramoto in od takrat naprej smo bili spet vsi člani počaščeni s članarino, ampak ne za vsa leta nazaj.

Nenadoma je nato izbruhnil spor med umetniki (slikarji, kiparji, arhitekti) in ravnateljem. Sklicali so zborovanje pri Katrci in tam so se zmenili, da mu bodo zaradi njegovih reformnih idej izročili črno znamenje, kakor piše v povesti Otok zakladov.

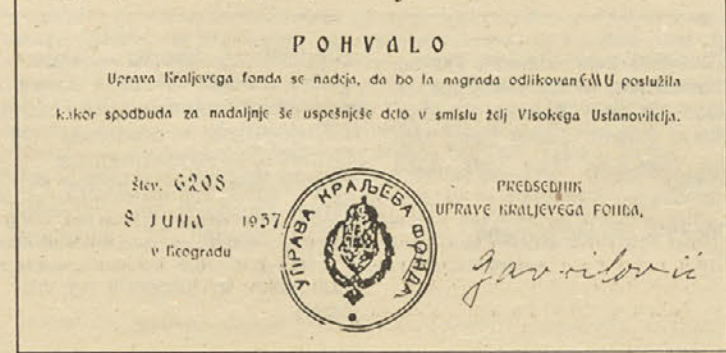
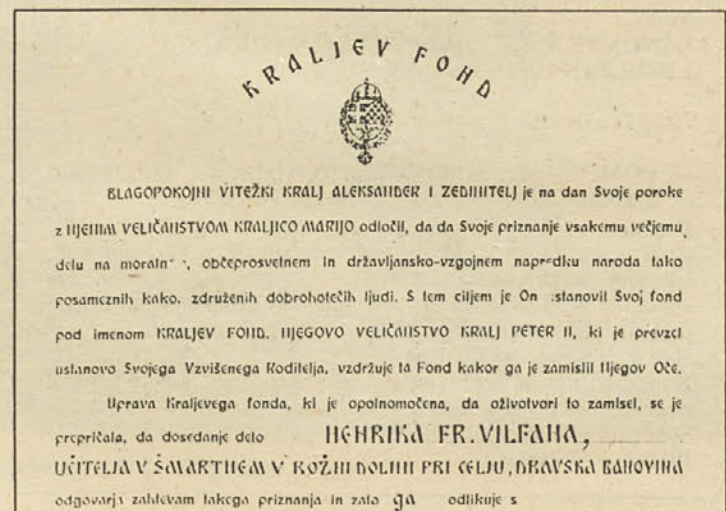
Mož je nato odšel in takrat je tudi prosvetna oblast, tako kot že prej sindikat, na nas pozabila. Nobenega ravnatelja nismo imeli vse naslednje šolske leto in guverner nam je vrli tajnik, nekdanji načelnik prosvete, ki nam je večkrat kaj zanimivega razložil, kako se je imel sedem let, ko je bil na počitnicah na Golem otoku in v Bileci.

Na šolo se je naselil popoln mir, poučevanje je bilo dobro organizirano, konference so bile kratke, prosvetni budžet se je oplemenitil za eno direktorsko plačo. Tako smo domnevali...

slikovito predstavljati možakarji, ki so hodili v »fremd« za zaslužkom, ženske pa ne. Te s Paga se niso zašle. Le z brda so, pazeh na svoj trop ovac, le enpot na »septimano«, čudež se zasledovale laški »vapor« na vožnji v Obrovac in nazaj, s sejma nakrcanim z ovčami, vlakla, lokomotive, vprežene pred verigo vagonov, pa še v svojem življenju niso videle. Razlagi, kako kurijo v lokomotivi, v »makini« s »karbunom« tak ogenj, da vleče vlak na železnih poteh semtertja, niso verjele. Premog je bil zanje nepredstavljiv, tirov jim nisem znal predočiti, da so se križale strahu božjega pred takim čudesom in vzklajajoč: »O. Majko božja!«

Ker pa sem s svojo slabo hrvaško govorico mešati znal furlanske besede, ki sem jih še kot otrok med prvo svetovno vojno nabral od furlanskih begunk pri

Med vojnima je Vilfan pisal v Naš rod in Razore, med NOB v brigadni list XV. Belokranjske brigade, po osvoboditvi se je oglašal v Cicibanu, Pionirju in Kurirku; izdal je dvojke zbirke črtic: V pomankanju (1947) in Veliki petek (1953). Med NOB je sestavil rokopis Abecednika.

satira
humor

Inšpektorske

uradno: nadzorno-svetovalne
splošno: vohljaške

Takrat ko sem še poučevala, so tudi že živeli inšpektorji ali vohljači.

V tistem neveselem času je izšla knjiga Vohljači in prepovedane skrivnosti in to nam je prišlo zelo prav za domače ime nepriljubljenih standardnih tipov.

Eden je bil za biologijo in je kar naprej visel v naravoslovni učilnici. Bila mu je všeč zaradi pisanih aplikativ, ki jih je naša biologinja obešala na vse možne kljuke in kaveljne. Ne samo posušene marjetice, tudi izvirna kurja čreva.

Eden je bil za zgodovino in je kmalu tudi odšel v zgodovino. Eden je bil za matematiko v veselje kolega Korelna.

Eden je bil za RP in sem mu zelo privoščila, da mi nič ne more. Dokler mu nova reforma ni dala pooblastil za vohljanje v petem razredu. Ampak takrat sem mu jaz že ušla v šestega.

Nekaj jih je bilo pa za slovenščino. Prevzemali so štafeto drug od drugega in imela sem čast, da sem se z njimi spoznala.

Na vohljalske dneve je na šoli zavladalo strašno zatišje. Nihče ni vedel, ali se pripravlja ploha ali nevihta ali urnebes.

To razpoloženje sem hvalabogu dobro poznala, zato me ni vrglo iz tira, potem ko sem se sama preganjala po šolah, pravkar pometenih in spravljenih v opazen red.

Prizadevala sem si, da sem najprej naletela na ravnatelja ali vsaj na njegovo desno roko. Dosledno zmeraj se je dosledno vsak naredil vzhichno veselega. Tudi ta trik sem poznala. Obvladal ga je že moj ravnatelj, ki mu je bilo do inšpektorjev približno toliko kot do mokrote v čevljih. No, pa vseeno, lepo je, če te ravnatelj ljubeznivo sprejme in se dela kavalirja. Desna roka pomočnik se inšpektorja takoj otrese, tako da ga pelje k zaresnemu ravnatelju, če je le doma. Doma ga pa ni, ker pri kakem dejavniku tuhta finančna veriženja, zato mora njegova desna roka opravljati pedagoške naloge. Budno preprečuje najrazličnejše pojave, ne more pa preprečiti nepričakovane prihoda tistih onih z Zavoda.

Najsi bo ravnatelj najsi bo njegova desna roka, je vsakič, ko sem se pojavila z neba, ukazala neki nevidni sili, naj skuha kavico. Kar odprla je vrata in nekam rekla:

– Eno kavico za našo pedagoško svetovalko.

Našo, ja. Nebodijetrebja, da se razumemo.

Kaj pa drugega. Živ krst me ne bo prepričal, da kje kako pedagoško vodstvo, to je ravnatelj, tako imenovanega pedagoškega svetovalca srčno ljubi. Prenaša že, prenaša. Včasih celo potrebuje. Ljubi pa res ne. Moj in najin in naš in podobne besede so namreč nastale iz ljubezni. Če letijo ravnatelju iz ust v zvezi s svetovalci, morajo ti s finim poslušom takoj zaznati pravi pomen:

– Pa ravno danes te je prineslo!

Inšpektorja opazijo vsi že na daleč skozi vse špranje in pore, ne samo skozi okno. Takoj zaveje nevidni svarilni veter.

Šola je v hipu škaticla.

Po golobnjaku pometa
BERTA

nas doma na Vevčah, sem bil zanje (Vlahe, Uskoke, Senjske Uskoke, begunce pred Turki še) njihov »covic« (človek; govorili so paško ikavščino in niso izgovarjali šumnikov).

Večina se jih je znala le podkrižati, zato so zaljubljeno občudovali in ogledovali očarani, ko sem dajal v ovojnico prošnjo, na katero sem napisal: Ministrstvu za šume i rudnike kraljevine Jugoslavije, Beograd.

Še bolj pa so strmeli na pomlad leta 1932, ko se je v vasi nenapovedano ustavil mali reparacijski avtomobilček »antimalarične stanice« iz Novalje. Gozdarski inženirji so mi na samem smehljaje povedali, da je ministrstvo ugodno rešilo prošnjo za pogozditev otoškega krša samo zato, ker so po slabi hrvaščini ter po imenu in primku odkrili, da je Dalmatince pridobil neki Slovenec. Sami niso nikoli in ne bodo želeli gozda, saj ves obsredozemski živelj ne prenese ne gozda ne ptičev. Oboje mi ni bilo tuje, kajti iz Mohorjeve poljudne knjige še iz vojne časa sem opazil in si zapomnil Koželjevo ilustracijo, ki prikazuje Laha z lastovkami, nabranimi na vrhovi, ponujajoč jih na ulici; iz šole pa tihom omembo profesorja Vazzaza, kar takole mimogrede, kot bi se zmotil: da sredozemsko ljudstvo ne prenese gozdov, le kako palmo. Pa sem zvedel še tole, kar je v nasprotju z današnjo lažjo, da so bili Benečani tisti, ki so izsekavali gozdove ob dalmatinski obali za stavbe na koleh svojih Benetk. Ne! Ličani so izsekavali dalmatinske goz-

dove, prodajali, zamenjavali hraste Benečanom, da so si ustvarjali prost razgled po morju, da so mogli nadzirati dalmatinsko obalo, svojo obalo, ko so postajali morskii roparji. Zato še danes v Benetkah starijši starši otroke z: »Il Croato gre. Te bo odnesel.« In so zraven pojasnjevali, da je na Rabu tudi samo Slovenec Just Belja – Pravda pogozdov. Samo on! »In kakšen je gozd na Rabu, gospodine! Crnika, molim vas!«

Pogozdovale je vse, kar ni bilo v šoli ali pa še v plenicah. Kopali so jamice, ženske so sadile v naneseno, skrbno nabrano pest zemlje, na severno plat pa pristavile večji kamen. Potlej so se vaščani branili plačila, dokler jim nisem dopovedal, da pojde za ta nasad odprejen denar nazaj ali bogve kam, če ga ne bodo vzeli. Pa so potlej srečni, smejavih lic na dlaneh gledali 20 dinarjev.

Še bolj zgovorni kot dotlej so ograjevali nasad z oblatnimi skalami kar tja v tri dni, do ramen visoko. Dokončno ograjevanje so v zahvalu poimenovali »kraljeva ograda«, in vegasto ograjo so preskakovali kostruni, ovce pa je niso zmogle zaradi teže, vimen, jagnjet.

Po vojni, sedemnajst let po moji premestitvi, sem radoveden šel gledat ta gozd. Bo »gvišno« čez dva metra visok. Ni hudič! Vas me je sprejela sumljivo tiho; nekam v zadregi so povešali oči, umikali poglede. Niti enega samoga bora! Še korenine so skurili... Aaaa! Pokurili so bore s koreninami vred.

Pozneje, že po premestitvi je Hinko Vilfan prejel od Kraljevega fonda pisno zahvalo – in to v slovenščini – za pogozdovanje in ljudskoprosvetno delo.

Pred kratkim se je oglašil v našem uredništvu Hinko Vilfan, upokojen učitelj, in nam ponudil v objavo svoje spominske zapiske. Odložili smo se za odlomek, ki opisuje Vilfanovo prvo službovanje.

IZ SPOMINOV

Pogozdovanje v Vlašičih na otoku Pagu

Vlašiči. Že ime pove (po pesniku Petroviću Njegošu), »da Vlašiči su nehom poskočili«. Nižje štrleči prst v morje iznad Nina z otokom Virom za hrbtom premore vasico Negulici, tako se tudi pišejo vsi maloštevilni otoci v Vlašičih. Ali pa se pišejo – na prvem, severnem jeziku, kamor se zliva promet z mostu – vsi samo Miškovići in nič drugače; na srednjem jeziku, koder »Vlašiči su nehom poskočili«, prevladujejo Žunići, Tresoglavci in Komadini, katerih eden je moj krščenc, ki je dosegel doktorat zdravstva v Ljubljani.

V Vlašice sem za božič leta 1931 bil na osletu iz 27 km oddaljenega pristanišča, solinskega mesta Paga na otoku Pagu, prihajal za učitelja imenovan s strani banovine Hrvatske. Videl sem le dve drevesi, pravzaprav dve skopi veji, od burje za vselej proti jugu upognjeni. Še grmovja ni bilo, kaj šele drevja! Kurili so s posušeniimi kraljevki. »Mlade neveste« so se odpravljale ob dveh zjutraj v »kant« z osletom, z zasilno pri-

štiri leta. Ja, so mi čez zimo nanesli prekahenji reber in kosov po vojenega mesa, svinjskega in ovčjega, jeseni pa grozdja za sproti zobanje... In še sod z lesenimi obroči sem naročil v Pagu napraviti. V čeburu so mi bosci učenci zmaslili grozdje, ga takoj pretočili v sod in ko sem šel ob božiču domov na počitnice, sem spotoma odpravil hektoliter šenkane vina.

Potem sem zbolel za tropsko malarijo. V grozovit, vrvarjoči vročini, malo manj kot 32° C, sem se kopal v lastnem potu in živinsko trpel, ko so me takega posadili na konjiča in nogi pod konjskim vampom zvezali. Pa v iblanski spital... V razredu sem otrokom delil kinin, 66% je bilo malaričnih, držech se zaradi zatekle vranice na levo plat – kot vsi malarični v vasi in na Pagu ter v vsej Dalmaciji. O tem se ni ne govorilo, kaj šele smelo pisati, kajti kdo pa bi maral še priti v Dalmacijo na letovanje! Ustnice plave. Malarija. Domačini so govorili: »Mal arija, šjor me-

sto, z gozdom, je motila ta hudičeva pustoš, praznina, silovita burja, pa spet jugovina z dolgočasnim, enakomernim pišem, pozimi mrzla burja, ki bi se je ne navadil nikoli! Drv nič! Občina jih ni nakazovala, tudi denarja zanje ne, z izgovorom, da je revna. Električne ni bilo, le sveče in petrolejke. Vse smo prenašali iz 27 km oddaljenega Paga mimo sedem kilometrov dolgih solin, katerih bleščava je uničevala oči. Brez črnih očal ni šlo. Domačine sem nagovarjal, da bi zasadili gozd. Vztrajno sem jim slikal goste gozdove – te so si edino mogli

rejeno rovnico, pa brskale za ostrim plevelom, kakršnega pri nas ni ne videti ne najti; slabši kot naš osaj je. Z njim, posušeniim na soncu in burji, so kurili. Šola: štirirazredna z dopoldanskim poukom za 3. in 4. razred, s popolnanskim pa za prva dva razreda. Ob četrkih ni bilo pouka. Vsaj ob četrkih sem mogel v Pag kupiti kruh in petrolej... sladkor pa sem kupoval od tihotapcev iz Zadra. Kuhal sem si kar sam vsa

štar, komu naudi, e!« Malarija, lakota, prehrana: palenta s sirotko obliata, ne z mlekom! Ta je bil le za pripravljane paškega sira, ki ga pa vaščani sami sploh ne uživajo, saj morajo hlebece sira prodati, odrajtovati za celoletni dolg v paški trgovini, za odplačilo najete zemlje sleherno leto. Redkokdaj so na dlaneh preštevali svoj zaslužek.

Mojo slovensko ustaljeno nazivado življenja med drevjem, s ho-

Ravnateljjevi napotki učiteljem pred osemdesetimi leti

Po ukinitvi slovensko-hrvaško-italijanskega moškega učiteljskega v Kopru, se je leta 1909 slovenski oddelek preselil v Gorico; tam so odprli prvo popolnoma slovensko moško učiteljsko, na katerem je bila nemščina le obvezni učni predmet, italijanska izbirni predmet, slovenščina pa učni jezik in učni predmet. Učiteljske je vodil znani publicist in pedagog Viktor Bežek.

Učiteljske je iz Gorice pregnala I. svetovna vojna. Ravnateljstvo se je z nekaj učitelji zateklo v Ljubljano in na I. državni gimnaziji na Dunajski cesti 38/II odprlo zaposlovalni tečaj učiteljske za goriske begunce. Še en del zaposlovalnega tečaja gorškega učiteljske pa je med I. svetovno vojno deloval v Trstu.

Nekaj najbolj značilnih izsekov »predsednikovih opazkov ob priložnosti hospitacij« z različnih mesečnih zborovanj učiteljskega kolektiva c. kr. moškega učiteljske v Gorici, ki sem jih dobila v državnem arhivu v Gorici (Italija), fsc. 103-107; navajam dobesedno zaradi njihove aktualnosti.

»Docenti naj ne dovoljujejo gojencem, da bi med poukom toliko hodili ven, ker so za ta namen že posebni odmor.« (20. decembra 1909)

»Dialogska učna oblika je živahnost, zatorej boljše od monološke. Nedopustno je, da bi docent po več ur samo razlagal in potem izpraševal obsežno snov. Pač pa kaže zdaj pa zdaj ponoviti večjo partijo.« (7. februarja 1910)

»V predmetih pri katerih niso predpisane naloge, se sme docent samo v skrajnem slučaju poslužiti sredstva pismenih vprašanj namreč če je bilo premalo časa, da bi vse gojence izprašal ustno.« (17. marca 1910)

»Docent naj izprašuje hitro, da bo dovolj redov iz vseh predmetov, naj ne pozabijo, da gojenec,

ki ne bil grajan v I. in II. konfesi, ne more dobiti reda V. (nezadostno).« (9. maja 1910)

»Docenti se morajo vesti tako, da lahko služijo dijakom za zgled in vzor. N.pr. če se hoče profesor boriti z uspehom zoper alkoholizem, mora biti v tem oziru tudi sam vzoren.« (17. septembra 1910)

»Vsaka učna ura na učiteljski bodi zgled poučevanja v ljudski šoli.« (7. novembra 1910)

»Docenti naj bodo v vsem točni, da bodo gojencem za vzor. Ako prihaja docent prekasno, bodo delali dijaki takisto.« (16. marca 1911)

»Docenti naj bodo vedno natančni in vestni, da jih bodo lahko posnemali gojenci. – Pouk na zavodu bodi zgled pouka na ljudski šoli. Narekovati ni dovoljeno; namesto predavanja naj ima pouk obliko razgovora; učitelj bodi v vednem stiku z gojenci.« (19. marca 1911)

»Pri izpraševanju naj stoji gojenec na takem kraju, da jim drugi ne morejo prišepetavati, torej najbolje pred klopmi. Deset minut popolnoma zadostuje za enega. – Ne kaže izpraševati večjega števila dijakov obenem, ker bi docent lahko zamenjal odgovore posameznikov.« (28. marca 1912)

»Potrebna je snovna, metodična in formalna priprava za vsako uro – posebno mlajšim docentom. Vsaka ura mora imeti svoj cilj, od katerega se ne sme docent dati odvrniti.« (19. septembra 1912)

»Docenti morajo v prvi polovici vsake ure izpraševati, v drugi pa nadaljevati stvarino. To zahteva tudi statut. Če se dela narobe, ne pazijo učenci, marveč se večji del skrivoma pripravljajo.« (4. novembra 1912)

»Ako učenec ne da odgovora, ga ne sme docent priganjati z besedami, kakor »Le hitro!« »Povej kmalu!« »Kaj še?« itd., ampak mora pričakovati in potrpeti,

dokler se ne spomni učenec pravega odgovora. Ne smemo pozabiti, da je vsakdo pod nekakšnim pritiskom, kadar ga izprašujejo...« (19. decembra 1912)

»Docenti naj ne rabijo predraščanih izrazov, kadar jih jezijo gojenci.« (18. decembra 1912)

»Razredniki naj obrnejo svojo pozornost na mnogoštevilne zamudke in njih vzroke, ker so gotovo v zvezi z nepovoljnim napredovanjem gojencev.« (3. aprila 1914)

»Predsednik opozori... docente, da je treba pri pouku, in to še posebej pri jezikovnem, rabiti knjižni jezik, ker mora naše govorjenje in postopanje pri pouku služiti gojencem za vzor.« (5. novembra 1914)

»Vsi zvezki za naloge naj bodo

enake velikosti in barve. Ako je kaka naloga polna napak, naj spiše gojenec celo popravo. – Učitelji naj ne rabijo nikakršnih psov, marveč naj se obvladajo.« (8. februarja 1915)

To je le nekaj izsekov ravnateljjevih opomb iz zapisnikov posameznih mesečnih konferenc. Čeprav se je didaktika v teh letih razvijala naprej, pa so v teh odlomkih vidne nekatere splošne zakonitosti, ki veljajo za vzgojno-izobraževalno delo tudi v današnjem času. Lahko bi rekla, da še po osemdesetih letih nekateri napotki niso zastareli. Kot primer praktičnih napotkov lahko služijo tudi nam učiteljem pri našem vzgojno-izobraževalnem delu na vseh stopnjah šolanja.

MAJDA CENČIČ

Temeljito o akcijskem raziskovanju v vzgoji in izobraževanju

O akcijskem raziskovanju v vzgoji in izobraževanju je še veliko nejasnega. Preučiti bi ga morali s filozofskega, pedagoškega, psihološkega, sociološkega in komunikološkega vidika, vse to pa povezati tako, da bi kar najbolj pripomoglo k popolnejšemu razvoju otroka in šole. Nadrobneje bi morali opredeliti tudi vloge in naloge tistih, ki sodelujejo pri akcijskem raziskovanju: učenca, učitelja, šolskega svetovalnega delavca in zunanjih razvojnih služb.

Da bi povezali teorijo in metodologijo akcijskega raziskovanja, izmenjali izkušnje, poglede in nakazali možnost nadaljnjega

akcijskega raziskovanja v vzgoji in izobraževanju, so se pri Slovenskem društvu pedagogov odločili pripraviti strokovno srečanje – kolokvij Akcijsko raziskovanje v vzgoji in izobraževanju, ki bo 9. novembra letos na Pedagoškem inštitutu v Ljubljani. Zvrstila se bodo še strokovna srečanja, usmerjena predvsem v uporabnost – predstavili se bodo učitelji in svetovalni delavci, svetovalci in raziskovalci z vpeljevanjem novosti v praksi. Izobraževanje in usposabljanje vseh, ki se ukvarjajo z akcijskim raziskovanjem pa bo zaokrožilo usposabljanje učiteljev za tovrstno razvojno delo.

Spoštovani mentorji zgodovinskih krožkov!

Vabimo vas na posvet, ki bo 3. novembra 1989 ob 9.00 uri v prostorih Šolskega muzeja v Ljubljani na Plečnikovem trgu 1.

Na posvetu bomo vso strokovno pozornost namenili letošnjima raziskovalnima nalogama:

- Iz zgodovine šole v mojem kraju in
- Društva v mojem kraju

Prepričani smo, da vam bodo vsebinske in metodične usmeritve za delo zgodovinskih krožkov koristile pri vašem mentor-skem delu.

SVET ZVEZE PIONIRJEV SLOVENIJE

Predsednik komisije za delo zgodovinskih krožkov: Štefan Trojer

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA ORGANIZACIJA TREBNJE TOZD OSNOVNA ŠOLA DR. PAVLA LUNAČKA ŠENTRUPERT

razpisuje dela in naloge

- RAVNATELJA z dopolnjevanjem obveznosti (reelekcija)

Kandidat mora izpolnjevati pogoje Zakona o osnovni šoli, višja ali visoka izobrazba in najmanj pet let delovnih izkušenj v vzgojno-izobraževalnem delu. Prijave z dokazili sprejemamo 8 dni po objavi razpisa na naslov: TOZD OSNOVNA ŠOLA DR. PAVLA LUNAČKA 68232 ŠENTRUPERT

Svet OSNOVNE ŠOLE PREŽIHOVEGA VORANCA LJUBLJANA, Prežihova 8

razpisuje dela in naloge

- POMOČNIKA RAVNATELJA ŠOLE ZA ODDELKE S SRBOHRVATSKIM UČNIM JEZIKOM.

Kandidat mora izpolnjevati pogoje, kot jih določa 96. člen ZOŠ, imeti mora strokovni izpit in najmanj pet let delovnih izkušenj v vzgojno-izobraževalnem delu. Imeti mora organizacijske sposobnosti, ki zagotavljajo, da bo s svojim delom prispeval k uresničevanju smotrov in nalog osnovne šole. Rok za prijavo je 15 dni po objavi.

Kandidati naj pošljejo vloge z dokumentacijo (življenjepis in dokazila o strokovni izobrazbi) na naslov: Osnovna šola Prežihovega Voranca, Ljubljana, Prežihova 8 s pripisom: ZA RAZPISNO KOMISIJO.

Mešani pevski zbor ljubljanskih srednješolcev

GML ustanavlja mešani mladinski pevski zbor

Septembra so dobile ljubljanske srednje šole domiselno vabilo mladim pevcem, naj se včlanijo in sodelujejo v mešanem mladinskem pevskem zboru G(lasbene) M(ladine) L(jubljane). Obljube GML so za tako pevsko združbo zelo vabljive:

- dirigent, ki ve, kaj hoče, in ve, kaj zmorejo pevci;
- dobre razmere za delo (čas in prostor);
- javni nastopi in samopotrjevanje. (To je izvrstna motivacija za delo.)

Učenci srednjih šol lahko pojejo v pevskem zboru, ki ni »šolski«, pa je vendarle njihov. V vzgojno-izobraževalni praksi je že dolgo znano, da petje v pevskem zboru vsestransko dobrodejno vpliva na mlade ljudi. Pevski zbor je glasbeno telo, kjer vsak posameznik s svojim delom pripomore k uresničevanju umetniških ciljev.

K širši glasbeni kulturnosti mladih bo pevski zbor GML nedvomno dosti pripomogel s svojo glasbeno prakso. Učenci srednjih šol pri pouku glasbe ne morejo zadostiti svoji vedoželjnosti, saj so ure glasbene vzgoje

v predmetniku pičlo odmerjene, pa tudi razredni kolektiv ima kaj različen odnos do petja. Kot pevci v pevskem zboru pa bodo gledali na svoja nagnjenja in sposobnosti primerno spoznavali glasbeno literaturo in jo sami izvajali. Petje v zboru je kulturno-umetnostno ustvarjanje. Vzgoja izvajalskih sposobnosti omogoča učencem, da sooblikujejo svoj zvočni prostor, hkrati pa jim daje možnost, da s sodelovanjem v takšni obliki glasbene dejavnosti bogatijo širše kulturno okolje. Ob kakovosti in smiselno izbrani pevski literaturi bo postala glasba del kulturne potrebe učencev pevcev in njihovih sošolcev poslušalcev. Poleg glasbenih doživetij bodo poustvarjali in poslušalci poglobljali spoštovanje do sporočil domače in tuje glasbene literature.

Vsem srednjim šolam v Ljubljani želim, da bi mladim, ki že pojo v nanovo ustanovljenem zboru, tudi v domači hiši (pevčevi matični šoli) želeli čimprej prisluhniti in jim tako dokazali, da njihov glasbeni prispevek spoštujejo in spodbujajo.

HEDVIKA VOSPERNIK

OBVESTILO

Ob 150-letnici šole v Šentjanžu na Dolenjskem vabimo vse nekdanje pedagoške delavce, ki so poučevali na naši šoli, na skupno praznovanje in tovariško srečanje. Dobimo se v nedeljo, 29. oktobra 1989 ob 11. uri na šoli v Šentjanžu.

Osnovna šola Milan Majcen Šentjanž

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije – izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Časopisni svet: Vladimir Tkalec, predsednik, Milica Antič-Gaber, Just Kavšek, Zdenko Kodelj, Janez Sušnik, Slava Šarc, Marija Velikonja, Izток Vilič, Jože Zlatič.

Direktor: Stanko Šimenc

Uredništvo: Stanko Šimenc, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Lučka Lešnik, novinarka – urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104. Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Tončka Antloga

V 76. letu je umrla učiteljica Tončka Antloga iz Gotovelj. Čeprav si je želela zadnje slovo v ožjem družinskem krogu, je bila vse preveč znana daleč naokrog kot izredno dobra in priljubljena učiteljica. Zato se je na obnovenem pokopališču zgrnila množica Gotovljanov, nekdanjih sodelavcev, znancev in prijateljev iz raznih krajev Savinjske doline. Bila je izredno razgledana na pedagoškem in psihološkem področju, nesebična mentorica, ki je polnih 36 let s srcem in znanjem vestno opravljala delo v razredu, na šoli, v društvih in organizacijah. Zahrbna bolezen jo je trpinčila več let, vendar ni nikoli tožila, delala je, kot da se v njej nič hudega ne dogaja.

Rojena je bila leta 1913 v premožni kmečki družini. Učiteljske je končala z odliko v Mariboru. Službovala je v Solčavi in Grižah, najdlje pa v rojstnih Gotovljah: Med vojno je sodelovala v NOB. Za delo v šoli, društvih in organizacijah je prejela več pohval, priznanj in odlikovanj. Izobraževala se je vse do upokojitve. Redno se je strokovno spopolnjevala in se udeleževala predavanj, raznih tečajev in ekskurzij, izletov po domovini in v tujini. O vsem, kar je slišala in videla, je nazorno pripovedovala sodelavcem, predvsem mlajšim, prav tako zavzeto pa je znala prisluhniti tudi drugim. Plastično, živo in zanimivo je znala prikazati zgodovino Gotovelj in učenec priljubiti Savinjsko dolino.

Pogosto slišimo, da pedagoškega navdušenja ni več, vendar to ni res: Tončka Antloga je to dokazovala 36 let in s praktičnim

delom tudi potrdila. Zanj so veljale besede: Najmočnejši je človek, ki si je v duši nabral toliko nežnosti in dobrote, da ga ne more nihče več spraviti iz ravnotežja, ampak mirno poslušati tudi najhujše stvari in se pazi, da bi bile njegove besede vedno le resničen izraz globoke ljubezni.

... In še: Resnična ljubezen je iskreno delati dobro, potrpeti z bližnjim, ustvarjeno pa uporabljati po pameti in s pravim namenom.

... Če starši niso spoštovanja vredne osebnosti, nimajo pravice svojo »oblast« uveljavljati nad otroki.

... Edini način, kako si pridobiš zvestega prijatelja, je, da si sam zvest prijatelj...

Tončka je znala prav mojstrsko voditi roditeljske sestanke. Njeno vodilo je bilo: So stvari, ki jih moremo razumeti samo, kadar jih ljubimo. In med taka bitja spadajo tudi otroci. Kdor ljubi vse ljudi kakor samega sebe, popolnoma pozabi nase in tudi nima več časa zase. To je v poslovnem govoru poudarila zdajšnja upraviteljica gotoveljske šole Milica Končan.

Ob grobu sta ji zapela domači moški zbor in pionirski zbor, ki ga je dolga leta vodila zdaj upokojena tovarišica Vlada Rode.

Iskrena žalost številnih učencev in znancev se je izražala ob tem zadnjem slovesu, saj je bila Tončka mnogim prva pedagoška mati, obenem pa pedagoška, družbena in društvena delavka, ki bo v kraju in vsej dolini še dolgo ostala v spominu sodelavcev, znancev in prijateljev.

Za Osnovno šolo Žalec in Gotovelje zapisal

DRAGO KUMER

Bogatejši za nov zgodovinski učbenik

Letošnje šolsko leto so učenci srednjega izobraževanja spet bogatejši za nov učbenik ZGODOVINA 1. Napisala ga je prof. Marija Kremenšek. Učbenik je namenjen učencem družboslovne, pedagoške, splošnoizobraževalne in turistične usmeritve (turistični tehnik). Vsebinsko je zelo bogat, saj zajema obdobje prazgodovine, starega in srednjega veka vse tja do nastanka prvih političnih tvorb pri južnih Slovanih. Napisan je po veljavnem učnem načrtu. Razdeljen je po učnih temah, ki so zgledno napisane in vodijo učenca k jedru snovi v razmišljanje in poglobljanje. V bistvu gre za nadgradnjo snovi (koncentrični krogi), ki so jo učenci že spoznali v osnovni šoli. Učbenik je poldelavne narave in je sodobno zasnovan. Zgodovinski pojmi so sproti razloženi že v samem besedilu, in dovolj jasni, tako da jih učenci lažje razumejo. Vprašanja, ki ponekod rabijo kot izhodišče v obravnavano snov ali za utrditev oziroma ponavljanje snovi, so dovolj jasna in aktualizirana. Učbenik omogoča aktualizacijo snovi v razredu, rabi pa lahko tudi za diferenciacijo in individualizacijo pouka. Z drugimi viri ga bodo učitelji lahko uporabili tudi za delo pri skupinskem pouku. Jezik je preprost, razumljiv in primeren razvojni stopnji učencev. Stavki so kratki, jasni in omogočajo učencem spoznavanje temeljnih vsebin, ki jih morajo dojeti. Avtorica v besedilu opozarja na korelacijo z drugimi predmeti. Vzgojne sestavine so dobro včlenjene in učenca ne samo izobražujejo, temveč tudi vzgajajo in tako opravljajo po-

slanstvo zgodovinske znanosti.

Velika pridobitev v učbeniku je tudi bogato slikovno gradivo. Tu so ponekod objavljene prav izvirne fotografije, ki niso le okras, temveč učenca prisilijo k razmišljanju. Skrbno so izdelane tudi razne preglednice in grafikoni, ki dopolnjujejo učbenik, učencem prikazujejo razne odnose in družbenih procesih in lažje razumevanje zgodovinskih pojavov.

Dvobarvni tisk omogoča lažje razumevanje zgodovinskih kart, ki pa bi ponekod lahko bile večje in tako boljše razumljive. Učbenik opozarja na uporabo zgodovinskega atlasa, brez katerega si težko zamišljamo pouk zgodovine.

Avtorica je opravila veliko delo, še posebno v današnjem času, ko so avtorji izpostavljeni nenehni kritiki. Pisanje učbenikov je težaško delo, avtorjev je malo, avtorski honorarji pa niso omembe vredni. Zato smo tega učbenika silno veseli, saj ga je napisala mlada avtorica iz prakse. Res je, da ni dočakala izida učbenika, toda njeno delo pri dokončnem oblikovanju je nadaljeval njen mož, veliko pa so storili tudi recenzenti. Lahko rečemo, da je bil trud bogato poplačan. Pred nami je učbenik, na katerega smo lahko ponosni.

Tudi Državna založba Slovenije je storila vse, da je učbenik izšel pravočasno.

Slovensko zgodovinopisje in pedagoška znanost sta bogatejša za kakovostno delo. Končno besedo o učbeniku pa bodo lahko povedali praktiki, ki bodo izobraževali in vzgajali po tem učbeniku.

DRAGO NOVAK

prosvetni delavec

Akontacija naročnine za leto 1989 znaša 130.000 din za posameznike in 260.000 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri je naročnina 80.000 din na leto.

Posamezna številka stane 12.000 din

Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica, YU ISSN 0033-1643. Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu).